

Conflict and Peace Studies Journal

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

บทความพิเศษ

1. The 2025 Thai-Cambodian Conflict Viewed Through Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model

Murray Hunter

บทความวิจัย

2. Witchcraft Politics in Indonesia's 1998 New Order Regime: Conflict, Propaganda, and Political Directions
Fikri Gali Fernando Holqi, and Amartya Firdausy Salsabila
3. Sudan Conflict and Its Impact on Regional Relations and Humanitarian Stability
Salah Adam Khalifa Idris, Aminuddin Bin Mustaffa, Md. Mahbulul Haque, and Yusuf Kamaluddeen Ibrahim
4. Sacred Spaces in Conflicts: Faith Based Organizations and the Peacebuilding Landscape in Northeast India and Southeast Myanmar
Ashe Chakhesang

5. คุณลักษณะชุมชนสันติสุข: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี
จิราภรณ์ เรืองยิ่ง ดนุวัศ สุวรรณวงศ์ สุทธิศักดิ์ น้ำทิพย์ และฮานีซะห์ บินยูโซ๊ะ
6. การศึกษาการเคลื่อนไหวเพื่อการคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษต่ออิสราเอลกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
โลนา จินุ่ย นันทชา เจ๊ะหลง และยาสมิน ชัตตาร์

บทความวิชาการ

7. ภูมิทัศน์แห่งความกลัวหลังเหตุการณ์ 9/11: การวิเคราะห์ความรุนแรงเชิงโครงสร้างผ่านกรอบสันติวิธีวิพากษ์
ธนา ภูมิพฤกษ์ และชาคริสต์ ยิบพิทูล
8. ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568
วิชญ์พงษ์ สรรพา

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา (Conflict and Peace Studies Journal)

เจ้าของ

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์ของวารสาร

เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา

ขอบเขตสาขาวิชาบทความที่เปิดรับ

- ความขัดแย้งและสันติศึกษา
- ความมั่นคง ความรุนแรง และการก่อการร้าย
- จิตตปัญญา
- พหุวัฒนธรรมและความหลากหลาย
- มานุษยวิทยา
- รัฐประศาสนศาสตร์
- รัฐศาสตร์
- สังคมวิทยา
- สิทธิมนุษยชน

ประเภทบทความที่เปิดรับ

- บทความวิจัย
- บทความวิชาการ
- บทความพิเศษ
- บทแนะนำหนังสือ
- บทวิจารณ์หนังสือ

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

จำนวนที่พิมพ์

100 เล่ม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา ภูใหญ่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ จันทรแดง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์ธรรมศาสตร์ โสถิพันธุ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(เกษียณอายุราชการ)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สุริชัย หวันแก้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(เกษียณอายุราชการ)

รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ อุณโณ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(เกษียณอายุราชการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภิสา ไหว้เกียรติ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี

สำนักงานคณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ดร.อิมรอน โส๊ะสัน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Dr. Md. Mahbubul Haque

Universiti Sultan Zainal

Abidin (UniSZA), Malaysia

ฝ่ายจัดการและประสานงาน

นายวาริช ฤทธิ์หมื่น

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

15 ถ.กาญจนวนิชย์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 0 7428 9450

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

พิมพ์ที่

พี.ซี.พรีนตัง

บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ได้ผ่านกระบวนการ
พิจารณากลั่นกรองคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์
ของบทความนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งนี้ บทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็น
แนวคิดของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร
ความขัดแย้งและสันติศึกษา

บทบรรณาธิการ

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568 ฉบับนี้ ดำเนินการโดยสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ทางกองบรรณาธิการได้คัดเลือกบทความที่มีคุณภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและสันติภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารฉบับนี้จึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นเวทีของการนำเสนอความรู้ของนักวิชาการที่สนใจงานด้านความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จำนวนทั้งสิ้น 8 บทความ ซึ่งประกอบด้วย บทความพิเศษ บทความวิจัย และบทความวิชาการ โดยบทความแรกเป็นบทความพิเศษ เรื่อง The 2025 Thai-Cambodian Conflict Viewed Through Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model ตามมาด้วยบทความวิจัย จำนวน 5 บทความ ได้แก่ บทความที่สอง เรื่อง Witchcraft Politics in Indonesia's 1998 New Order Regime: Conflict, Propaganda, and Political Directions บทความที่สาม เรื่อง Sudan Conflict and Its Impact on Regional Relations and Humanitarian Stability บทความที่สี่ เรื่อง Sacred Spaces in Conflicts: Faith Based Organizations and the Peacebuilding Landscape in Northeast India and Southeast Myanmar บทความที่ห้า เรื่อง คุณลักษณะชุมชนสันติสุข: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี บทความที่หก เรื่อง การศึกษาการเคลื่อนไหวเพื่อการคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษต่ออิสราเอล กับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับบทความที่เจ็ดและแปดเป็นบทความวิชาการ เรื่อง ภูมิทัศน์แห่งความกลัวหลังเหตุการณ์ 9/11: การวิเคราะห์ความรุนแรงเชิงโครงสร้างผ่านกรอบสันติวิธีวิพากษ์ และเรื่อง ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568 ตามลำดับ

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับผู้อ่าน ทั้งนี้ กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา และขอขอบคุณผู้เขียนบทความ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและพิจารณา กลับกรอบบทความให้มีคุณภาพ

นอกจากนี้ ผู้สนใจสามารถอ่านวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ จากผู้อ่านและผู้สนใจทุกท่าน ซึ่งจะทำให้กองบรรณาธิการได้มีโอกาสดำเนินการปรับปรุง พัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป กองบรรณาธิการจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

บทความพิเศษ

1. The 2025 Thai-Cambodian Conflict Viewed Through
Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model 1
Murray Hunter

บทความวิจัย

2. Witchcraft Politics in Indonesia's 1998 New Order Regime:
Conflict, Propaganda, and Political Directions 30
Fikri Gali Fernando Holqi, and Amartya Firdausy Salsabila
3. Sudan Conflict and Its Impact on Regional Relations
and Humanitarian Stability 55
Salah Adam Khalifa Idris, Aminuddin Bin Mustaffa,
Md. Mahbubul Haque, and Yusuf Kamaluddeen Ibrahim
4. Sacred Spaces in Conflicts: Faith Based Organizations
and the Peacebuilding Landscape in Northeast India
and Southeast Myanmar 73
Ashe Chakhesang
5. คุณลักษณะชุมชนสันติสุข: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
จากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี 98
จิราภรณ์ เรืองยิ่ง ดนุวัศ สุวรรณวงศ์ สุทธิศักดิ์ น้ำทิพย์
และฮานิชะห์ บินยูโซ๊ะ
6. การศึกษาการเคลื่อนไหวเพื่อการคว่ำบาตร การถอนการลงทุน
และการลงโทษต่ออิสราเอล กับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
'ไลนา จินัย นันทชา เจ๊ะหลง และยาสมิน ชัดตาร์ 127

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ

7. ภูมิทัศน์แห่งความกลัวหลังเหตุการณ์ 9/11:
การวิเคราะห์ความรุนแรงเชิงโครงสร้างผ่านกรอบสันติวิธีวิพากษ์
ธนา มณีพฤษย์ และชาคริสต์ ยิบพิฑุล	151
8. ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย
ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568
ชีษณุพงษ์ สรรพา	176

Special Article

The 2025 Thai-Cambodian Conflict Viewed Through Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model

*Murray Hunter*¹

(Received: August 25, 2025; Revised: November 20, 2025; Accepted: December 19, 2025)

Abstract

This study examines the 2025 Thai-Cambodian border conflict through the lens of Friedrich Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model, analyzing its progression from simmering tensions to intense military engagement. Triggered by disputes over the Ta Muan Thom temple and escalating into widespread clashes along the Thai-Cambodian border from July 24 to July 28, 2025, the conflict resulted in over 30 deaths and significant civilian displacement. By mapping the conflict's timeline onto Glasl's model, this paper identifies its evolution through rational, emotional, and fighting phases, culminating in a fragile ASEAN-brokered ceasefire on August 7, 2025. The analysis highlights the model's utility in dissecting the dynamics of interstate military conflicts, while also revealing its limitations in capturing historical, geopolitical, and socio-economic factors unique to nation-to-nation disputes. The findings underscore the need for nuanced conflict

¹Independent Researcher and Writer. Email: murrayhunter58@gmail.com

resolution strategies that address underlying territorial and political grievances to prevent future escalations.

Keywords: Glasl's Model of Conflict Escalation, Thai-Cambodian Conflict, Geopolitics

Introduction

After several months of tensions, fighting erupted along the Thai-Cambodian border on July 24, 2025, lasting four days and causing over 30 deaths. The resulting military conflict was triggered by several incidents at Ta Muan Thom temple, which very quickly ignited battles along the Dangrek Mountains within an area called the Emerald Triangle that day. Within two days, fighting had also erupted in the southern tip of the Thai-Cambodian border, where Cambodian troops spilled over into Thai territory in Trat Province. A ceasefire was agreed to by the Cambodian prime minister and acting Thai prime minister in Kuala Lumpur beginning at 2400 hours on July 28, with a 13-point ceasefire agreed to on August 7, 2025.

This latest conflict was much more intense than the fighting around Preah Vihear temple area in 2011. In the first few hours of July 24, Cambodian forces fired both artillery and old Soviet-era BM-21 rockets into Thailand, hitting residential areas and a 7-Eleven at a petrol station at Kantharalak District in Sisaket Province. From a base in Khao Laem Hill Cambodia, artillery hit homes 6 km north of the Chong Chom border town in Thailand later that day.

Cambodian troops attempted to enter into Thai territory on a number of occasions, over the four days. The Thai military responded with artillery fire, and at 11 a.m. dispatched a sortie of 6 F-16s jet fighters from Ubon Ratchathani air force base to attack Cambodian military bases and other troop positions. On July 26, Cambodian troops entered Thai territory along the Trat province border area near Ban Chamrak in Muang District, not too far away from the Thai Ko Chang tourist areas. This forced Thai naval forces to respond.

The Thai army had amassed convoys of Thai armored personnel carriers and tanks along the Thai-Cambodian border, poised to enter Cambodia, if necessary. Around 140,000 Thai civilians were evacuated to schools, temples, and halls in case more Cambodian rockets were fired into Thai territory. Many Cambodian nationals returned home, as fear grew about Thai resentment of Cambodia (Ratcliffe & Siradapuvadol, 2025).

Major fighting subsided only when the Malaysian government as the chair of ASEAN hosted a ceasefire agreement brokered by the United States and China. Cambodian Prime Minister Hun Manet and Acting Thai Prime Minister Pheumtham Wechayachai agreed to the ceasefire which commenced at 2400 hours on July 28, 2025.

Tensions have remained tense along the border since, where several alleged breaches of the truce have occurred. The Cambodian defence minister Tea Seila and Thailand's acting defence minister Nattaphon Narkphanit arrived at a 13-point ceasefire agreement. This allowed border observers led by ASEAN member countries deploy along the border on August 7. The ceasefire remained fragile with issues such as the release of prisoners and Thai anger over soldiers injured from landmines laid by the Cambodia military in disputed border areas, which continue to keep pressure on the situation.

This rest of this paper will review the stages of the conflict through the structure of Friedrich Plasl's Nine-Step Model of Conflict Escalation and discuss the merits of the model in analyzing military conflicts.

Friedrich Glasl's Nine-Stage Model of Conflict Escalation

Conflict models have been developed for the purpose of analyzing and determining conflict management strategies for labour and organization disputes. Most have been designed by the organization development practitioners in the second half of the 20th Century.

During the 1970s, Kenneth W. Thomas and Ralph H. Kilmann modified Robert Blake and Jane Mouton's Managerial Grid Model (Blake & Mouton 1964) to create the Thomas-Kilmann Conflict Modal (Thomas & Kilmann 1978), which used a grid to determine strategic responses to conflict.

Based on his experiences as both an academic and practitioner, Friedrich Glasl developed a more comprehensive conflict escalation model in the late 1970s, where practitioners could develop a greater understanding of the situational processes of organizational conflict escalation.

Glasl's model was grounded upon the idea that conflicts develop through different stages and can escalate or decline. Glasl believed that conflict could be resolved by taking positive actions. Glasl saw three major phases of a conflict.

First there is the rational phase, a potential win-win situation where the conflict is still under control, and the parties are capable of solving the conflict between themselves. If disagreements cannot be resolved, then the conflict can move into an emotional phase where one party may win and the other lose.

In the emotional phase, the conflict becomes more personal and intense. Instead of looking for solutions, both parties try and win over the other party. They begin to see each other in a

negative light, and seek support from external bodies to support their respective positions. Threats are often made which can lead to the fighting phase where a lose-lose situation may arise.

The fighting phase becomes so intense that both parties suffer harm. The conflict is no longer about winning, but making the other lose, even if it means harming themselves. Thus, actions taken by the parties are aimed at inflicting harm. This stage will require an external person/body to intervene and mediate.

As such, the nine-stage conflict escalation model became a diagnostic tool to assist in the development of interventionist strategies at the various stages of a conflict through identifying what interventions would be required to dampen escalation of a conflict that may develop a momentum of its own.

Although, Glasl's Conflict Model has extensively been used in organizational conflict resolution, particularly in Europe, knowledge about the use and application of the model for analyzing military conflicts is scarce. Consequently, the model has received limited attention for application in military conflicts.

Glasl's model is being discovered as a tool for nation-to-nation conflicts. A recent article by Samirul Ariff Othman utilized Glasl's Conflict Escalation to contrast the Thai-Cambodian conflict with other conflicts (Othman, 2025).

Timeline of Thai-Cambodia Conflict Superimposed onto Glasl's Conflict Model

Below is a timeline of the Thai-Cambodian conflict superimposed upon Glasl's Nine-Stage Model of Conflict Escalation.

The timeline is mapped out through the three levels. Each stage reflects increasing intensity of the conflict. These include the rational “Win-Win” phase, through stages 1-3, the emotional phase “Win-Lose”, through stages 4-6, and the fighting phase “Lose-Lose” through stages 7-9. In this Thai-Cambodian border conflict, however, it is important to note that some of the stages may overlap due to the quick escalation of the conflict.

The border conflict data has been taken from numerous media and social media reports during the conflict. As such, the impartiality of all reports is unknown. However, this should be balanced out by using multiple media reports from different sources.

Level One: The Rational Phase

Level One, the rational phase consists of three stages where conflicts involve rational discourse, with parties still open for collaboration and mutual gains. These can lead to “win-win” situations through negotiation and mutual agreements.

Stage 1: Hardening Tensions and Crystalized Standpoints

In stage one, the disagreements between the two parties become clear, increasing the tension of the conflict. Both parties are not sure whether to cooperate with each other and find a solution or ‘dig in’ their positions.

In early 2025 tensions began simmering over historical territorial disputes, particularly around Ta Muan Thom temple. This dispute is rooted in the International Court of Justice (ICJ)’s decision in 1962 awarding Preah Vihear to Cambodia. Both countries fixed positions and Thailand still disputes ICJ jurisdiction, where Cambodia claims an area around the temple. This dispute became clouded in nationalist

sentiments expressed by “public” groups on both sides, which drastically increased tensions. However, no direct confrontations occurred.

Thai soldiers prevented Cambodian groups assembling and singing their national anthem at Ta Muen Thom temple on February 13, heightening friction on both sides. Much of the interchange at that time was both diplomatic and military to military discussions.

Stage 2: Debates and Polemics Leading to Emotional Tensions and Polarization

In this stage both parties move to strengthen their positions. The conflict begins to worsen as opposition between the parties increases. Both parties believe they are right and hold the moral high ground. This continues to increase tensions.

Between March-April 2025, Cambodia increases military posturing, with reports of troop movements and fortifications around Chong Bok and Phnom Prasat Thisou. Thailand responded by building a new road near Prasat Ta Muen Thom to improve access. There was escalating rhetoric about defending sovereignty, which public and social media narratives amplified. Cambodia’s development around Preah Vihear was framed as national development, where the Thais framed this as provocation. Both sides declared their moral credibility.

During April 2025 the contents of a phone call between Cambodian Senate President Hun Sen and Thai Prime Minister Paetongtarn Shinawatra was leaked to the public. The call was perceived in Thailand as undermining the actions of the Thai military. The issue was brought to the Constitutional Court by a group of Senators, leading Paetongtarn to step down as prime

minister, subject to a Constitutional Court investigation. Domestic protests against Paetongtarn erupted in Bangkok, calling her a traitor.

Stage 3: Words turn into Actions

In this stage there is a move from verbal communication towards non-verbal provocations and messaging. Any discussions go nowhere and the other party mis-interprets or misunderstands the other party's intentions, thus raising tensions.

On May 28, a skirmish at Ta Muen Thom temple resulted in the death of a Cambodian soldier. Both sides blamed each other, with Cambodia seeking an ICJ ruling. The Thai military reinforced its border positions at the temple. Diplomatic discussions on May 29 and June 5 failed to de-escalate the situation.

During June 2025, Cambodia banned imports of Thai fruits and vegetables, and the Thai authorities cut power and internet services to cross-border areas of Poi Pet. The Cambodians closed their borders, only spasmodically reopening them.

Level Two: The Emotional Phase

Level two, the emotional phase incorporates stages 4-6 where conflicts become a zero-sum game, with one side gaining while the other side loses. These are win-lose situations. Solutions most often require external mediation for resolution.

Stage 4: Building Coalitions of Sympathizers and Loss of Neutrality

This stage moves from any 'win-win' possibilities towards potential 'win-lose' outcomes. Both sides request help and recognition of their positions from third parties. Thinking now becomes 'tribal', perceiving each other as 'us and them'.

During June and July both nations appealed to their citizens for nationalistic support. In addition, both sides sought support from international institutions to endorse their positions and condemn the other party. Cambodia's Hun Sen accused the Thai military leaders of 'greed and ambition' while rallying local nationalist NGOs. Pro-military forces in Thailand protested against Paetongtarn Shinawatra's leadership, demanding a hardline stance towards Cambodia. Thailand accused Cambodia of breaking the United Nations charter in efforts to gain international legitimacy of their position. The social media war stepped up with both sides accusing the other of being the aggressor.

On June 26, 2025, the Thai Constitutional court suspended Prime Minister Paetongtarn Shinawatra, over her leaked phone call with Hun Sen. Cambodia continued to send weapons, including Soviet BM-21 rockets to the border. Potential military conflict is framed as a moral struggle.

Stage 5: Loss of Face, Denigration and Public Attacks

During this stage the parties openly 'attack' each other and question the other party's integrity and sincerity. Emotions begin to rule over rational thinking, which increases the risk of the conflict taking a on a momentum of its own.

There were two landmine incidents that injured Thai soldiers between July 16-23, 2025. Thailand accused Cambodia of laying new PMN-2 landmines on disputed border land in previously cleared areas. Cambodian attributed the blasts to old mines. Public accusations escalated and became the prime media issues in both countries. Thailand began labelling Cambodia as the provocateur

seeking aggression against Thailand. Cambodia accused Thailand of firing first.

Cambodia launched surveillance drones and Thailand moved F-16 fighter jets to Ubon Ratchathani Airforce Base, ready for immediate use.

Stage 6: Threat Strategies, Ultimatums and Power Displays

In this stage, threats play the major role. Demands are made with promises of punitive measures attached.

Armed conflict began on the morning of July 24 with Cambodia firing Soviet era BM-21 rockets into Sisaket province hitting a gas station in Kantharalak town. Thailand responded with a sortie of F-16s conducting airstrikes on Cambodian positions.

Thailand's Acting Prime Minister Phumtham Wechayachai warned Cambodia that further action by Cambodia would lead to further Thai military response. Cambodian Prime Minister Hun Manet insisted Cambodia would respond to any Thai military action.

Cambodia had dug trenches up to 300 metres into Thai claimed territory. These positions were supported by heavy artillery. The conflict was poised to enter a 'lose-lose' scenario between the two parties to the conflict.

Level Three: Annihilation

Level three, the fighting phase involved conflicts producing mutual harm and losses. Attacks on one party would lead to retaliation by the other. A lose-lose situation exists.

Stage 7: Limited Destructive Blows

This stage turns to violence where both parties see a need to attack the other and create real damage to the other party. Any damage to the other party is seen as a victory.

Between July 24-27 fighting became direct and intense, resulting in at least 40 deaths on the Thai side. The Cambodian side have not released any official figures, but it is believed to be higher. On the Thai side around 140,000 civilians were evacuated at least 50 km from the border. The land on the Cambodian side is sparsely populated, and evacuation figures are unknown. Rockets and artillery fired from Cambodia into Thailand caused much damage, including killing a civilian and damaging a hospital in Surin province. This caused fear among Thai civilians, especially with the uncontrolled rockets landing deep into Thai territory. F-16 and JAS 39 Gripen jet fighters attacked Cambodian military bases and troop concentrations appeared to be very effective. The Thais allege they captured a number of Cambodian spies on Thai territory directing artillery and rocket firing, and reporting Thai troop movements.

Stage 8: Fragments of Annihilation and Targeting Core Systems

This stage sees the conflict as a matter of ‘all or nothing’ where further escalation becomes possible. One of the parties may lose self-control.

The conflict escalated on July 27 with Cambodian troops crossing over into Trat province, not far from tourist areas, leading to sporadic battles. The Thai military moved tanks and armored personnel carriers close to the border in reserve, and moved troops from other parts of the country into backward positions. The Thai military had to push back Cambodian troops back across the border.

In the last hours of the conflict, the Thai air force focused on destroying “scamming centres” in Cambodia, and attempted to regain strategic positions along the Dangrek Ridge.

Cambodia threatened to deploy their PHL-03 rockets with a 130 km range to target military bases and towns. However, this did not occur, as Saab Gripen fighter jets and a rapid mobile ground force were prepared to enter Cambodia, if necessary.

Stage 9: Mutual Annihilation

In this stage the parties have no option left but to go all out to destroy the other, even if it leads to their own losses.

This stage was not reached as there was a quickly organized ceasefire meeting arranged as the situation on the ground looked like becoming totally out of control. The Cambodians did not launch their longer-range rockets, and the Thai forces were well restrained in their responses. It must be noted that the ceasefire was arranged by external parties, the United States, China, with Malaysia, the ASEAN chair as host. One could speculate that the major factor forcing both parties to ceasefire talks was the US president Trump’s remarks on using the August 1 tariff deadline as leverage if they did not. Both Thailand and Cambodia didn’t want to be stuck with a 36 percent tariff.

Both sides knowing that escalation was getting outside of their control welcomed the intervention of an external party. The ceasefire had been fragile, until a more comprehensive 13-point ceasefire agreement was negotiated in Kuala Lumpur between August 4-7.

One must distinguish between any ceasefire and a long-term peace agreement. A ceasefire agreement doesn’t solve any of the root and underlying causes of the conflict. It only puts a ‘band aid’

over the wound. A long-term peace agreement would come to some mutual agreement concerning the root causes of the conflict and map out a pathway for a lasting peace.

The Thai military claim freshly laid landmines in Thai territory have wounds and maimed a soldier on July 12 at Chong Chub Ta Mok area, while the Cambodians deny any mines were ever laid within Thai territory. Once again, the dispute goes back to Stage 4, where the Thai authorities are lodging formal complaints to the Secretary-general of the Ottawa Convention and Secretary-general of the United Nations and preparing countermeasures against the Cambodians.

There are still reports of local civilians in the Preah Vihear border area re-evacuating out of fears that further fighting may break out. Hundreds of thousands of Cambodian guest workers in Thailand are returning home after being summoned back by the Government. This appears to be an attempt of economic sabotage by Cambodia, as Cambodian workers have been vital in the farming, manufacturing, and construction industries.

The weaknesses of the Glasl Conflict Escalation Model

Such models used by outsiders to any conflict may miss data and not pick up underlying factors that may create some meaning about long simmering micro-escalations. This is a weakness of Glasl's model, when long-term historical factors exist that draw both parties to the same geographic area with a different narrative. Below is a list of factors the Glasl model does not take into account in nation-to-nation conflict escalation.

1. Root Underlying and Causal Factors

The historical issues are often mentioned as an underlying causal factor. Along the border there is definitely an inherent source of conflict between the cultural heritage issues and a conflicting natural border, as witnessed by the cliff faces along the Dangrek mountains. Past maps defining the border have been ambiguous in defining border demarcations. Artifacts from the ancient Khmer civilization lie atop the cliffs, indicating the former extent of the Khmer Empire within what is now Cambodian territory. This is supported by old colonial maps that have created ambiguity.

This factor has hindered the opportunity for countries to jointly developing tourism along the border, as existed at Preah Vihear before the previous Thai-Cambodian conflict between 2008-2011. There is little doubt that joint access to Ta Muen Thom temple will also cease after this latest conflict.

On the border demarcation issue, both Thailand and Cambodia have their own firm beliefs as to where the border demarcations should actually be. This area of difference is likely to cause continuous friction on the ground between Thai and Cambodian military (Khaosod English, 2025) for a long time to come, even after the ceasefire is firmly in place.

One cannot discount the ‘international family feud’ between the Shinawatra and Hun Sen, which became known to the public at large after Hun Sen leaked a telephone conversation between himself and Paetongtarn Shinawatra. As Thai political commentator Ken Lohatepanont said, no one knows about any of the underlying issues that led to the collapse of the relationship, and what it meant in terms of the conflict (Lohatepanont, 2025).

There has been a concerted effort by Thai military authorities to cripple scam operations and money laundering activities on the Cambodian side of the border. These activities have been centered around Poi Pet border, where Thai authorities cut hidden underground electricity and communications cables with Thailand. There is some conjecture about who actually owns these illegal operations. Some reports say members of the Thai political establishment, while others say the Cambodian establishment. One news report links the scamming facilities in Poi Pet with Kok An, a Cambodian senator, reportedly close to Hun Sen, wanted by the Thai police (Thai PBS, 2025).

The Thai military may have used the opportunity to eliminate “scam enterprises” along the border region, which may have influenced Cambodian responses.

Perhaps the most fitting explanation of the underlying causes of the conflict was best described by CAN’s Nirmal Ghosh who wrote “any definitive explanation without real evidence is suspect; the origins of the conflict remain opaque and likely only really known to a relatively small circle of power elites in both capitals” (Ghosh 2025).

2. Geographic Factors

The Thai-Cambodia border stretches 817 kilometres from the Emerald Triangle to the coast at Trat. The border is ill-defined along many locations, where pockets of Khmer heritage stand inside, what could be called a ‘natural border’. Most of the border is covered with dense forest, and a long ridge along the sandstone Dangrek mountains, which defines the edge of the Isaan Plateau. The border runs south through forested mountains along Chanthaburi province and Trat province to the sea. Much of this

border is un-marked and subject to poor demarcation based upon old colonial maps.

Thailand has a massive natural military advantage along the Dangrek Ridge, where the drop is as much as 500 feet in some places, naturally protecting Thailand from Cambodian attack with ground forces. It's only in some places like Poi Pet, Ta Muen Thom, Chong Chom, and Preah Vihear, where there are roads down to the Cambodian plain. The 10th Century Ta Muen Thom temple was jointly patrolled by Thai and Cambodian military right up to July 24.

To the south along Chanthaburi and Trat Provinces lie the Cardamoms Ranges which are fully demarcated with the Ban Laem, Pong Nam Ron, Ban Pakkad, Had Lek and Ban Sattari border checkpoints.

3. Relative Military Strength

A major factor in any conflict is the relative military strength of each party. This can be a major factor in any escalation of conflict. In the case of Thailand and Cambodia, Thailand clearly has a military advantage over Cambodia. According to Global Firepower, Thailand was ranked 25th and Cambodia 95th out of 145 countries. Thailand would most likely overpower Cambodia in an all-out war due to larger and relatively more modern forces. Cambodia's military equipment is relatively outdated.

This factor did not play a major role in the recent conflict, except where outdated Cambodian BM-21 rockets caused civilian casualties, which could have caused escalation of the conflict by the Thai military forces, should they had chosen to do so.

4. Political Issues

A recent NIDA poll taken in early August revealed that most Thais trust the military more than the civilian government to solve

the border dispute (Bank Finance, 2025). This was perhaps one of Hun Sen's objectives, to destabilize the Thai government, although this is just speculation.

However, Cambodian opposition leader Sam Rainsy in a FB post sees the motive of Hun Sen was to protect his shadow economy of "Scam centres" along the Thai-Cambodian border. Sam Rainsy sees criminal networks rather than patriarchy as the source of Hun Sen's power in Cambodia. Thus, from this perspective, the conflict from the Cambodian side was about protecting these criminal networks. Thaksin Shinawatra's attack on these networks in June was perceived as a direct threat to Hun Sen. This can partly explain why Hun Sen in Trat invaded Thai territory in an attempt to damage the reputation of Thai tourism safety.

Hun Sen's media apparatus reframed Thai border enforcement actions as nationalist provocation against Cambodia, masking the real stakes of the conflict, the financial survival of the Hun Sen regime (Rainsy, 2025).

An Australian Strategic Policy Institute (ASPI) review of the conflict reported that Cambodia had mobilized troops and heavy weapons, including BM-21 rocket artillery and 30 Soviet era tanks towards the Emerald Triangle between March and May 2025. Cambodian forces built trenches up to 300 metres into Thai territory at the Damnak Tuk Chom outpost according to satellite data (Suriyasenee & Ruser, 2025).

The Thai military only appeared to act only in direct response to initiated Cambodian attacks. This was according to publicly available evidence in a measured manner. However, this does not mean the Thais were not ready to escalate into stage 9 if necessary.

There are little doubt Thai troops would have moved into Cambodia to create a buffer to protect civilians against rocket attacks if they had continued to threaten civilians. The Thai public was ready for this with around the clock media coverage of Thai civilian casualties from Cambodia at the time. This did not occur as Cambodian rocket attacks after the first day declined sharply, as the Cambodians were most likely aware of the Thai military build-up on the border.

5. Command and Control

There was doubt whether any diplomatic activities and initiatives would have been affective at this early stage of the conflict due to separation of command and control from the civilian heads of government and the military.

Both the Cambodian and Thai civilian governments had little direct control of the situation. Consequently, there was a civilian absence in the border dispute as decisions and operations are in the hands of the military.

On the Cambodian side, all military action is under the direction of the Senate President Hun Sen who has created a war room in his office. Cambodian Prime Minister Hun Manet who is Hun Sen's son had stayed out of the issue.

On the Thai side, all military activities were under the direct control of 2nd Army commander Lt. General Boonsin Padklang. The civilian Prime Minister Paetongtarn Shinawatra has restricted herself to making comments from Bangkok. Acting Thai Prime Minister Phumtham Wechayachai was also silent, only participating in the ceasefire agreement in Kuala Lumpur.

6. External Influences

Now that there is a ceasefire, it will the ASEAN border monitors as a neutral party, which may play a major role in maintaining peace between Thai and Cambodian forces. The key to any lasting peace would be a demilitarization of the Thai-Cambodian border in a similar manner to the Thai-Malaysia and Thai-Lao border areas. Borders would once again be run by the civilian authorities of both nations, which still have not come back to man border checkpoints that still remain closed at the time of writing.

7. Consequences of Conflict

The Thai-Cambodian conflict had turned into a Thai domestic political crisis. Prime Minister Paetongtarn Shinawatra has been suspended while the Constitutional Court investigates the phone call between Paetongtarn and Hun Sen. Relations between Paetongtarn and the military have been strained. The Shinawatras are now politically isolated.

Coming events could lead to the fall of the Pheu Thai led government over the next few months. Once again, the intention and objectives of Hun Sen can only be speculative, although the conflict has contributed to the political woes of the Shinawatra family.

Returning Cambodian workers to their homes is going to affect Thai businesses in the short-term, but may have long-term unemployment issues in Cambodia. Approximately 400,000 Cambodian workers have returned home since the conflict began and have not returned, leaving Thailand with a labour shortage. Likewise cross-border trade and tourism have been affected, particularly in Trat. According to the Observer of Economic Complexity (OEC), annual Thai-Cambodian border trade was

estimated at USD 8 billion per annum. It's uncertain how long-term these effects will last.

Tourism between Thailand and Cambodia along the border is temporarily finished. Hotels and businesses in Aranyaprathet are feeling the stop of tourism and transit business across the border. The only way to travel between Cambodia and Thailand is by plane from cities like Bangkok and Siem Reap.

On the Cambodian side, one must look past the social media propaganda to see the consequences of the conflict. Both Hun Sen and Hun Manet appear politically strong and popular after conflict. With Cambodia's RSF Press Freedom ranking at 161 out of 181 countries, one must be cautious in making conclusions from media reports (RSF, n.d.). While there appears to be overwhelming support for Hun Sen in the media, discussions with Cambodian nationals in Thailand indicate otherwise.

The Southeast Asian Association of Professional Translators and Interpreters (SEAProTI) concluded that the media on both sides of the conflict not only reported events but made meaning with psychological warfare and information warfare strategies, thus themselves became instruments of the conflict (Sumanat, 2025).

Discussion

Friedrich Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model is a robust framework for analyzing conflict dynamics, particularly in organizational settings, but its application to interstate military conflicts, such as the 2025 Thai-Cambodian border conflict, reveals several limitations. These limitations in detail, focusing on how they manifest in the context of nation-to-nation disputes. The analysis is

structured around key areas where the model falls short, ensuring a comprehensive yet concise evaluation.

1. Limited Consideration of Historical and Cultural Context

Issue: Glasl's model is designed primarily for organizational conflicts, where disputes typically lack the deep historical and cultural roots often present in interstate conflicts. The model assumes conflicts escalate in a linear fashion through stages driven by immediate actions and reactions, but it does not adequately account for long-standing historical grievances or cultural narratives that shape nation-to-nation disputes.

Thai-Cambodian Context: The article highlights the historical territorial disputes rooted in the 1962 International Court of Justice (ICJ) ruling on Preah Vihear and ambiguities in colonial-era maps, which fuelled nationalist sentiments and tensions around Ta Muan Thom temple. These underlying factors, simmering for decades, created a predisposition for conflict that Glasl's model does not explicitly address. The model's focus on immediate escalation stages overlooks how historical narratives, such as competing claims over Khmer heritage sites, drive "micro-escalations" that predate Stage 1 (Hardening Tensions).

Implication: Without integrating historical context, the model risks misinterpreting the root causes of conflict, limiting its diagnostic depth for interstate disputes where history and culture are central drivers.

2. Inadequate Handling of Geopolitical and External Influences

Issue: Glasl's model focuses on the internal dynamics between conflicting parties, with external intervention primarily considered in later stages (e.g., mediation in the fighting phase). It

does not account for the significant role of other actors, or external pressures that shape nation-to-nation conflicts from the outset.

Thai-Cambodian Context: Malaysia, the United States, and China played a significant role in brokering the ceasefire, with U.S. President Trump's tariff threats reportedly influencing both parties' decisions. Additionally, the involvement of ASEAN border monitors post-ceasefire highlights the ongoing influence of external entities. Glasl's model does not provide a framework for analyzing how such external pressures affect escalation or de-escalation at various stages, particularly in the rational and emotional phases.

Implication: The model's limited focus on external actors underestimates their impact on conflict trajectories, especially in interstate disputes where global powers and regional organizations often play pivotal roles.

3. Neglect of Political Factors

Issue: Glasl's model emphasizes psychological and behavioral escalation (e.g., hardening positions, loss of face) but does not sufficiently incorporate socio-economic or political factors that can drive or sustain conflicts. In nation-to-nation conflicts, issues like economic interests, domestic political instability, or criminal networks can be central to escalation.

Thai-Cambodian Context: Political drivers, such as Cambodia's alleged protection of "scam centers" in Poi Pet, linked to figures like Senator Kok An, and the economic impact of 400,000 Cambodian workers returning home, disrupting Thai industries. Additionally, the domestic political crisis in Thailand, including the suspension of Prime Minister Paetongtarn Shinawatra and tensions between the Shinawatra family and the military, exacerbated the

conflict. Glasl's model does not account for these complex political and economic motivations, such as Hun Sen's potential aim to destabilize Thailand's government or protect shadow economies.

Implication: By focusing on interpersonal or group dynamics, the model misses critical structural factors that can sustain or escalate interstate conflicts, limiting its applicability to disputes with multifaceted socio-political dimensions.

4. Assumption of Linear Escalation

Issue: Glasl's model assumes a sequential progression through nine stages, across three level implying a relatively predictable escalation path. However, nation-to-nation military conflicts often involve rapid, non-linear escalation or overlapping stages due to the intensity of military actions and the involvement of multiple actors, as was seen within this conflict.

Thai-Cambodian Context: The article notes that some stages of the conflict overlapped due to its rapid escalation, with the conflict moving from Stage 1 (Hardening Tensions) to Stage 7 (Limited Destructive Blows) within months, driven by incidents like the Cambodian soldier's death and rocket attacks. The model's linear structure struggles to capture such accelerated or concurrent escalation, particularly when military actions (e.g., F-16 airstrikes, rocket barrages) create immediate jumps to higher stages.

Implication: The model's linear framework may oversimplify the chaotic and multifaceted nature of military conflicts, reducing its ability to reflect real-time dynamics accurately.

5. Limited Applicability to Military Dynamics

Issue: Glasl's model was developed for organizational settings, where conflicts typically involve non-violent disputes (e.g., labor

disagreements). It is less equipped to handle the unique dynamics of military conflicts, such as the role of relative military strength, command-and-control structures, or the strategic use of violence.

Thai-Cambodian Context: Thailand's military advantage (ranked 25th globally vs. Cambodia's 95th) and the role of military command structures (e.g., Thailand's 2nd Army commander Lt. General Boonsin Padklang and Cambodia's Senate President Hun Sen directing operations). Glasl's model does not account for how military capabilities, such as Thailand's F-16s and JAS 39 Gripens or Cambodia's outdated BM-21 rockets, influence escalation decisions. Nor does it address the separation of civilian and military control, which limited diplomatic de-escalation efforts in the early stages.

Implication: The model's focus on psychological and social dynamics overlooks the strategic and logistical aspects of military conflicts, reducing its utility for analyzing wars or border disputes.

6. Data Sensitivity and Bias in Application

Issue: Glasl's model relies on accurate data to map conflict stages, but in nation-to-nation conflicts, data is often incomplete, biased, or influenced by propaganda, making it challenging to apply the model objectively.

Thai-Cambodian Context: The fact that conflict data was drawn from media and social media reports, with unknown impartiality may bias the analysis. Both sides engaged in psychological and information warfare, with Cambodia framing Thai actions as nationalist provocation and Thailand accusing Cambodia of aggression. Glasl's model does not provide tools to navigate such biased or incomplete information, which can distort stage identification (e.g., whether landmine incidents were new or old).

Implication: The model's reliance on clear, objective data limits its effectiveness in conflicts where media manipulation and propaganda obscure the true progression of events.

7. Focus on Escalation Over De-escalation

Issue: Glasl's model is primarily a diagnostic tool for understanding escalation, with less emphasis on de-escalation strategies or the sustainability of resolutions like ceasefires. In nation-to-nation conflicts, where ceasefires are often fragile, this focus limits the model's practical utility for long-term peacebuilding.

Thai-Cambodian Context: The fragility of the August 7, 2025, ceasefire, with ongoing issues like landmine disputes and civilian evacuations indicating a return to Stage 4 (Building Coalitions). Glasl's model does not provide a clear framework for analyzing post-conflict dynamics or the steps needed to achieve a lasting peace agreement, as opposed to a temporary ceasefire.

Implication: The model's emphasis on escalation stages leaves gaps in addressing how to sustain de-escalation or resolve underlying issues, critical for preventing conflict recurrence in interstate disputes.

Conclusion

While Glasl's Nine-Stage Conflict Escalation Model offers a valuable framework for mapping the progression of the 2025 Thai-Cambodian conflict, its limitations are evident in its application to interstate military disputes. The model struggles to account for historical and cultural roots, contextual influences, political drivers, non-linear escalation, military dynamics, data biases, and post-conflict de-escalation.

These shortcomings suggest that while Glasl's model can provide a structured analysis of conflict stages, it requires supplementation with context-specific frameworks that address the unique complexities of nation-to-nation conflicts. For future applications, integrating historical analysis, geopolitical considerations, and socio-economic factors could enhance the model's utility in analyzing and managing interstate disputes.

References

- Bank Finance. (2025, August 10). Nida Poll Reveals Thai people trust the Thai military to solve the Cambodian issue. *Money & Banking Online*. Retrieved August 12, 2025, from <https://en.moneyandbanking.co.th/2025/190003/>
- Blake R. R., Mouton J. S. (1964). *The Managerial Grid*. Gulf Publication Company.
- Ghosh, N. (2025). Trump's call didn't stop the fighting in Thailand and Cambodia. Can Malaysia do better?. *CNA*. Retrieved August 4, 2025, from <https://www.channelnewsasia.com/commentary/cambodia-thailand-border-conflict-malaysia-talks-trump-ceasefire-5261996>
- Glasl, F. (1982). The Process of Conflict Escalation and Roles of Third Parties. In G.B.J., Peterson, & R.B. Peterson (Eds.), *Conflict Management and Industrial Relations*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-017-1132-6_6
- Glasl, F. (1999). *Confronting Conflict – A first-aid kit for handling conflict*. Hawthorn Press.

- Khaosod English. (2025, June 15). Thailand Denies ICJ and Map Discussion in Cambodia Border Talks. *Khaosod News*. Retrieved August 13, 2025, from <https://www.khaosodenglish.com/politics/2025/06/15/thailand-denies-icj-and-map-discussion-in-cambodia-border-talks/>
- Lohatepanont, K. (2025, July 26). On the “Domestic Rivalry Theory” and the “International Family Feud Theory.” *The Coffee Parliament | Thai Politics and Policy*. Retrieved August 13, 2025, from https://www.coffeeparliament.com/p/on-the-domestic-rivalry-theory-and?utm_source=substack&utm_medium=email
- Othman, S. A. (2025). Border Flashpoint, Quiet A Resolution: What Cambodia-Thailand Taught Us About Power Without War. *Murray Hunter Substack*. Retrieved August 10, 2025 from <https://murrayhunter.substack.com/p/border-flashpoint-quiet-resolution>
- Rainsy, S. (2025, July 28). Regime Crises and Geopolitical Perspectives on the Thai-Cambodia Conflict. *TGP The Geopolitics*. Retrieved August 14, 2025, from https://thegeopolitics.com/regime-crises-and-geopolitical-perspectives-on-the-cambodia-thailand-conflict/?fbclid=IwY2xjawMKdBhleHRuA2FlbQlXMAbIcmIkETByNENnOWlCdGhGb0M5RkZ6AR6wNgIFygX0qAcNaoRkIngEpWRP8Qa8DVENG4Kc-OQm8tOV6L4bjX3lirdrKw_aem_vL3aGb2Sm3rrgRFjGyCMuQ

- Ratcliffe, R., & Siradapuvadol, N. (2025, August 2). Online hate and rising vitriol: deep divisions amid shaky peace between thailand and cambodia. *The Guardian*. Retrieved August 15, 2025, from <https://www.theguardian.com/world/2025/aug/02/online-hate-and-rising-vitriol-deep-divisions-amid-shaky-peace-between-thailand-and-cambodia>
- RSF. (n.d.) Asia-Pacific Cambodia. *Reporters Without Borders*. Retrieved August 12, 2025, from <https://rsf.org/en/country/cambodia>
- Sumanat, W. (2025, August 10). *Media strategies in the Thai-Cambodian border conflict: A CDA perspective*. SEAProTi.org. <https://www.seaproti.org/article/media-strategies-in-the-thai-cambodian-border-conflict-a-cda-perspective/>
- Suriyasenee, A., & Ruser, N. (2025, July 29). Thailand-Cambodia Conflict: Legacy, politics and premeditated escalation. *The Strategist*. Retrieved August 1, 2025, from <https://www.aspistrategist.org.au/thailand-cambodia-conflict-legacy-politics-and-premeditated-escalation/>
- Thai PBS. (2025, July 11). Fugitive Cambodian alleged scam boss Kok An wanted by Thai police. *Thai PBS World*. Retrieved July 28, 2025, from <https://world.thaipbs.or.th/detail/fugitive-cambodian-alleged-scam-boss-kok-an-wanted-by-thai-police/58168><https://world.thaipbs.or.th/detail/fugitive-cambodian-alleged-scam-boss-kok-an-wanted-by-thai-police/58168>
- Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1978). Comparison of Four Instruments Measuring Conflict Behavior. *Psychological Reports*, 42(3_suppl), 1139-1145. <https://doi.org/10.2466/pr0.1978.42.3c.1139>

Research Article

Witchcraft Politics in Indonesia's 1998 New Order Regime: Conflict, Propaganda, and Political Directions

Fikri Gali Fernando Holqi¹ Amartya Firdausy Salsabila²

(Received: July 24, 2025; Revised: October 10, 2025; Accepted: December 19, 2025)

Abstract

The purpose of this study is to analyze the conflict during the New Order regime in Indonesia in 1998, based on the mystery of the Banyuwangi film, film as a reflection of the reality of the dynamics of 1998 reformasi in Indonesia, which clearly affected the city of Banyuwangi. Particularly regarding the witchcraft politics in Banyuwangi. This study employs a qualitative approach with a thematic analysis type. Consists of primary data containing the film *Mysteries of Banyuwangi*, as well as secondary data containing published research results such as journals, books, articles, and report archives that can answer the research problems. The data analysis technique uses manual coding through the processes of familiarization, initial coding, and open coding conducted using NVivo12 software, leading to a systematic thematic narration conducted in-depth to analyze phenomena using scapegoat

¹ Faculty of Social and Political Sciences, Universitas Muhammadiyah Malang.
Email: fikrigali61@gmail.com (Corresponding Author)

² Faculty of Social and Political Sciences, Universitas Muhammadiyah Malang.
Email: amartyafs@gmail.com

theory, leadership, mechanical solidarity, and multidimensional conflict comprehensively. The research findings reveal that the political conflict surrounding witchcraft occurring in Banyuwangi is based on the New Order regime's strategy to maintain its political legacy regarding the existence of charismatic leaders such as Megawati Soekarno Putri and Abdurrahman Wahid. The pattern of conflict is directed at the Ulama as the main target by creating propaganda that scapegoats the existence of witchcraft and the role of witch doctors through community support. This conflict orientation is aimed at charismatic leaders who are able to undermine the stability and political legitimacy of the regime.

Keywords: Witchcraft Politics, Banyuwangi Conflict, 1998 Reformasi, Propaganda, Human Rights Violations

Introduction

The existence of culture in the Osing Tribe of Banyuwangi is a reflection based on the diversity of Indonesia's cultural heritage through the significant instrument of History (Jatim Land, 2024). Banyuwangi has cultural values that correlate with mystical elements. As a region that possesses a diversity of mystical cultures through the entity of witchcraft, Banyuwangi has a group of witch doctors (Haryanto, 2023). Black magic can be interpreted as a part of the cultural heritage of Banyuwangi that is preserved, especially among the Osing ethnic community (Kusumo, 2024).

The term '*santet*' or witchcraft is one of the problematic issues that tends to have a negative connotation and is discussed in its existence in Indonesia. Although it is always identified as a myth, some people believe that *santet* is part of human life and an implementation of black magic practices aimed at hurting opponents (Misteri Nusantara, 2024). However, in reality, the practice of witchcraft is verified as a deviant practice by the community of Banyuwangi (Kumparan, 2024).

The Osing tribe community gradually strives to classify to sustain the existence of something that is validated as a cultural symbol, as it has overlapping values in political situations and civilization (Hadzantonis, 2019). Based on the existence of the Osing Tribe, Banyuwangi was once known as the "City of Santet". This identity was initiated by a case of mass slaughter of *Santet* shamans that occurred in Banyuwangi in 1998. Based on data from government reports, 115 victims died in 20 districts, while referring to data from the Fact-Finding Team (TPF) through PBNU, identifying 143 victims (Ulumuddin, 2022).

Public opinion and understanding on a broad scale have so far only focused on the issue of who the perpetrator was in the massacre of witch doctors in Banyuwangi, which to this day remains an unresolved problem. In addition, the handling of victims of serious human rights violations, as mentioned by the Indonesian National Human Rights Commission (KOMNAS HAM), has also so far not been resolved (Farisy & Sudrajat, 2025).

This condition occurred during the New Order regime, where the government implemented a repressive legal strategy, significantly limiting public participation, with the main orientation being to maintain power (Jadidah, 2020). However, not many scholars focus on the patterns, directions, and political propaganda of black magic carried out by the New Order regime in 1998 in Indonesia. Therefore, the use of analysis tools such as scapegoat theory, leadership, mechanical solidarity, and multidimensional conflict is expected to answer and clarify the state's responsibility towards victims of serious human rights violations in Indonesia

Objectives

Based on that background, the goal of this research is to analyze the patterns, propaganda, and political direction of witchcraft in Banyuwangi during Indonesia's New Order regime in 1998.

Literature Review

The study conducted in an effort to identify local and anthropological concepts underwent a stable revolution, in this case, in the Melanesia and Africa regions, which is very prominent in anthropological studies on witchcraft. However, it has changed

and developed concerning studies of witchcraft in Latin America, Asia, etc. Reflections from different perspectives on shamanism, voodoo, and witchcraft are oriented as conceptions and implementations that share similarities with terms applied in other regions. However, there are also substantial transformations in those views (Buyandelger, 2013; Jokic, 2015).

The legitimization of witchcraft or sorcery on a global scale is understood as an individual's capability to apply supernatural knowledge intended to hurt others. Referring to the global perspective identified by several continents in the last decade, millions of individuals legitimize sorcery or witchcraft. This is not only as an entity that is no more harmful than in the past, but also as a cultural phenomenon that is inspired and can have an impact not only in economic aspects, but also disrupt social cohesion, thereby leading to violence (Gershman, 2020).

Magic or witchcraft, through a reductive approach, is identified as a manifestation of something else done by a sorcerer or shaman that can create violence (Geschiere, 2015). However, magic or witchcraft is classified into negative and positive aspects, where negative means demonic, and positive means creative. Demonic magic or witchcraft is a representation of political activities that lead to 'theurgic', whereas creativity manifests a consciousness that can bring about changes in life situations, resulting in better transformation (Lyssakov, 2017).

According to Weber, society is stratified into several parts, namely economic class, status, and power or party. Economic class can be identified as a community's economic condition being the same. Three fundamental aspects necessitate fulfillment in

this economic class section, namely causal instruments that relate to human life probabilities as manifested in the labor market. Then, status is an element that can determine a level of rank, dignity, and lifestyle. The last is power or party; this component can be interpreted as a political element that aims to create dominance of power (Goodman, 2014).

The existence of the concept of stratification according to Weber is capable of creating conflict. Conflict is a situation of lack of consensus regarding orientation and ideological interests. It is identified with the competition between two opposing forces. This conflict aims to advocate for the ideology, values, and interests of a group concerning power and status through strategies that are capable of eliminating opponents (Turner, 1998). That is why we need social solidarity to avoid or resist the existence of social conflict, due to the presence of a sense of shared fate, integration, and strong relationships among actors within a community (Soerjono, 1985).

Emile Durkheim first used the term social solidarity as a way to describe a social network (Johnson, 1988). For Durkheim, mechanical social solidarity created through community activities has a high degree of equivalence with low differentiation. The components of this concept of mechanical solidarity are based on the similarity of norms, values, and beliefs among members of society (Turner 1994).

Regarding this issue, some scholars only research the conflict of the shaman killings in Banyuwangi, for example, Hambali (2015), who found a large number of human rights violations that occurred and legal uncertainty during the New Order era, one of which is the politics of the shaman massacre. Then Sujatmoko (2016)

found that the government is obliged to provide rehabilitation rights for victims of human rights violations through the provision of status, material assistance, and free services.

Research Methodology

This research uses a qualitative approach with thematic analysis, consisting of secondary data containing published research results such as journals, books, articles, and report archives that can answer the research problem. The data analysis technique uses manual coding through the processes of familiarization, initial coding, analytical coding, and pattern coding. Data processing is conducted using NVivo12 software sourced from primary data, namely the documentary Mystery Film of Banyuwangi, released in 1998. The researchers collected data based on the narratives present in the films, and then the data was processed through classification coding based on the emerging keywords. After that, a systematic narrative analysis was conducted in-depth to analyze the phenomenon using Rene Girard's scapegoat theory, Emile Durkheim's mechanical solidarity, and Max Weber's multidimensional conflict, and was done comprehensively.

This study was designed not only to cover one aspect of the film, but rather to attempt to reach the level of objective reality. The use of film as the primary source does not, however, make the research biased. Instead, the film serves as an instrument to try to understand complex reality through interpretation, ideology, and the theories used in analyzing the data in the research, supported by research studies and reports to strengthen the argumentation of the analysis results. Thus, it is not confined

to empirical data that may be subject to propaganda and research bias itself.

Results and Discussion

In this section, the researcher presents the findings coherently, based on qualitative data obtained through the Banyuwangi witchcraft film. The findings produced by the researcher are constructed concerning the research questions through the coding of the created themes. This is accomplished through a complex process and thematic analysis. The findings are presented and illustrated in Tables 1 and Figures 1, 2, and 3. Table 1 describes the coding structure, which also includes themes and codes generated from conversations and data analysis through the Banyuwangi witchcraft film. Table 1 identifies important themes, which then summarize the political dynamics of witchcraft in Banyuwangi.

- (Theme 1) Community: Movements carried out by the community, such as *anti-tenung* (black magic), there are fundamental conflicts, the community's orientation is only to expel, not to kill. But there was a mass murder by unknown people against the witch shamans. The motive of the mass murder in the scenario
- (Theme 2) Muslim: The majority Muslim population of Banyuwangi is spread across 360 villages, and *santet* is prohibited by religion. *Anti-tenung* shamans are thwarted by ulama (religious people), so people think that ulama will support the movement.
- (Theme 3) Witchcraft: The Banyuwangi community is opposed to *santet* shamans because the practices of

santet shamans can create negative implications for society, so the community rejects them.

Table 1 explains the results of the thematic analysis conducted based on primary data on witchcraft politics through data collection from the Mystery Film of Banyuwangi 1998.

Table 1: Coding statistics of the Witchcraft Politics

Open Coding	Analytical Coding	Pattern Coding	Frequency
Community (Theme 1)	● Propaganda	The community	1
	● Conflict	opposes witchcraft	10
	● Violence	shamans, and	6
		propaganda from an unknown person creates terror, murder, and conflict.	7
Muslim (Theme 2)	● Religious	The majority of	2
		Muslims were terrorized, and Ulama and religious people (<i>santri</i>) were also targeted for murder.	2
Witchcraft (Theme 3)	● Shamans	Witchcraft as a part of	4
		culture becomes a scapegoat for the vertical conflict between the community, religious leaders, and shamans.	5

Note: Coding processes by author, 2025

The results of the coding based on participants emphasize the relationship between the existence of the Muslim community

as a majority group led by scholars and the propaganda carried out through witch doctors, which is then used as a scapegoat in witchcraft politics, creating vertical conflicts in Banyuwangi. Based on Figure 1, the researchers found calls regarding the propaganda, which include conflicts resulting in mass killings by unknown individuals.

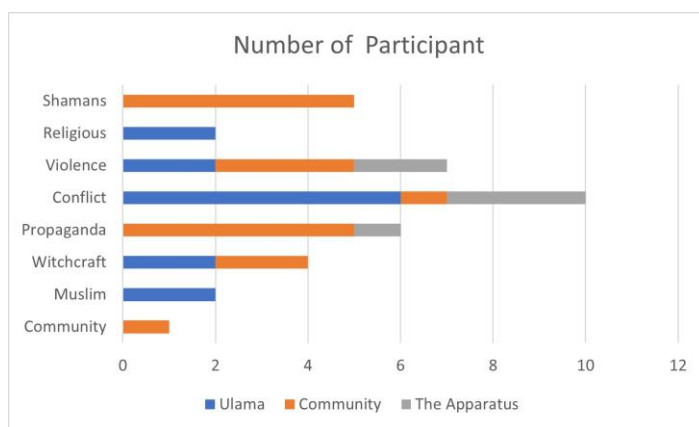

Figure 1: The Number of Participants Based on Movies, author processing, 2025

Although the challenges in identifying mass murderers require empirical identification, the motives, goals, and patterns of mass murder strategies can be identified based on images 1 and 3; images 1 and 3 are interconnected in answering the motives, goals, and patterns of mass murder strategies carried out by unknown individuals.

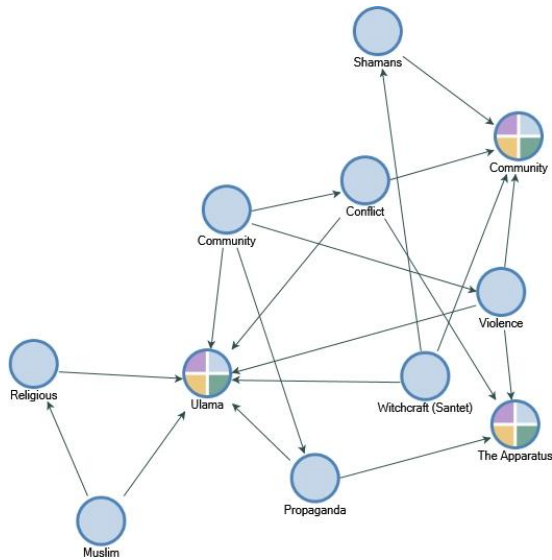

Figure 2: The Relation of Ulama, the Apparatus, and Community with the Witchcraft Politics, author processing with NVivo12, 2025

In image 2, focus on the relationship between participants in the conflict and the elements that are the focus of the political conflict occurring. Image 2 illustrates the involvement of three main participants in the conflict, namely religious leaders, the community, and the apparatus, who have different views. The community discusses the conflict through the rejection and expulsion of witch doctors who can create problems in the community.

Then, scholars as religious figures in a predominantly Muslim society emphasize the existence of propaganda from the community and witch doctors that create conflicts which result in murder as a consequence. Meanwhile, the apparatus discusses propaganda, conflict, and murder. However, the apparatus, from a legal formal perspective, does not find any murders committed by unknown

Figure 3: Word cloud generated from the participants' responses to the Witchcraft Politics, author processing with NVivo12, 2025

In image 3, the participant provides statements emphasizing community, shamans, unknown, enforcement, apparatus, and movement. This indicates a significant concern about the relationship between these concepts in the political case of witchcraft in Banyuwangi, as well as a desire for improvement in the concepts of enforcement and apparatus. The enforcement carried out by the apparatus is an important instrument that needs to be implemented fairly in response to killings, and most importantly, propaganda to divide society through horizontal conflicts.

The Relation of the New Order Regime with Witchcraft Politics and Scapegoat

The final condition of the New Order regime government experienced fluctuations. There were cases of conflict resulting in

casualties and no political stability. This condition occurred in the late 1990s when Suharto was trying to maintain his legacy as the President of Indonesia through military support. Suharto's political aggression was focused on the NU group, which had a contradictory stance towards the regime (Rafsanjani, 2021).

In a political situation fractured by factional and religious conflicts, the pressures applied will lead the target group to implement the domain of religion to provide stability and balance of power in state formation (Kulkarni & Pfaff, 2022). On the other hand, political targets are also aimed at cultural instruments. The legitimacy of society towards witchcraft or magic makes it a political objective. Mystical legitimacy can be exploited in efforts to support the political system. Meanwhile, prejudice against witchcraft or magic is identified as an aspect of conflict that occurs implicitly (Kohnert, 1996). Table 2 explains the analysis of scapegoat theory in the politics of witchcraft.

Table 2. Scapegoat of Witchcraft Politics

Process	Analyze
Mimetic Desire	Mimetic desire can be identified as a fundamental instrument of human nature. Based on social interaction methods, individuals implicitly parody the desires of others. This means that all decisions are made based on consensus. For example, if the majority of society desires the same will, it can create a conflict. Alternatively, it is verified as a scapegoat. The Banyuwangi community is fundamentally against witchcraft practitioners, as the practices of these witchcraft practitioners can create negative implications for society, especially related to household fractures. The community's rejection of witch shamans manifested in movements aimed at driving out witch doctors. The community believes that witch doctors

Table 2. Scapegoat of Witchcraft Politics (Cont.)

Process	Analyze
	<p>practice black magic that can damage households (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).</p> <p>In the procedure of scapegoating, using taste guilt that is directed against one individual or group. This individual or group is essentially an entity that is validated as having differences. Through the sacrifice of a scapegoat, it is hoped to address and create social harmony. The movements carried out by the community as an anti-magic or anti-witchcraft were thwarted by religious scholars, even though magic or black magic is forbidden by religion, leading the community to believe that the movement would be supported by the scholars. After the movement to expel the witchcraft practitioners failed, there was a mass killing by unidentified individuals against the witchcraft practitioners. The mass killing of witchcraft practitioners became a serious issue for the police and society. Religious scholars believe that the killings were not carried out by the scholars or the community, as there is fundamentally no animosity between the scholars, the community, and the witchcraft practitioners. Although there is a fundamental conflict, the community's orientation will only further exacerbate the situation (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).</p>
Myth, Ritual, and the Origins of the Scapegoat Mechanism	<p>Myths and rituals are representations of scapegoat procedures. Both of these elements can offer Redefinition. Myths and rituals reflect how a community organizes conflict. Society tends to vent the tensions that occur onto scapegoats. Myths are interpreted as the dynamics of conflict that describe the need to identify victims deemed responsible for the existence of the conflict. The Osing community has a culture that includes representing mystical, supernatural, and ethereal values, which each exist as a manifestation of power in the life of the Banyuwangi community known as '<i>santet</i>'.</p> <p>The Banyuwangi witchcraft performed by witch doctors is essentially a form of attraction towards the opposite sex. The Osing community verifies that witchcraft is classified into two parts, namely <i>mesisan kathet</i></p>

Table 2. Scapegoat of Witchcraft Politics (Cont.)

Process	Analyze
	"all together included" and <i>mesisan benthet</i> "all together cracked" (Mystery Film of Banyuwangi, 1998). Myths and rituals fulfill the basic needs of humans, which are oriented as a form of mimetic competition, up to conflicts that are carried out based on the scapegoat procedure.
Sacrifice	<p>In the face of an internal conflict situation, society will naturally explore a synthesis that can address issues in order to create harmony. This instinct manifested into the identification of the black camp as the direction of the suffering from collective problems. Scholars, as community leaders following the propaganda, inform that society is advised not to be easily provoked and influenced, and to always be suspicious of one another. The motive behind this scripted mass murder will create the impression that the death of the shaman is a consequence of the conflict between the community and the shaman. Therefore, this murder is a form of propaganda (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).</p> <p>The groups or individuals identified as scapegoats differ from the individuals or groups that justify them. These entities are perceived as one of the threats or disruption factors against the community. Therefore, the community collectively accumulates sentiment through violence against the scapegoats. Such actions are oriented as a means of eliminating disturbances and conflict tensions, as well as pragmatically and significantly enhancing integration. Scholars remind that the actions of people's courts are the goal of the propaganda carried out by groups of unknown people, but this act of sadism is an accumulation of the demands of society regarding the failure of law enforcement over public safety (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).</p>

Source: Processing by the author based on Girard (1986)

The majority of the Islamic population of Banyuwangi is spread across 360 villages. As a result, religious leaders become some of the figures with strong legitimacy as leaders through their charisma in the life of the community (Mystery Banyuwangi Film, 1998). Charismatic leaders will create themselves as the main focus and can influence the wider society through their charisma. This is based on their role and function, where charismatic leaders can inspire in order to align the collective vision and mission. Furthermore, they can form emotional integration with their followers, thus enabling the realization of the main goals (Firdaus et al., 2023).

“The role of scholars in thwarting the expulsion of witch doctors and their influence on society has made them targets of murder by unknown individuals. Following the mass murder of scholars, the community responded to the incident toward law enforcement through demonstration movements. However, as one of the drivers of the demonstration, scholars again faced intimidation and death threats from unknown individuals”. (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).

The community has a high tendency for collectivity and similarity. Therefore, the differences in interests are very minimal among them. The collectivity of the community is communal, relying on norms, values, and beliefs. The integration of the community that is created is also a causal consequence of these aspects. Strong integration forms solidarity, resulting in uniform social relations (Turner, 1994).

“This mass massacre moved from the Southern area of Banyuwangi to the North of Banyuwangi which had changed its orientation to the point of being aimed at the Ulama directly. The community's response to terror and threats against the ulama is to continue to resist the assassination attempt of the ulama. So that the people are united in hunting for the perpetrators (unknown people)”. (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).

The solidarity of society refers to collective awareness, regardless of the group believed in. Collective awareness can occur because society experiences conditions that carry the risk of disturbance, destruction, and confusion (Johnson, 1988).

“Community hunting as a major force creates new problems, as the community is unorganized and kills individuals who are not identified as targets. This unsystematic self-initiative by the community makes it the focal point of accusations as mass murderers”. (Mystery Film of Banyuwangi, 1998).

The transition from mechanical solidarity to organic solidarity in society poses a great challenge; at this phase, society will lose its guidelines and fundamental goals, which Durkheim refers to as anomie, meaning a condition of normlessness (Johnson, 1988).

Witchcraft as a political strategy of the New Order regime

The Banyuwangi region has a predominantly Muslim community that is classified under Nahdlatul Ulama (NU). The regime intentionally made this area the first point of propaganda conflict through political motives. This is based on the aftermath of the election of Suharto as President in 1998 during the General Session of the MPR (People's Consultative Assembly), where various demonstrations were created with the aim of a coup or overthrowing the government. This was also accompanied by the phenomenon of mass killings of shamans and clerics by an unknown person (Prattama & Galih, 2019).

Yudiana & Mahfud (2023) state that the political strategy of the regime is correlated with Gus Dur, who constantly criticized the New Order regime; thus, NU became a victim of political conspiracy. The authoritarian practices of the New Order regime were explicitly facilitated and institutionalized by the affiliated

oligarchic group. Therefore, legal instruments were only oriented as tools to strengthen the chain of impunity (Wiratraman, 2022).

The conflict that occurs is identified as a consequence of the existence of interests that hold power. Differences in interests regarding ideas, values, and goals. Thus, through the convergence of class disparities by Marx, Weber developed the theory of conflict and stated that the emergence of conflict is backed by the emergence of charismatic leaders, who can then mobilize the interests of subordinates (Goodman, 2014). Table 3 explains the multidimensional conflict in witchcraft politics.

Table 3. The Multidimensional Conflict of Witchcraft Politics

Process	Analyze
Withdrawal of legitimacy from political authority	The subordinate groups always play a role in conflicts with the superordinate. This can happen if the subordinate withdraws from the political power that is currently operating. During the New Order regime, two influential figures were Gud Dur and Megawati, two figures who represented different groups, which became the opposition to the New Order regime of Suharto's government. Java became the center of conflict under the regime. Based on this, there are three classifications of Javanese society: Kyai, Abangan, and Santri. Kyai are groups of scholars who play an important role in the spread of Islam in Indonesia, especially in Java. Abangan are Javanese Muslims who combine Islam with local wisdom (syncretism), a group that does not strictly follow Islamic law. Santri are students of Kyai. These three types formed an opposition aimed at dismantling the power of the regime (Pinter Politik, 2021).

Table 3. The Multidimensional Conflict of Witchcraft Politics (Cont.)

Process	Analyze
Dramatic discontinuity in the distribution of rewards	Subordinate groups always withdraw from the operating political power. The relevance between subordinates and superordinates is a high political stratum. In addition, the unequal distribution of power, prestige, and high disparities in welfare also pose fundamental issues. Megawati and Gus Dur gave resistance against the authoritarianism of the regime through the supporters of PDI and the Nahdlatul Ulama Group. Based on the political power of the New Order regime, it degraded the political currents of the Old Order under the pretext of economic development and political stability (NU Online, 2020).
Low Social mobility figures	The tension between subordinate and superordinate groups creates conflict when there is the existence of a charismatic leader who can accumulate and accommodate the sentiments of subordinate groups towards the superordinate. Megawati, as the general chairwoman of PDI (Indonesian Democratic Party), has support primarily from loyal sympathizers based largely at the grassroots level known as ' <i>wong cilik</i> '. Meanwhile, Gus Dur plays a role in the grand dialogues he conducts at the boarding school. Megawati and Gus Dur share a collective goal of creating justice and prosperity for society (Pinter Politik, 2021).
Routinize authority, New System of Rules and Administration	After charismatic leaders were able to win conflicts, there was pressure on routine authorities, which was done through new regulations and administration. The capacity to accommodate power by Megawati and Gus Dur during the revolution to topple the New Order regime created reform. This formed a system and transformation from authoritarianism to democratization, culminating in democracy.

Source: Processing by the author based on Turner (1998).

After the success of a political strategy, a charismatic leader will encounter a problem situation related to a goal achieved through political action (Wahyudi, 2021). The transition from the New Order era to reform has high risks, which are based on two aspects. First, the strength of civil society becomes chaotic. Second, the instruments of the old regime will create new power, grounded in the existence of its ideology and political values (Huntington, 2006).

Conclusion and Recommendation

Based on the results of the analysis, the researchers concluded that the witchcraft politics of Banyuwangi are carried out based on propaganda that is systematically and massively organized to create conflict in society. This systematic and massive conflict is conducted by propagating the community to create conflict through the exploitation of the negative sentiment of society against witch doctors as scapegoats. The orientation of the mass killings is directed towards religious scholars. Because the scholars are figures representing the majority of the Muslim community (NU). The mechanical solidarity of society in responding to mass killings makes it an unorganized act, which Durkheim refers to as anomie, causing society to misdirect its efforts in tackling the perpetrators of crime.

This conflict essentially arises from the emergence of the charismatic figure Gus Dur as a representative of the Islamic faction and Megawati as the representative of the lower class (PDIP), opposing the authoritarianism of the New Order regime since 1998. The climax led to the realization of reform. The political conflict

surrounding black magic in Banyuwangi is based on the strategy of the New Order regime in maintaining its political legacy. The conflict pattern targets religious leaders as the main focus by creating propaganda that scapegoats the existence of black magic and the role of shamans through community support. The orientation of this conflict is directed towards charismatic leaders capable of undermining the stability and political legitimacy of the regime.

Indonesia needs to ratify the Rome Statute to bring cases of human rights violations on an international scale. The ratification of the Rome Statute creates significant pressure on the Indonesian government, as it would involve the country dealing with the International Court of Justice, particularly the ICC (International Criminal Court). This is an effort to combat human rights violations, even though Indonesia itself has ratified the ICCPR (International Covenant on Civil and Political Rights) and has human rights legislation.

References

- Aswab Nanda Prattama, B. G. (2019). *Pembunuhan Dukun Santet 1998, Kesalahan Memahami Budaya hingga Motif Politik*. Nasional.Kompas.Com. Retrieved from <https://nasional.kompas.com/read/2019/05/17/15584021/pembunuhan-dukun-santet-1998-kesalahan-memahami-budaya-hingga-motif-politik?>
- Buyandelger, M. (2013). *Tragic Spirits: Shamanism, Memory, and Gender in Contemporary Mongolia*. University of Chicago Press.

- Fikrudz Dziki Al Farisy, A. S. (2025). Pusaran Peristiwa Pembantaian DukunSantet Banyuwangi 1998. *Karmawibangga: Historical Studies Journal*, 6(1), 61–86.
- Firdaus, D. R., Khairunnisa, K., Zohriah, A., & Fauzi, A. (2023). Analisis Model Kepemimpinan Kharismatik dan Visioner di Pondok Pesantren. *Journal on Education*, 5(4), 15038–15049.
<https://doi.org/10.31004/joe.v5i4.2588>
- Gershman, B. (2020). Witchcraft Beliefs as a Cultural Legacy of the Atlantic Slave Trade: Evidence from Two Continents. *European Economic Review*, 122(4).
<https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2019.103362>
- Geschiere, P. (2015). Witchcraft. In *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition* (Vol. 25, pp. 604–610). <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.12165-8>
- Girard, R. (1986). *The Scapegoat*. Johns Hopkins University Press.
- Goodman, G. R. dan D. J. (2014). *TEORI SOSIOLOGI; Dari Teori Sosiologi Klasik Sampai Perkembangan Mutakhir Teori Sosial Postmodern* (I. R. Muzir (ed.)). Kreasi wacana.
- Hadzantonis, M. (2019). Becoming Spiritual: Documenting Osing Rituals and Ritualistic Languages in Banyuwangi, Indonesia. *The Glocal Conference Proceedings, 2019-Janua*, 477–485.
<https://doi.org/10.47298/cala2019.16-2>
- Hambali, A. (2015). Penyelesaian Pelanggaran Berat HAM Masa Lalu sebagai Pelaksanaan Pasal 28I ayat (2) UUD NRI Tahun 1945. *Hasanuddin Law Review*, 1(2), 266–281.
<https://doi.org/10.20956/halrev.v1n2.83>

- Haryanto, S. (2023). *Dijuluki Sebagai Kota Santet, Begini Fakta Sejarah Kabupaten Banyuwangi*. Radarutara.Id. Retrieved from <https://radarutara.disway.id/read/648133/dijuluki-sebagai-kota-santet-begini-fakta-sejarah-kabupaten-banyuwangi>
- Huntington, S. P. (2006). *Political Order in Changing Societies*. Yale University Press.
- I Kadek Yudiana, M. (2023). Peran Nu Dalam Menanggulangi Konflik Santet Di Kabupaten Banyuwangi Tahun 1998. *Jurnal Sangkala*, 2(1), 85–98.
- Jatim Land. (2024). *Melihat Lebih Dekat Budaya Suku Osing di Banyuwangi*. Wwww.Jatimland.Id.
- Johnson, D. P. (1988). *Teori Sosiologi Klasik Dan Modern. Di Indonesiakan Oleh Robert M. Z. Lawang*. Gramedia.
- Jokic, Z. (2015). *The Living Ancestors: Shamanism, Cosmos and Cultural Change Among the Yanomami of the Upper Orinoco*. Berghahn Books.
- Kohnert, D. (1996). Magic and witchcraft: Implications for democratization and poverty-alleviating aid in Africa. *World Development*, 24(8), 1347–1355.
[https://doi.org/10.1016/0305-750X\(96\)00045-9](https://doi.org/10.1016/0305-750X(96)00045-9)
- Kumparan. (2024). *Memahami Fenomena Santet dari Sudut Pandang Ilmu Sosial-Humaniora*. Kumparan.Com. Retrieved from <https://kumparan.com/kumparannews/memahami-fenomena-santet-dari-sudut-pandang-ilmu-sosial-humaniora-22vCaHCWuMM/2>

- Kusumo, R. (2024). *Kisah di Balik Santet Banyuwangi, Kerap Disalahpahami tetapi Sejak Lama Jadi Tradisi*. Retrieved from Www.Goodnewsfromindonesia.Id.
<https://www.goodnewsfromindonesia.id/2024/07/19/kisah-di-balik-santet-banyuwangi-kerap-disalahpahami-tetapi-sejak-lama-jadi-tradisi>
- Lyssakov, P. (2017). From Witchcraft to Science Fiction: Fedor Sologub's Journey into Magic and Creativity. *Russian Literature*, 93–94, 251–265.
<https://doi.org/10.1016/j.ruslit.2017.11.007>
- Misteri Nusantara. (2024). *Misteri Santet: Pengertian, Jenis, dan Cara Menghadapinya*. Misterinusantara.Com.
- NU Online. (2020). *Gus Dur, Megawati, dan Jeratan Oligarki*. Nu.or.Id. Retrieved from <https://nu.or.id/opini/gus-dur-megawati-dan-jeratan-oligarki-dpgY8>
- Parashar Kulkarni, S. P. (2022). Church politics, sectarianism, and judicial terror: The Scottish witch-hunt, 1563 - 1736. *Explorations in Economic History*, 87(101447).
<https://doi.org/10.1016/j.eeh.2022.101447>
- Pinter Politik. (2021). *Empat Penunggang Kuda Reformasi*. Pinterpolitik.Com. Retrieved from <https://www.pinterpolitik.com/in-depth/empat-penunggang-kuda-reformasi/#:~:text=Layaknya empat penunggang kuda Reformasi%2C,yaitu Gus Dur%2C,Banyak yang menilai mereka merepresentasikan kolaborasi politik aliran.>

- Rafsanjani, A. R. (2021). *NU dan Operasi Naga Hijau*. Banawasekaracademia.Home.Blog. Retrieved from <https://banawasekaracademia.home.blog/2021/08/17/nu-dan-operasi-naga-hijau/>
- S.Turner, B. (1994). *Sosiologi Islam, Suatu Telaah Analitis Atas Tesa Sosiologi Weber*. Raja Grafindo Persada.
- Soerjono, S. (1985). *Kamus Sosiologi*. Raja Grafindo Persada.
- Sujatmoko, A. (2016). Hak atas Pemulihan Korban Pelanggaran Berat HAM di Indonesia dan Kaitannya dengan Prinsip Tanggung Jawab Negara dalam Hukum Internasional. *Padjajaran Jurnal Ilmu Hukum (Journal of Law)*, 3(2), 330–350. <https://doi.org/10.22304/pjih.v3n2.a6>
- Turner, J. H. (1998). *The Structure of Sociological Theory*. Wadsworth Publishing Company.
- Ulumuddin, I. (2022). *Kisah Tragedi Ninja Berdarah di Banyuwangi, Kiai hingga Guru Ngaji Tewas Dibantai*. Jatim.Inews.Id. Retrieved from <https://jatim.inews.id/berita/kisah-tragedi-ninja-berdarah-di-banyuwangi-kiai-hingga-guru-ngaji-tewas-dibantai>
- Wahyudi. (2021). *Teori Konflik dan Penerapannya Pada Ilmu-Ilmu Sosial*. UMMPress.
- Wiratraman, H. P. (2022). Constitutional Struggles and the Court in Indonesia's Turn to Authoritarian Politics. *Federal Law Review*, 50(3), 314–340. <https://doi.org/10.1177/0067205X221107404>

Research Article

Sudan Conflict and Its Impact on Regional Relations and Humanitarian Stability

*Salah Adam Khalifa Idris¹, Aminuddin Bin Mustaffa²,
Md. Mahbubul Haque³, Yusuf Kamaluddeen Ibrahim⁴*

(Received: March 23, 2025; Revised: August 8, 2025; Accepted: December 19, 2025)

Abstract

The paper explores the current conflict in Sudan, which started in April 2023, with an emphasis on how it affects humanitarian situations, regional ties, and national governance. Using a qualitative research methodology, it uses secondary data to describe the origins and humanitarian effects of the conflict, and to analyze the impact of the conflict on Sudan's diplomatic and regional relation. It is also to evaluate the role of regional and international actors in shaping conflict dynamics and responses. The extent of humanitarian relocation and the degradation of essential services are also highlighted. The paper provides a framework for understanding the conflict's wider geopolitical ramifications and

¹ Ph.D. Cadidate, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA).
Email: khalifa076@gmail.com (Corresponding Author)

² Senior Lecturer, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA).
Email: aminuddinm@unisza.edu.my

³ Senior Lecturer, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA).
Email: mahbubh@unisza.edu.my

⁴ Ph.D. Cadidate, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA).
Email: yusufkibrahim04@gmail.com

makes suggestions for inclusive peacebuilding and regional collaboration by differentiating between descriptive patterns and analytical insights. The results are intended to guide future studies on conflict resolution in fragile nations as well as policy responses.

Keywords: Diplomacy, Humanitarian Crisis, International Mediation, Regional Peacebuilding, Sudan Conflict

Introduction

Africa has been characterised as a volatile conflict arena, and between 2015 and 2016, it witnessed more armed conflicts than any other continent (UCDP, 2017; SIPRI, 2018). Even though conventional conflicts, including civil war and intercommunal conflicts, are persistent, new types of conflicts have emerged in the African narrative, taking on a form and space that were unusual in the two decades after the end of the Cold War (Akinola, 2023). The ongoing conflict in Sudan reflects a longstanding failure to resolve structural power imbalances and regional marginalization (Verhoeven, 2023). Decades of centralized governance, elite competition, and the exclusion of peripheral regions have contributed to a fragile state structure vulnerable to recurrent instability (Hoffmann & Lanfranchi, 2023).

The history of the Horn of Africa is diversely rich, with an embroidery of ethnic groups and cultures. Precisely, Sudan has an extensive history of ethno-cultural diversity that has frequently been a double-edged sword. On one front, such diversity can be a basis of strength, but on the other front, it often turns into a cause for disputes and conflicts. There are many different ethnic groups in Sudan, and each has its unique language, customs, and historical experiences. The nation is split between the Arab-dominated South and the Arab-dominated North. The legacy of colonial rule, the period during which Sudan was governed by the British and Egyptians, further exacerbated such separations. In this regard, the North was intensely impacted by the Arab language, customs, culture, and the Islamic religion throughout the colonial era. These historical ties with the Arab world resulted in a sense of identity and

superiority among some Northerners, which frequently resulted in the marginalization of other minorities (Babalola & Akinrinde, 2024).

Additionally, the instability in the Arab world, formally known as the Arab Spring disputes, which culminated in major political turmoil and conflicts across the Middle East and North African (MENA and Sub-Saharan) regions in early 2010, does not exempt Sudan. Sudan, formally known as the Republic of Sudan, has had a complex and conflictual political history. As such, the country experienced several armed conflicts. It occurred between the North and the South, which resulted in the secession of South Sudan as an independent state in 2011 (Ali, 2022). In addition, the struggle for economic resources (land and oil), as well as traditional, cultural, and religious disparity, are fundamental components of Sudan's conflictual history. Similarly, revolutions are not a new development to Sudan and its citizens. The most recent and massive revolution in Sudan broke out in mid-month of 2018, which is the third such revolution that occurred in the country and ultimately led to the ousting of Al-Bashir's regime in 2019 (Meservey, 2023). The recently overthrown administration was left with a legacy of institutional collapse, corruption, societal collapse, and intense disputed conflicts. These historical patterns of political exclusion, armed uprisings, and elite power struggles have culminated in the 2023 conflict, where the struggle between the SAF and RSF reflects deep-rooted institutional fragmentation and unresolved tensions from previous eras.

Relatively, long-boiling tensions between Sudan's two most prominent generals exploded into open warfare on April 15, 2023. A succession of ceasefires has failed, and intense violence has ensued

in the capital city, Khartoum, and other locations throughout the country (Meservey, 2023). In a short period, millions of people were displaced, Sudan's infrastructure and economy were destroyed, and the society became more militarized and polarized as a result of the severe conflict that broke out between the Sudanese top-most generals in the transitional government, Lieutenant General Mohamed Hamdan Dagalo (Hemeti), head of the Rapid Support Forces (RSF), and General Abdel Fattah al-Burhan, the head of Sudanese Armed Forces (SAF), that triggered the civilians out on April 15, 2023 (Kurtz, 2024).

Furthermore, given Sudan's strategical position, experts have recognized the extent of its strategic significance in relation to many other nations due to its diverse geographical topography, which includes hills, mountains, valleys, and desert areas, in addition to its most valuable resources, such as enormous fertile lands, and the most significant benefits of the Nile River. Similarly, the country produces numerous natural resources and manages the Red Sea region, with copper, iron ore, gold, zinc, and silver (estimated reserves of around 1,500 tons), coupled with gold and iron (with estimated reserves of roughly 1.5 million tons), in addition to over 1.5 million tons of oil, gas, and uranium (FAO, 2015). Despite such enormous wealth, Sudan's economy barely improved and lacks a pulse for development.

Moreover, a significant amount of Sudan's wealth has been depleted over the years by disputes and instability, which have hindered the optimum use of the natural resource profits and their conversion into public infrastructure in the Sudanese economy, fostering the development of human and social capital, organizing

infrastructure, generating wealth, and formulating new job opportunities on a large scale. Sudan continues to suffer from these internal issues to this day (NSDS, 2016). Relatively, an increasing number of cross-border disputes, such as the construction process of the Great Ethiopian Renaissance Dam (GERD) and the armed conflict in al-Fashaga and Northern Ethiopia, have exacerbated distrust between Sudan and Ethiopia. Similarly, the conflict in Sudan has implicated itself not only with Ethiopia but also spiralled with border issues with South Sudan and Egypt, endangering regional stability and border security as well as state-to-state relations (Cinar & Ozer, 2023).

The Horn of Africa's strategic position and wealth of natural resources have turned it into an epicentre for foreign powers looking to further their interest in the region. Such interventions have frequently taken the nature of proxy wars, in which major influence armed groups and provide support to various groups, exacerbating the existing armed conflicts in vulnerable nations like Sudan and its neighbouring countries. Relatively, nations such as Eritrea have a long history of getting involved in regional wars, assisting various armed factions and militants in Ethiopia, Sudan, and Somalia. The persistent conflict has led to numerous casualties, a steady influx of refugees seeking protection in neighbouring nations, and further excruciating instability in the region. The protracted civil war has resulted in extensive destruction, fatalities, and violations of human rights, all of which have contributed to the country's humanitarian crises (Babalola & Akinrinde, 2024).

The majority of the violence has been directed at civilians, encountering attacks in their homes, schools and universities, and medical facilities. The absence of security and the prevalence of

armed factions have made it challenging for humanitarian organisations to deliver much-needed aid and support to the impacted populations (Keen, 2024). In this regard, more than 11.7 million people have been displaced both inside and outside of Sudan as a result of the conflict that broke out in April 2023, between the Sudanese Army Forces (SAF) and the Rapid Support Forces (RSF). Due to this development, Sudan has the highest rate of starvation cases in Eastern Africa, with over 3.7 million children between the ages of 6 and 56 months and 1 million pregnant and lactating mothers who are suffering from acute malnutrition. Similarly, acute food insecurity affects around 26 million people, with 755,000 (more than half of the population) at risk of famine and hunger. Relatively, over 20 months of intense conflict have destabilised Sudan into the fastest-growing displacement disaster, with an average of an astounding 20,000 people displaced daily.

Furthermore, the persistent conflict has forced millions of citizens to leave their residences in search of safety, which resulted in Internally Displaced Persons (IDPs) seeking refuge in camps within the nation, and numerous others have crossed international territorial borders seeking asylum in neighbouring nations (Hutchinson, 2005). In the same stance, the inflow of refugees into neighbouring nations has placed tremendous strain on host communities and their inadequate relations, overwhelming nations like Chad, Uganda, South Sudan, and Ethiopia with the large number of Sudanese refugees looking for asylum. It has exacerbated the instability in the region, worsening resource shortages and animosity between host communities and refugees (Keen, 2024). Relatively, the displacement of the masses has disrupted livelihoods, detached

families, and led to the loss of property and assets. Consequently, refugees and IDPs frequently face terrible living conditions in camps and lack access to food, clean water, medical treatment, and education. Additionally, children are especially vulnerable, facing a high risk of malnutrition, illness, and restricted access to safety services and education (Hutchinson, 2005).

Rekindled in April 2023, Sudan's continuous conflict has exacerbated humanitarian situations, damaged regional relations, and increased political instability. The fundamental structural problems, elite division, resource competitiveness, and weak state institutions, remain unresolved in spite of numerous peace initiatives. This study looks into how these internal dynamics and the interests of regional actors keep the conflict going and prevent a lasting peace.

Research Questions

1. What are the main causes and characteristics of the ongoing Sudanese conflict?
2. How has the conflict affected Sudan's humanitarian situation and regional relations?
3. What roles have international and regional actors played in either mitigating or exacerbating the crisis?

Objectives of the Study

1. To describe the origins and humanitarian effects of the conflict.
2. To analyse the impact of the conflict on Sudan's diplomatic and regional relations.

3. To evaluate the role of regional and international actors in shaping conflict dynamics and responses.

Literature Review

To analyse the complex nature of the Sudanese conflict and its implications on regional relations and humanitarian stability, this study adopts a dual-theoretical approach:

1. Political Economy of Conflict Theory and Ethnic Conflict Theories. These frameworks provide a multidimensional lens through which both structural and identity-driven causes of conflict can be analysed in the Sudanese context.
2. Political Economy of Conflict Theory: According to Collier and Hoeffler (2004), economic goals, particularly control over natural resources, are frequently the driving forces behind both internal and external engagement in civil wars. Regional powers like the United Arab Emirates, Egypt, and Saudi Arabia have expressed a great deal of interest in Sudan because of its enormous gold reserves, oil transportation routes, and advantageous location near the Red Sea. These nations have used military and political diplomacy to gain strategic economic advantages as well as regional stability. For instance, international marine trade and South Sudan's oil exports are directly impacted by the control of Port Sudan. This approach aids in explaining how specific economic considerations, rather than just ideology or diplomacy, drive regional interactions. As a result, the report strikes a compromise between a greater examination of the economic motives driving regional engagement and

extending the conflict and a humanitarian focus, particularly on internally displaced people.

3. Ethnic Conflict Theory: The ethnic dynamics can be understood through theories of ethnic conflict. The ethnic security dilemma (Posen, 1993) explains how, in fragile or collapsing states like Sudan, ethnic or regional groups often perceive one another as existential threats, leading to the formation of self-defence militias and preemptive violence. This has been particularly evident in Darfur, the Nuba Mountains, and South Kordofan, where mistrust and fear have escalated localised conflicts into national crises. Furthermore, instrumentalist theories argue that elites frequently manipulate ethnic identities to consolidate power, mobilise followers, or justify access to strategic resources (Kaufman, 2006). In Sudan, both the SAF and RSF have appealed to ethnic loyalties and regional grievances, deepening fragmentation and undermining national cohesion. Incorporating these perspectives allows for a more comprehensive understanding of how identity-based politics intersect with material interests to sustain violence and complicated peace efforts.

Research Methodology

This study adopts a qualitative research design to explore the complex and evolving dynamics of the Sudanese conflict, its regional implications, and humanitarian consequences. The qualitative approach is appropriate given the need to interpret political, social, and economic narratives surrounding the conflict,

rather than measure discrete variables (Creswell, 2013). The research relies entirely on secondary data, including peer-reviewed academic publications, policy reports, government and intergovernmental documents (such as from the UN, AU, and IGAD), and verified media sources. These materials were selected based on their relevance, credibility, and publication within the past ten years, with a focus on post-2019 developments.

To ensure the transparency and reliability of findings, data from multiple sources were triangulated to identify recurring themes and contradictions across different perspectives. Priority was given to sources with institutional credibility, such as international organisations and recognised conflict databases (e.g., ACLED, SIPRI, UCDP). The study draws on an extensive and up-to-date body of literature, including both scholarly publications and policy-oriented sources such as UN reports, IGAD communiqués, and ACLED conflict data, to ensure a comprehensive analysis of Sudan's ongoing crisis.

While secondary data offer rich contextual insights, the study acknowledges limitations, including potential bias in political reporting and the lack of primary verification. Nonetheless, this method provides a comprehensive basis for analysing patterns of governance breakdown, external influence, and humanitarian degradation in Sudan.

Data Analysis

The analysis employed a thematic content analysis approach to extract insights from the collected secondary data. Relevant documents and reports were systematically reviewed and manually coded to identify dominant themes, such as political

instability, resource competition, regional power influence, displacement, and humanitarian collapse. Themes were derived inductively, emerging through repeated readings and comparative analysis across diverse sources. Differences in emphasis or interpretation between policy reports, academic studies, and media narratives were critically examined to capture both consensus and dissenting perspectives. This method facilitated a nuanced understanding of the Sudanese conflict by linking thematic patterns to structural factors and actor motivations. Thematic clustering also helped trace how domestic and regional factors overlap to produce compounding effects on Sudan's stability and diplomatic relations.

Findings and Analysis

The findings reveal that the Sudanese conflict is driven by a convergence of elite rivalries, institutional decay, economic opportunism, and regional interventions. The conflict between the SAF and RSF is emblematic of deep-seated institutional weaknesses and the fragmentation of military and political authority, aligning with the political economy of conflict theory as articulated by Collier and Hoeffler (2004). These rival factions are engaged in a competition for control over Sudan's lucrative gold mines, urban centres, and strategic ports, which serve as both economic lifelines and instruments of political leverage. The involvement of foreign actors such as Egypt, the UAE, and Russia underscores the regionalisation of the conflict. These countries support different factions based on their geopolitical and economic interests. Egypt's support for the SAF is rooted in its interest in maintaining influence over Nile Basin politics and regional security, while the UAE and

Russia have backed the RSF to secure access to gold exports and regional military influence. This dynamic aligns with de Waal's (2019) concept of the political marketplace, where external and internal actors engage in transactional politics to consolidate influence.

Ethnic dimensions of the conflict further deepen its complexity. Both the SAF and RSF have mobilised ethnic militias and local alliances, drawing on pre-existing communal grievances. This tactic mirrors the ethnic security dilemma described by Posen (1993), where groups arm themselves in anticipation of attacks from rival communities. The manipulation of ethnic narratives by political elites, as described by Kaufman (2006), has contributed to cycles of mistrust, displacement, and retaliatory violence, especially in Darfur and the Kordofan regions.

The humanitarian consequences are catastrophic. According to UNOCHA (2024), over 8 million people have been displaced, and more than 25 million require humanitarian assistance. Health systems have collapsed, markets have been destroyed, and food insecurity is spreading. These outcomes are not merely incidental but are strategically exacerbated by warring factions that weaponise access to aid and infrastructure. In line with the political economy framework, this use of humanitarian crises to control populations and extract concessions underscores how violence is used instrumentally.

Additionally, diplomatic attempts have been dispersed and mostly unsuccessful. Competing regional mediation efforts by the Gulf states, the AU, and IGAD are frequently influenced by the strategic objectives of the interveners and lack coordination. The constraints of international mediation in situations where the

underlying political economy of violence is still present are reflected in this incoherence in peacebuilding. As a result, every attempt at resolution must start by addressing the systems that encourage conflict and support war economies.

Overall, the integration of political economy and ethnic conflict theories offers a coherent lens through which the Sudanese conflict can be interpreted. The findings confirm that the war is not solely a humanitarian tragedy or a power struggle but a complex intersection of economic exploitation, identity manipulation, and regional competition. Addressing these dimensions is essential for any sustainable peace framework.

Discussion and Conclusion

This study has examined the 2023 Sudanese conflict through the lenses of political economy and ethnic conflict theory, revealing a complex interplay of elite fragmentation, economic incentives, and identity-based mobilisation. The findings demonstrate that the conflict is not a spontaneous outbreak of violence but a calculated struggle over political authority, access to strategic resources, and regional influence. The power rivalry between the SAF and RSF, intensified by foreign sponsorship from actors such as Egypt, the UAE, and Russia, aligns with the political marketplace theory, where transactional alliances are used to sustain militarised competition.

The use of ethnic militias and the manipulation of identity underscore the relevance of ethnic security dilemmas and instrumentalist theories. These dynamics have aggravated longstanding communal divisions and contributed to a massive humanitarian crisis. Over 8 million Sudanese have been displaced, and humanitarian

corridors remain restricted, reflecting a deliberate strategy of control through deprivation.

Due to their failure in large part to address the structural causes of violence, attempts at conflict mediation have remained disjointed and ineffectual. Even if they pose as peacemakers, regional actors frequently have strategic or financial goals to keep the conflict going. There has been no continuous negotiation between the main fighting factions as a consequence of mediation efforts, which have been led by third parties like the African Union, IGAD, and Gulf governments. These actors frequently work simultaneously, which reduces their effectiveness and cohesion. Due to mistrust and shifting alignments, direct negotiations between the Rapid Support Forces and the Sudanese Armed Forces have not resulted in long-lasting accords.

In conclusion, a sustainable resolution to the Sudanese conflict requires dismantling war economies, reconstructing inclusive political institutions, and neutralising the role of identity-based manipulation. Future research should focus on localised peace-building models, post-conflict reconstruction, and the accountability mechanisms needed to prevent recurrence. By anchoring policy and academic analysis in both economic and identity-based frameworks, stakeholders can develop more effective interventions that respond to the root causes rather than the symptoms of Sudan's prolonged instability.

Recommendations for Peace Mediation and Negotiation Strategy

Any Sudanese dispute resolution procedure must make a distinction between negotiation and mediation. Future efforts must

be more inclusive, transparent, and unbiased, even though regional and international organisations like IGAD, the US, Saudi Arabia, and Egypt have tried mediation. Under the new IGAD-led platform, direct negotiations between key conflict parties such as Al-Burhan and Hemedti should be revived, ideally grounded in their December 2023 agreements.

To prevent the impression of bias or political manipulation, mediators ought to be chosen from impartial nations with no stake in Sudan. It is imperative that the disparate projects that were previously undertaken by various parties be combined into a single, cohesive plan. All pertinent parties, like the armed groups, opposition forces, civil society, and displaced communities who are open to a peaceful, negotiated resolution, must be included in this plan, which must represent a long-term political vision.

Rather than seeking revenge, the process should prioritize national reconciliation and institutional inclusion. This means integrating all legitimate actors, including those who were excluded from the Framework Agreement, into the transitional government and constitutional reform process. The overarching goal should be to restore political, economic, and social stability, leading to a credible transitional framework, the drafting of a new Constitution, and national elections within two years.

Finally, peace negotiations must be anchored in a durable ceasefire. Many early attempts failed because ceasefires were violated or poorly enforced. Future negotiations should be grounded in clear, monitored ceasefire agreements to ensure the viability of political dialogue.

In conclusion, a sustainable resolution to the Sudanese conflict requires dismantling war economies, reconstructing inclusive political institutions, and neutralising the role of identity-based manipulation. Future research should focus on localized peacebuilding models, post-conflict reconstruction, and the accountability mechanisms needed to prevent recurrence. By anchoring policy and academic analysis in both economic and identity-based frameworks, stakeholders can develop more effective interventions that respond to the root causes rather than the symptoms of Sudan's prolonged instability.

Reference

- Akinola, A. O. (2023). *Contemporary Issues on Governance, Conflict and Security in Africa*. Palgrave Macmillan.
- Ali, N. (2022). *Stubborn historical legacies: Power relations and government policy in Sudan*. Economic Research Forum (ERF).
- Babalola, D. A., & Akinrinde, O. O. (2024). Sudan's Unending Fratricidal War and the Troubled Horn of Africa: A Historical Approach. *TWIST*, 19(2), 80-85.
- De Waal, A. (2019). Sudan: A Political Marketplace Framework Analysis. World Peace Foundation: The Conflict Research Programme.
- Gregoire, R. (2024). Sudan's Current Conflict: Implications for the Bordering Regions and Influence of the Key Regional/International Actors. *The Journal of Social Encounters*, 8(2), 134-158.

- Healy, S. (2008). (rep.). *Lost opportunities in the Horn of Africa: How Conflicts Connect and Peace Agreements Unravel*. Horn of Africa Group. Retrieved February 10, 2025, from <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/0608hornafrica.pdf>
- Hoffmann, A., & Lanfranchi, G. (2023). (rep.). *Kleptocracy versus Democracy How security-business networks hold hostage Sudan's private sector and the democratic transition*.
- Keen, D. (2024). *Humanitarian Responses to Famine and War in Sudan*. Social Science in Humanitarian Action Platform.
- Kurtz, G. (2024). Power relations in Sudan after the fall of Bashir: From revolution to war. *SWP Research Paper*, (5)2024.
- Meservey, J. (2023). (rep.). *America's Best Choice in Sudan Is the Least Bad Option*. Hudson Institute.
- OCHA (2024). Sudan. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Retrieved February 13, 2025, from <https://www.unocha.org/sudan>
- Verhoeven, H. (2023). Surviving Revolution and Democratisation: the Sudan Armed Forces, State Fragility and Security Competition. *Journal of Modern African Studies*, 61(3), 413–37.
- Watson, D. (2020). (rep.). *Riders on the Storm: Rebels, Soldiers, and Paramilitaries in Sudan's Margins*. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED).

Research Article

Sacred Spaces in Conflicts: Faith Based Organizations and the Peacebuilding Landscape in Northeast India and Southeast Myanmar

*Ashe Chakhesang*¹

(Received: September 29, 2025; Revised: November 11, 2025; Accepted: December 19, 2025)

Abstract

This study examines how Faith-Based Organizations (FBOs) create and sustain moral, spiritual, and communal spaces for reconciliation in two protracted ethno-political conflicts, namely, the Nagas in Northeast India (NEI) and the Karen people in Southeast Myanmar (SEM). Using Religious Peacebuilding Theory and drawing from historical documents and informal conversations with FBO leaders, the study analyzes how faith communities operate as critical yet often overlooked peacebuilding actors. The findings show that both movements emerged from similar colonial disruptions, which helped shape early political consciousness and collective ethnic identity. Although each community pursued self-determination, internal fragmentation driven by ideological and leadership differences complicated political negotiations. In these divided contexts, FBOs created “sacred spaces” that nurtured trust,

¹ Ph.D. Candidate, Department of Peace Studies, International College, Payap University.
Email: avadeo.dodo@gmail.com

dialogue, and communal healing in ways state institutions often could not. Among the Nagas, a largely Christian social setting allowed faith-based actors to draw on shared ideas of forgiveness, and covenant. This moral coherence gave them strong legitimacy to mediate between rival groups, ease internal violence, and support political dialogue. In the Karen context, where both Buddhist and Christian communities shape social life, peacebuilders had to form intentional interreligious partnerships. Faith actors worked together to create inclusive spiritual and cultural spaces that encouraged unity, strengthened resilience, and mobilized grassroots involvement in peace efforts. The study concludes that FBOs advance peace not only through theology but by creating sacred relational spaces where divided communities can envision new futures. Peacebuilding policy should recognize them as co-authors of reconciliation, strengthen interfaith cooperation, and deepen contextual theological training for conflict transformation.

Keywords: Faith-Based Organizations (FBOs), Karen & Naga People, Northeast India (NEI), Peacebuilding Landscape, Southeast Myanmar (SEM).

Introduction

Faith has long shaped political resistance and reconciliation in ethnically divided societies. The Nagas in Northeast India (NEI) and Karen people in Southeast Myanmar (SEM) struggles illustrate how faith-based actors influence peace trajectories in post-colonial Asia. Although located in distinct state system, both communities emerged from similar colonial encounters. They pursued self-determination through early political bodies such as the Naga Club (1918) and the Karen National Association (1880s), which later evolved into the Naga National Council (NNC) and the Karen National Union (KNU). Despite differing national contexts, both movements center on ethnic identity, land, cultural preservation, marginalization, and internal divisions that have complicated peace efforts. While much has been written on their historical and political trajectories, comparative studies remain scarce, particularly on the role of Faith-Based Organizations (FBOs). FBOs have long contributed to reconciliation and community cohesion in both regions, yet their impact on peacebuilding is underexplored. This study therefore addresses these gaps by asking:

1. What are the historical and political roots of the Naga and Karen struggles for autonomy and identity?
2. How have peace negotiations evolved, and what roles have FBOs played?
3. How do the trajectories of conflict and peacebuilding converge or diverge between the two regions?

The significance of this study lies in its comparative analysis of two long-running ethnic conflicts in South and Southeast Asia. It

reveals the overlooked role of FBOs where religion and ethnic identity intersect, showing how they shape peace processes. It also offers practical insights for policymakers, NGOs, and theological institutions on the potential of religious actors in complex political context.

Theoretical Framework

Scholars note that religion is ambivalent in conflict (Appleby, 2000). It can intensify violence, but it can also open pathways for forgiveness, healing, and coexistence (Appleby 2000; Smock 2008). Despite this dual role, the liberal-secular peacebuilding paradigm has often sidelined religion and tends to treat religion mainly as a source of conflict and ignores its constructive potential (Asadullah et al., 2021; Davie et al., 2018). Philpott (2009) and Abu-Nimer (2001) stresses the importance of engaging religious actors at all stages of peace processes. Through narratives of repentance, covenant, and communal healing, they help rebuild trust and reshape social relationships.

This study adopts Religious Peacebuilding Theory, which positions religious actors and FBOs as central agents in conflict transformation rather than peripheral supporters. The theory draws attention to the theological, moral, and communal resources that empower FBOs to act effectively in protracted conflicts (Appleby 2000; Gopin 2002; Philpott 2007). FBOs exist in many forms, including congregational initiatives and independent faith-inspired organizations, with varying degrees of religious identity and institutional affiliation (Bouta et al. 2005). They carry moral legitimacy, enjoy community trust, and hold spiritual authority (Steele & Wilson-Grau 2016; Subbotsky 2016). These qualities make them effective actors in shaping

reconciliation at both grassroots and elite levels (Bouta et al. 2005; Rogers et al. 2008; Matyók et al. 2015; Lederach 1996).

Within this study, Religious Peacebuilding Theory serves as the key analytical lens for understanding how Christian FBOs influence peace trajectories in NEI and SEM. The framework helps explain how FBOs such as the Nagaland Baptist Church Council (NBCC), the Forum for Naga Reconciliation (FNR), and Karen Unity Building Group (KUBG) and One Voice of Kawthoolei (OVOK) have brokered ceasefires, reduced internal violence, supported dialogue, and provided humanitarian assistance. It also commented on how spiritual authority, theological narratives, and grassroots legitimacy enable these FBOs to shape reconciliation processes and political negotiations in long-running ethno-political conflicts.

Research Methodology

This research is shaped by the author's positionality as both insider and practitioner. Having grown up in Nagaland has provided intimate knowledge of Naga socio-political and cultural contexts, while nearly a decade of work with Karen communities in SEM has contributed valuable insights into their histories and political dynamics. Although this positionality strengthens the depth and authenticity of the study, careful attention has been given to potential biases through the use of critical reflexivity to ensure analytical rigor. Building on this foundation, the study employs a qualitative research methodology grounded in a comparative case study approach (Yin, 2017) to explore the protracted ethno-political struggles of the Nagas in NEI and the Karen people in SEM. The

research is designed to examine the historical and political origins of these movements, trace the evolution of peace negotiations, and analyze the distinctive roles played by FBOs in peacebuilding within each context.

Data Collection was carried out through two complementary methods. First, a wide range of historical, political, and organizational documents were reviewed. These documents were analyzed through thematic coding, with categories such as identity formation, state responses, peace processes, and FBO engagement guiding the analysis. Second, a total of nine informal conversations were conducted—five with FBO leaders from NEI and four from SEM. These took place in their naturally settings (Creswell & Poth, 2016), mostly in workplace, after church services, and over the phone. Notes were taken immediately after each engagement, and the content was organized into thematic clusters such as FBO initiatives, negotiation experiences, and perceptions of peacebuilding.

The study applies a structured, focused comparison across both cases, examining them through shared analytical lenses: historical foundations of conflict, trajectories of peace negotiations, religious identity and mobilization, and the strategies and limitations of FBO involvement. This comparative framework enables the identification of both convergences and divergences, revealing how similar ethno-political grievances evolve differently under India's democratic system and Myanmar's militarized governance.

Findings and Discussions

1. Historical and Political Roots of the Nagas Struggle in NEI

The Nagas, an ethnic group indigenous to NEI and parts of northwestern Myanmar, have been at the center of longstanding political conflict due to their demand for autonomy and self-determination. The British first encountered the Nagas after the Treaty of Yandabo in 1826, which led to British involvement in the region (Venuh, 2005). Later on, the British sought to control the Nagas and also conducted punitive expeditions to quell resistance (Chasie, 1999). The British had effectively subdued the Naga resistance and established a formal administrative structure in the Naga Hills by the end of the 19th century. The British did little to improve the socio-economic conditions of the Nagas, but Christian missionaries, who were permitted to operate in the region, established hospitals and schools (Gupta, 2020). The missionaries' efforts contributed to the rise of an educated Naga middle class, distinct from traditional tribal leadership. This new class began to transcend tribal loyalties and seek collective political interests for all Nagas.

The early 20th century marked a turning point in Naga political consciousness. During World War I, the British recruited many Nagas as laborers and porters, and their experiences during the war helped foster unity among the different Naga tribes. This sense of solidarity led to the formation of the Naga Club in 1918 after they came back home (Longchar, 2011). This formation was a significant precursor to the Naga nationalist movement. In 1929, the Naga Club submitted a memorandum to the Simon Commission, which was investigating constitutional reforms in British India (Gupta, 2020).

The memorandum requested that the Nagas be allowed self-determination once the British departed. This demand later shapes the political aspirations of the Nagas. Over time, the Naga Club evolved into the NNC, which initially called for autonomy within India and a separate electorate for the Nagas. As India gained independence from Britain in 1947, the Naga issue intensified. Led by Angami Zapu Phizo, the NNC declared independence from Britain on August 14, 1947, a day before India's independence. This act of defiance was a significant moment in Naga nationalism and initiated the first major internal conflict in post-colonial India. The NNC conducted a plebiscite in 1951, claiming that 99% of Nagas voted for independence (Longchari, 2016). However, the Indian government rejected these claims and viewed the Naga resistance as a law and order issue (Srikanth & Thomas, 2005). The NNC responded by establishing the Federal Government of Nagaland (FGN) in 1956, which launched an armed insurgency to continue their struggle for independence. In response, the Indian government deployed military forces to the region and enacted several stringent laws, including the Assam Maintenance of Public Order (Autonomous Districts) Act (1953), the Assam Disturbed Areas Act (1955), and the draconian law Armed Forces Special Powers Act (AFSPA) in 1958 (Iralu, 2009). These laws granted extensive powers to the military and resulted in widespread human rights violations.

In 1964, the NNC agreed to a ceasefire with the Indian government following appeals from the Naga Peace Mission, which had been formed and led by a FBO, the NBCC, leading to 18 months of negotiations (Srikanth & Thomas, 2005). These talks ultimately

failed, as the Indian government insisted on solutions within the Indian Constitution, while the NNC refused to accept anything less than full independence. By 1975, the conflict escalated further when President's Rule was imposed in Nagaland, and military operations resumed. During this period, a faction within the NNC leadership signed the Shillong Accord, which stated that the Nagas accepted the Indian Constitution "without condition" and agreed to surrender arms to facilitate future negotiations (Singha & Singh, 2016). However, this accord created a deep schism within the Naga nationalist movement and infuriated many radical elements within the NNC. Two prominent leaders, Isaac Swu and Thuingaleng Muivah, openly rejected the accord (Das, 2007) and formed the National Socialist Council of Nagaland (NSCN) in collaboration with Khaplang. The NSCN quickly rose to prominence as a powerful political group. However, internal conflicts eventually led to a split within the NSCN in 1988 driven by both ideological differences and personality clashes (Iralu, 2009). This division weakened the Naga insurgency and led to the emergence of multiple factions. The Naga political struggle and conflict, which dates to early British encounters in the 19th century, has developed into a long-standing and complex struggle for self-determination and independence. Despite the creation of the state of Nagaland and multiple peace efforts, ceasefires and negotiations, the conflict persists, marked by intermittent violence and ongoing negotiations between the Government of India (GoI) and various Naga factions.

2. Historical and Political Roots of the Karen People Struggle in SEM

The Karen people, one of Myanmar's largest ethnic minorities, comprise an estimated population of 5 to 7 million (Kham, 2021) did not share a unified background during the pre-colonial Burmese kingdoms or under British rule (Charney, 2009). Tensions between the Karen and the Bamar majority, Myanmar's dominant ethnic group, date back to colonial times. The British employed a policy of "direct and indirect rule," (Aung-Thwin & Aung-Thwin, 2012) which positioned Karen soldiers as agents of suppression against Burmese rebellions in the late 19th century. When Burma was colonized in 1885, Karen people, along with other ethnic groups, were recruited into the colonial administration, including the police force, to quash Bamar nationalist uprisings (Jolliffe, 2016). This sowed seeds of distrust between the Bamar and the Karen tensions that continued post-independence.

Karen National Association (KNA) was founded in the 1880s by educated Christian Karen elites, marking the beginning of the Karen nationalist movement. Under the leadership of Saw Ba U Gyi KNU was formed and followed the independence negotiations between General Aung San and the British in January 1947 (Jolliffe, 2016). Aung San's talks with the British, however, did not address the Karen demand for an autonomous Karen state. This lack of recognition prompted the KNU to boycott the constitutional development process. By July 1947, the KNU had formed the Karen National Defense Organization (KNDO), preparing for armed resistance. The conflict officially began in January 1949 when Karen-Bamar tensions escalated into open warfare (Garbagni & Walton, 2020). In August 1950, Saw Ba U Gyi, the KNU's founding leader, was

killed by the Tatmadaw (Jolliffe, 2016). Although the government created a Karen State in 1952 (today's Kayin State), it failed to align with the original demands of the Karen people.

After the country's first military coup in the 1960s, General Ne Win implemented the notorious "four cuts" strategy, which aimed to sever insurgents from essential resources by cutting off food, funds, information, and recruitment, a method inspired by earlier British colonial tactics. This strategy aimed to sever ethnic armed organizations (EAOs) from their civilian support base by forcibly relocating thousands of people from EAO controlled areas to sites near Tatmadaw camps. Tatmadaw continued this strategy into the 1980s, causing widespread devastation across SEM (Charney, 2009).

Following the military coup, Bo Mya rose to prominence and became the KNU chairman in 1976 and remained a key figure until 2000 (Brenner, 2019). While he was a staunch Christian, his marginalization of leftist ideologies and Buddhist members within the KNU caused internal friction. During the late 1960s and 1970s, the KNU forged alliances with other EAOs in a bid to form a federal, democratic union of Myanmar (Charney, 2009). However, the Karen movement was fractured by religious divisions. In 1994, a group of Buddhist commanders within the Karen National Liberation Army (KNLA) mutinied and formed the Democratic Karen Buddhist Army (DKBA). This led to further splintering of the KNU (Jolliffe, 2016). Between 1994 and 2007, various factions of the KNU broke away and signed ceasefires with the government. The DKBA, originally formed by Buddhist commanders, played a significant role in this fragmentation (Smith, 1991). Throughout the late 1990s, the Tatmadaw intensified

its "four cuts" campaigns, displacing hundreds of thousands of civilians and establishing military bases deep within KNU-controlled territory (Jolliffe, 2016). A significant number of civilians were compelled to move to locations near military bases. Hundreds of thousands of individuals sought refuge in refugee camps in Thailand or internally displaced person (IDP) camps (Charney, 2009).

The Karen movement, initially a political and nationalist endeavor, has consequently transformed into a prolonged struggle that mirrors the wider ethnic tensions in Myanmar. Notwithstanding the several ceasefires and peace accords that have been ratified, including those involving separatist groups of the KNU, the Karen conflict persists without a resolution, resulting in significant displacement of individuals and continuous violence in SEM.

3. The Evolution of Peace Negotiations and the Role Played by FBOs in NEI and SEM

Answering the second research question, this section critically examines the evolution of peace negotiations in NEI and SEM, with particular attention to the role of FBOs in these processes.

3.1 Peace Negotiation among the Nagas in NEI: A Chronological Synthesis

Peace negotiations between the GoI and Naga political leaders began in the late 1950s but moved through cycles of compromise and setback. Rising tensions led to military operations and widespread human rights violations. In this context, churches emerged as a stabilizing moral force (Aier, 1997). Responding to the people's suffering, NBCC formed the Naga Church Ministers' Mission for Peace in 1957 (Longchar 2011a). Around the same time, the Naga

Peoples' Convention (NPC) initiated the first major political peace effort. Its 16-point proposal to the Indian government led to the 1960 agreement and the creation of Nagaland state in 1963 (Srikanth & Thomas 2005). While moderates accepted this as progress, the NNC rejected it as a compromise on the goal of full independence, allowing the insurgency to continue (Das 2007).

The second major attempt to establish peace was in 1964 with the formation of the Nagaland Peace Mission, initiated by the NBCC (Konwer & Rizvi, 2023). This mission successfully brokered a ceasefire between the Gol and the Federal Government of Nagaland (FGN), bringing a temporary halt to the violence (Das, 2007). However, the peace talks eventually stalled due to deep-seated mistrust and an unwillingness on both sides to compromise (Srikanth & Thomas, 2005).

In the mid-1970s, the Gol declaration of a national emergency created a stifling environment for the Naga insurgency. A group of underground leaders entered negotiations with the Gol, resulting in the Shillong Accord of 1975 (Dutta 2015). Some scholars view the accord as a peace effort (Srikanth & Thomas 2005), while others argue it was meant to divide the Naga national movement (Longchari 2016). The NNC distanced itself from those who signed it, leading to internal fractures. During this time, the NBCC helped form the Naga Peace Council (NPC) in 1974, which submitted a memorandum requesting a ceasefire (Longchar, 2011a).

In the 1990s, the NSCN (IM) became the dominant faction and engaged in several rounds of peace talks with Gol in different locations. A major shift occurred in 2003 when the NSCN (IM) held

direct talks with Prime Minister Atal Bihari Vajpayee. During his visit to Nagaland, Vajpayee acknowledged the “unique history” of the Nagas, signaling a more open approach to dialogue (Srikanth & Thomas 2005). The 1997 ceasefire between the Gol and NSCN (IM) reduced state–rebel violence, but clashes among Naga factions continued through the 1990s and early 2000s, causing significant casualties (Hindustan Times 2008).

Amid this internal conflict, the Forum for Naga Reconciliation (FNR) emerged in 2008 as a Christian-led peace initiative involving churches, civil society, and tribal bodies (Chakhesang 2024). FNR sought to end factional violence through Christian principles of reconciliation and forgiveness (informal Conversation, FNR Convener, March 2025). A breakthrough came with the “Covenant of Common Hope” at the Naga Peace Summit III in Chiang Mai, which led to the “Covenant of Reconciliation” (informal Conversation, FNR Leaders, January 2025). This covenant marked a major decline in intra-Naga killings and was widely credited for reducing factional violence after 2009 (MorungExpress 2017, 2019). Baruah (2020) noted that while the 1997 ceasefire limited state–insurgent clashes, sustained reconciliation only followed FNR’s intervention. These developments paved the way for the 2015 “Framework Agreement” between the Gol and the NSCN (IM), signed on 3 August 2015 (Roy 2018).

3.2. Peace Negotiation among the Karen People in SEM: A Chronological Synthesis

The Informal peace talks between KNU and the government of President Thein Sein started in 2011, however, this subsequently

led to internal conflicts within the KNU (Kham, 2021). All factions agreed on the aspiration for peace and the goal of political negotiations. However, they disagreed on how closely the KNU should work with the government and other EAOs. Distrust of external influence had grown within the KNU during the 1990s and 2000s (Brenner, 2017).

In 2012, the 15th Congress of the KNU marked an important shift in the organization's political direction. New leaders were appointed, and formal economic and development policies were introduced (Jolliffe 2016). That year, the KNU also reaffirmed its commitment to working with other EAOs toward a federal union based on democracy, equality, and self-determination.

As part of broader unity-building efforts, a seminar was held on the Thai–Myanmar border that brought together religious leaders from different traditions (informal conversation, KUBG leader, March 2025). The aim was to involve religious actors in the peace and reconciliation process. This gathering led to the formation of KUBG, composed of 11 monks and 9 reverends tasked with promoting unity among fragmented Karen factions (Burma News International, 2012; Karen News, 2012). The KUBG has since played a key role in easing tensions among splintered Karen political groups. It has helped mediate disputes, particularly those influenced by religious divisions. It has also contributed to wider peacebuilding efforts among the Karen people (informal conversation, KUBG leader, February 2025).

In the same year, the KNU also signed a bilateral ceasefire agreement as a strategic step toward organizational cohesion. This

bilateral ceasefire laid the groundwork for subsequent negotiations, both bilateral and multilateral, involving the KNU, other EAOs, and the Myanmar government. These negotiations eventually led to the signing of the Nationwide Ceasefire Agreement (NCA) in 2015, which the KNU and several other EAOs endorsed as a milestone toward inclusive peace (Kham, 2021). This shift laid the foundation for ceasefires that continued through 2016, resulting in increased development activities and local-level cooperation between the KNU and the state. However, the Tatmadaw maintained a forward military posture in ceasefire areas, eroded confidence in the ceasefire. Throughout the peace process, divisions persisted within the KNU (Kham, 2021; Thawnghmung, 2012).

Hopes for lasting peace collapsed after Myanmar's 2021 military coup. The Tatmadaw resumed harsh military operations, including airstrikes, village raids, and widespread violence. Armed resistance intensified as ethnic armed groups, and the newly formed People's Defense Force retaliated. Fragile ceasefires and earlier optimism for a political settlement gave way to renewed instability. In this crisis, FBOs have continued to play a significant role. One such actor is OVOK, which is led by a small group of religious leaders. It has adopted a multifaceted advocacy approach that combines grassroots engagement with international lobbying (informal interaction, OVOK leaders, May 2025). OVOK promotes peace through music and media activism under the 3Rs Movement—Renew, Restore, and Rebuild. This initiative uses digital platforms to spread messages of peace, healing, and cultural resilience (personal conversation, OVOK leaders, March 2025). Through music

competitions and community events, OVOK has mobilized youth, artists, and local communities, offering creative spaces for participation in the wider peace process.

4. Convergences and Divergences in Peace Trajectories

The peace trajectories of NEI and SEM reveal both convergences and divergences rooted in their distinct historical, political, and socio-religious contexts. This section aims to highlight a comparative analysis of the Naga and Karen movements on how colonial legacies, ethno-political aspirations, and state responses have shaped their respective struggles for autonomy and peace.

The converging trajectories of the Naga people in NEI and the Karen people in SEM, both regions experienced early encounters with British colonial rule. The Nagas in 1826 and Karen people in the 1880s, which introduced modern political consciousness and organizational frameworks. This led to the expressions of collective ethnic identity and political agency in both the regions. The aspiration for self-determination was formally articulated in the Naga memorandum to the Simon Commission in 1929 and the Karen demand for an autonomous state in 1947, coinciding with the formation of the KNU. Similarly, both movements eventually experienced fragmentation, marked by the split of the NSCN in 1988 and the emergence of the DKBA in 1994.

Each movement has pursued ceasefire and peace agreements as strategic milestones. The Nagas entered a ceasefire with the Gol in 1964, leading to further negotiations and the Framework Agreement in 2015. The Karen struggle followed a similar arc, with the KNU signing ceasefires with the Myanmar government

and eventually becoming a signatory to the NCA in 2015. In both cases, religious actors played significant roles in promoting peace, as seen in the KUBG and church-led peace initiatives by the NBCC and FNR among the Nagas.

Despite similar goals, the pathways and outcomes of the two movements differ considerably. The Naga movement, while also armed and fragmented, has seen stronger institutional recognition within the Indian political framework. This is seen in the creation of the state of Nagaland in 1963 and ongoing political negotiations. In contrast, while a Karen State was formally created in 1952, the Karen struggle has remained largely outside the central political apparatus, continuing in the form of armed resistance and limited autonomy.

Another divergence lies in state responses. The Indian government's approach has oscillated between militarization, evident in the imposition of the AFSPA in 1958, and political engagement, culminating in the 2015 Framework Agreement. Conversely, Myanmar's military has consistently applied counter-insurgency strategies such as the "four cuts" policy and has been slower to integrate ethnic groups into a federal framework, despite signing the NCA.

Religious dynamics have played distinct and influential roles in shaping the peace trajectories of both the movements. In the case of the Nagas in NEI, Christianity has functioned as a unifying force, fostering a collective sense of identity and solidarity that has undergirded the broader movement for autonomy. Predominantly Christian FBOs have emerged as key stakeholders in the peacebuilding

process, leveraging shared religious values, church networks, and moral authority to mediate between conflicting parties and promote reconciliation. Their theological frameworks and community embeddedness have allowed them to play a sustained and credible role in facilitating dialogue and advocating for non-violent solutions.

By contrast, the Karen people's struggle in SEM has been marked by religious diversity, particularly between Christian and Buddhist communities. This religious heterogeneity has, at times, contributed to internal divisions within the movement, most notably exemplified by the 1994 split that led to the formation of the DKBA. Such divisions have complicated the cohesion of the Karen resistance and introduced additional layers of complexity into the peacebuilding landscape. Nevertheless, religious actors from both Christian and Buddhist traditions have increasingly engaged in peace initiatives, often working collaboratively across faith lines to promote dialogue, address grievances, and foster social healing. Their involvement highlights a pluralistic and interfaith approach to peacebuilding that contrasts with the more homogeneous Christian-led efforts in the Naga context. These contrasting dynamics underline the critical role of religious identity in shaping nature, challenges, and potentials of faith-based peacebuilding in ethnically and politically contested environments.

Analyzing these trajectories shows that, although the Nagas and Karen people movements share parallel timelines and strategies in their pursuit of peace and autonomy, their diverging experiences with state structures, internal cohesion, and socio-religious dynamics

highlight the complexity and contextual specificity of ethno-political peacebuilding in Asia.

A key theoretical insight emerging from this comparison is the way Christian identity shaped collective action differently in each context. Among the Nagas, a shared Christian worldview created a common moral and institutional foundation that cut across tribal lines. This coherence allowed religious leaders to speak with broad legitimacy, mediate political fractures, and sustain reconciliation efforts. In the Karen context, however, Christian identity did not generate the same unity. Although many Karen are Christian, large Buddhist communities hold parallel authority, and this religious diversity intersects with longstanding political rivalries. As a result, Karen society experienced deeper internal fragmentation, and faith-based actors faced greater difficulty articulating a unified moral stance. Peacebuilders therefore had to build interreligious alliances to mediate tensions and support community cohesion.

These contrasts show that the effectiveness of faith-based peacebuilding depends not only on theological resources but also on the wider religious landscape and how it shapes ethnic identity. State responses further influenced these dynamics. India's gradual movement from militarization to negotiation created space for sustained religious engagement in Naga peace efforts. Myanmar's persistent militarized governance, in contrast, restricted the ability of faith actors to participate openly and undermined earlier ceasefire processes. Together, these contextual variations reveal that religious peacebuilding must be understood within broader

political structures and state–religion relationships, which either expand or constrain the possibilities for faith-led reconciliation.

Conclusion and Recommendations

This research examined the historical and political roots of the Naga struggle in NEI and the Karen struggle in SEM. It shows how colonial legacies, contested identities, and marginalization fueled prolonged resistance to state integration. The study highlighted how peace processes in both regions remain fragile despite repeated negotiations. Central to the study was the role of FBOs, whose grassroots networks, moral authority, and community legitimacy allowed them to mediate dialogue, promote reconciliation, and fill gaps left by state-centric or secular models. The comparative approach revealed striking parallels between the two contexts, demonstrating how faith-based approaches can offer context-sensitive alternatives to conventional peacebuilding paradigms.

Key recommendations from this study include integrating FBOs as co-architects of peace initiatives rather than treating them as peripheral stakeholders. Practical implications include the need to support interfaith dialogue, encourage grassroots reconciliation efforts, and strengthen the conflict-transformation skills of religious leaders through theological education and capacity building.

As an exploratory inquiry, this study prioritized breadth over depth. While it contextualized the importance of FBOs in both regions, it could not fully examine the symbolic, liturgical, or theological dimensions of their peace interventions. Future studies should therefore pursue in-depth case analyses of specific FBOs,

their theological frameworks, and the ways these shape their strategies for peacebuilding and community healing. Such research would deepen understanding of how religious ideas and practices can contribute more effectively to political negotiations, social cohesion, and long-term peace in conflict-affected societies.

References

- Abu-Nimer, M. (2001). Conflict Resolution, Culture, and Religion: Toward a Training Model of Interreligious Peacebuilding. *Journal of Peace Research*, 38(6), 685–704.
- Aier, A. (1997). *From Darkness to Light*. Nagaland Baptist Church Council.
- Appleby, R. S. (2000). *The Ambivalence of the Sacred: Religion, Violence, and Reconciliation*. Rowman & Littlefield.
- Asadullah, M., Kashyap, R., Tiwari, R., & Sakafi, N. (2021). Community and Restorative Justice Practices in India, Nepal, and Bangladesh: A Comparative Overview. In T. Gavrielides (Ed.), *Comparative Restorative Justice*. Springer.
- Aung-Thwin, M. A., & Aung-Thwin, M. (2012). *A history of Myanmar Since Ancient Times: Traditions and Transformations*. Reaktion Books.
- Bouta, T., Kadayifci-Orellana, S. A., & Abu-Nimer, M. (2005). *Faith-based Peace-Building: Mapping and Analysis of Christian, Muslim and Multi-faith actors*. Netherlands Institute of International Relations.
- Brenner, D. (2017). Inside the Karen Insurgency: Explaining Conflict and conciliation in Myanmar's Changing Borderlands. *Asian Security*, 14(2), 83-99.
- Brenner, D. (2019). *Rebel Politics: A Political Sociology of Armed Struggle in Myanmar's Borderlands*. Cornell University Press.

- Burma News International. (2012, February 23). Karen Religious Leaders Join Hands for Unity and Peace. *Burma News International*. Retrieved from <https://www.bnionline.net/en/kic/item/12686-karen-religious-leaders-join-hands-for-unity-and-peace.html>
- Charney, M. W. (2009). *A history of Modern Burma*. Cambridge University Press.
- Chasie, C. (1999). *The Naga Imbroglia: A Personal Perspective*. Standard Printers & Publishers.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. SAGE Publications.
- Das, S. K. (2007). *Conflict and Peace in India's Northeast: The Role of Civil Society*. East-West Center Washington.
- Davie, G., Ammerman, N. T., Huq, S., Leustean, L. N., Masoud, T., Moon, S., Olupona, J. K., Sinha, V., Smilde, D. A., Woodhead, L., Yang, F., & Zurlo, G. (2018). Religions and Social Progress: Critical Assessments and Creative Partnerships. In International Panel on Social Progress (Ed.), *Rethinking Society for the 21st Century: Volume 3* (641–676). Cambridge University Press.
- Garbagni, G., & Walton, M. J. (2020). Imagining Kawthoolei: Strategies of Petitioning for Karen Statehood in Burma in the First Half of the 20th Century. *Nations and Nationalism*, (26), 759-774.
- Gopin, M. (2002). *Holy War, Holy Peace: How Religion Can Bring Peace to the Middle East*. Oxford University Press.
- Gupta, A. (2020). Constitution of India, Peace Process and Crisis Management: A study of Naga Peace Agreement. *Pen Acclaims*, (11), 1-7.

- Hindustan Times. (2008, May 16). 12 underground cadre killed in Nagaland clashes. Retrived from <https://www.hindustantimes.com/india/12-underground-cadre-killed-in-nagaland-clashes/story-CCOgxgtyULbkgLQyQGN0HI.html>
- Iralu, K. (2009). *The Naga Saga: A historical account of the Sixty-Two Years Indo-Naga War and the story of Those Who Were Never Allowed to Tell It*. ACLS Offset Press.
- Jolliffe, K. (2016). *Ceasefire, Governance and Development: The Karen National Union in Times of Change*. The Asia Foundation.
- Karen News. (2012, February 23). Karen Religious Leaders Join Hands for Unity and Peace. Retrieved from <https://karennews.org/2012/02/karen-religious-leaders-join-hands-for-unity-and-peace/>
- Kham, K. K. M. (2021). *The Quest for Peace in Kawthoolei: The Strategies, Outcomes, and Sustainability of Peacebuilding in Southeast Myanmar, 2012–2020*. University of Oslo / Peace Research Institute Oslo.
- Konwer, S., & Rizvi, T. (2023). The church and Peace Process in Nagaland (India). *Peace Review*, 35(2), 377–390.
- Lederach, J. P. (1996). *Preparing for Peace: Conflict Transformation Across Cultures*. Syracuse University Press.
- Longchar, K. (Ed.). (2011). *Walking the Path of Despair and Hope: Understanding and Justifying the Ways of God: NBCC's Work on Peace and Reconciliation* (Vol. 1). Nagaland Baptist Church Council.
- Longchari, A. (2016). *Self-determination: A resource for Justpeace*. Heritage Publishing House.

- MorungExpress. (2017, September 24). Naga Reconciliation – A Public Statement. *MorungExpress*. Retrieved from <https://morungexpress.com/naga-reconciliation-public-statement>
- MorungExpress. (2019, November 30). There is no future without forgiveness. *MorungExpress*. Retrieved from <https://www.morungexpress.com/there-no-future-without-forgiveness>
- Philpott, D. (2007). Explaining the Political Ambivalence of Religion. *American Political Science Review*, 101(3), 505–525.
- Philpott, D. (2009). Has the Study of Global Politics Found Religion? *Annual Review of Political Science*, (12), 183–202.
- Rogers, M. M., Bamat, T., & Ideh, J. (Eds.). (2008). *Pursuing Just Peace: An Overview and Case Studies for Faith-Based Peacebuilders*. Catholic Relief Services.
- Singha, K., & Singh, A. (Eds.). (2016). *Identity, Contestation and Development in Northeast India*. Routledge.
- Smith, M. (1991). *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*. Bloomsbury Academic.
- Srikanth, H., & Thomas, C. J. (2005). Naga resistance Movement and The Peace Process in Northeast India. *Peace and Democracy in South Asia*, 1(2), 57-87.
- Steele, D., & Wilson-Grau, R. (2016). *Supernatural Belief and The Evaluation of Faith-Based Peacebuilding*. Carnegie Corporation of New York.
- Subbotsky, E. (2016). Religion and Belief in the Supernatural. *Sententia: European Journal of Humanities and Social Sciences*. <https://doi.org/10.7256/1339-3057.2016.4.21498>
- Venuh, N. (2005). *British Colonization and Restructuring of Naga Polity*. Mittal Publications.
- Yin, R. K. (2017). *Case Study Research and Applications: Design and Methods* (6th edition). SAGE Publications.

คุณลักษณะชุมชนสันติสุข: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี

จิราภรณ์ เรืองยิ่ง¹ ดนุวัศ สุวรรณวงศ์²

สุทธิศักดิ์ น้ำทิพย์³ ฮานีซะห์ บินยูไซ๊ะ⁴

(Received: April 8, 2025; Revised: October 2, 2025; Accepted: December 19, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิยามและคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี และเพื่อยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน จาก 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สังกัดศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน ส่วนการยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานีใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20 – 60 ปี ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 150 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Email: jiraporn.r@psu.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Email: danuvat.s@psu.ac.th (Corresponding Author)

³ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนปัตตานี จังหวัดปัตตานี Email: suthisak.num@pncc.ac.th

⁴อาจารย์ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี จังหวัดปัตตานี Email: haneesah.bin@pncc.ac.th

หลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.812 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม JASP ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 5 มิติที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างดี ($\chi^2 = 158.312$, $df = 96$, $p < .001$, $\chi^2/df = 1.649$, $CFI = 1.015$, $TLI = 1.137$, $RMSEA = 0.038$, $SRMR = 0.053$) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.84 – 0.93 โดยเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) มิติผู้นำ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และความชอบธรรม การมีคุณธรรมจริยธรรมและบารมี 2) มิติทางจิตใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92 มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และการยึดโยงกับวิถีศรัทธาท้องถิ่น 3) มิติทางปัญญา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.91 มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การยึดมั่นในหลักการไม่ใช้ความรุนแรง และการมีกระบวนการและกลไกจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ 4) มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89 มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ ความมั่นคงทางรายได้ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานทางกายภาพ และความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และ 5) มิติทางสังคม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.84 มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมในกระบวนการพัฒนา การตระหนักรู้และรวมพลังทางสังคม การยอมรับความหลากหลายและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพึ่งพิงทางสังคม

คำสำคัญ: ชุมชนสันติสุข คุณลักษณะชุมชนสันติสุข การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จังหวัดชายแดนภาคใต้

Peaceful Community Attributes: A Confirmatory Factor Analysis of Public Perspectives in Pattani, Thailand

Jiraporn Ruangying¹ Danuvat Suwanvong²

Suthisak Namtip³ Hanisah Binyusof⁴

Abstract

This study examined the definition and characteristics of a Peaceful Community in Pattani Province and confirmed its structural components from residents' perspectives. A mixed-methods design was employed. The qualitative phase involved in-depth interviews with 12 key informants, including local government administrators, community leaders, SBPAC officials, and community development scholars, complemented by an eight-person expert focus group. The quantitative phase surveyed 150 residents aged 20–60 using a multi-stage sampling method. Data were collected via a questionnaire with a reliability coefficient of .812 and analyzed through Confirmatory Factor Analysis (CFA) using JASP. The findings indicate that the

¹Assistant Professor, Dr., Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University. Email: jiraporn.r@psu.ac.th

²Assistant Professor, Dr., Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University
Email: danuvat.s@psu.ac.th (Corresponding Author)

³Director, Pattani Community College, Pattani Province. Email: suthisak.num@pncc.ac.th

⁴Lecturer, Pattani Community College. Email: haneesah.bin@pncc.ac.th

characteristics of a Peaceful Community in the context of Pattani Province comprise five dimensions, which are strongly supported by empirical data ($\chi^2 = 158.312$, $df = 96$, $p < .001$, $\chi^2/df = 1.649$, $CFI = 1.015$, $TLI = 1.137$, $RMSEA = 0.038$, $SRMR = 0.053$) with factor loadings ranging from 0.84 to 0.93. The dimensions, in order of descending factor loadings, are as follows: 1) Leadership (0.93), with key indicators including vision and legitimacy, ethics, and moral authority; 2) Emotional (0.92), with key indicators including self-awareness and understanding of others, acceptance and understanding of social and cultural diversity, and connection to local belief systems; 3) Intellectual (0.91), with key indicators including commitment to non-violence and the use of peaceful conflict management processes and mechanisms; 4) Physical and Economic (0.89), with key indicators including income security, economic participation, self-reliance, access to physical infrastructure, and equitable access to public health services; and 5) Social (0.84), with key indicators including comprehensive participation in development processes, social awareness and collective action, acceptance of diversity and peaceful coexistence, and social interdependence. These findings provide an empirical framework for developing and evaluating Peaceful Communities specifically in Pattani Province.

Keywords: Peaceful Community, Peaceful Community Attributes, Confirmatory Factor Analysis, Deep South of Thailand

บทนำ

“สันติสุข” หรือ “สันติภาพ” (Peace) เป็นคุณค่าและเป้าหมายอันสูงสุดที่ทุกสังคมปรารถนา โดยสันติสุขไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การปราศจากสงครามหรือความรุนแรงโดยตรงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงภาวะของสังคมที่มีเอกภาพ ความสอดคล้องกลมเกลียว มีเสรีภาพ ความยุติธรรม และความสัมพันธ์ที่ปราศจากความรุนแรงทั้งต่อบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม (Galtung, 1969) ดังนั้น การสร้างสังคมสันติสุขจึงถือเป็นมากกว่าเป้าหมาย แต่ยังเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จและเป็นกระบวนการสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งด้วย (Lederach, 1997; UNESCO, 1998) ในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความไม่สงบและความขัดแย้งทางสังคมได้ยืดเยื้อมานานกว่า 20 ปี ซึ่งมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ การสร้างชุมชนสันติสุขในพื้นที่นี้จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม และประชาชน

แนวคิดของ Peace Studies และการสร้างสังคมสันติสุขเน้นย้ำถึงความสำคัญของความเสมอภาคและความยุติธรรมทางสังคม การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกกลุ่ม การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสมาชิกชุมชน (Galtung, 1996; Christie et al., 2008) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำชุมชนได้รับการชี้ว่ามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางประสานความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา เสริมสร้างความไว้วางใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกชุมชนร่วมมือกันเพื่อความสงบและความยั่งยืน (Lederach, 2015) งานวิจัยก่อนหน้า อาทิ Wattanapradith (2018) ได้นำเสนอกรอบมิติชุมชนสันติสุข 5 ด้าน ได้แก่ มิติทางกาย มิติทางสังคม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา และมิติผู้นำ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกรอบแนวคิดเหล่านี้ แต่ยังคงมีช่องว่างด้านความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองของคนในพื้นที่โดยตรง และการเชื่อมโยงคุณลักษณะเหล่านี้เข้ากับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ งานของ Lederach (1997, 2015) เน้นบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความสมานฉันท์ ในขณะที่งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ตัวกลางที่น่าเชื่อถือ และการมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจ และการฟื้นฟูความสัมพันธ์ในระดับชุมชน (Budde & Eickhoff, 2022; Haider, 2009) ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการยืนยันเชิงประจักษ์ในบริบทจังหวัดปัตตานี และเนื่องจากความซับซ้อนของบริบทพื้นที่ และความจำเป็นในการทำความเข้าใจทั้งมุมมองเชิงคุณภาพของชุมชนและข้อมูลเชิงปริมาณเชิงโครงสร้างการศึกษานี้ จึงใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์คุณลักษณะชุมชนสันติสุขอย่างครอบคลุมทั้งด้านประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้คนในพื้นที่ ตลอดจนการตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้างองค์ประกอบเชิงสถิติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษานิยามและคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี ผู้เขียนได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา มีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1. ปรัชญาสากลว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและการพัฒนา

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1998) ได้วางรากฐานแนวคิด “วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ” (Culture of Peace) โดยมุ่งเปลี่ยนผ่านสังคมจากวัฒนธรรมแห่งสงครามและความรุนแรงไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองท่ามกลางความแตกต่างทั้งด้านความคิดและการกระทำ โดยเสนอค่านิยมพื้นฐาน 9 ประการ ได้แก่ 1) ความรัก (Love) ซึ่งสะท้อนความจริงใจ ความรับผิดชอบ และการเสียสละ 2) ความกรุณา (Compassion) ที่เน้นเมตตาและการช่วยเหลือ 3) ความสมานฉันท์ (Harmony) ที่สร้างความเข้าใจและความร่วมมือ 4) ความอดกลั้น (Tolerance) ในการเคารพและยอมรับความหลากหลาย 5) ความเอาใจใส่และแบ่งปัน (Caring and Sharing) เพื่อส่งเสริมความไม่เห็นแก่ตัว 6) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) ที่ตอกย้ำความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโลก 7) การร่วมทุกข์ร่วมสุข (Empathy) ผ่านการตระหนักและเข้าใจผู้อื่น 8) จิตวิญญาณ (Spirituality) ที่เน้นการพัฒนาภายในและคุณค่าความเป็นมนุษย์ และ 9) ความปิติยินดี (Gratitude) ที่สะท้อนการยอมรับและการชื่นชมบทบาทของกันและกัน ค่านิยมเหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมสันติสุขที่ตั้งอยู่บนความรัก ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนท่ามกลางความหลากหลาย

ในบริบทปัจจุบัน แนวคิดนี้ได้ถูกผสมผสานเข้ากับวาระการพัฒนาระดับสากล ผ่านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายที่ 16 (SDG 16) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับ

ทุกคน และการสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับสิ่งนี้ตอกย้ำว่าสันติภาพเป็นรากฐานที่ขาดไม่ได้สำหรับการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, 2015)

2. แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

“ชุมชนสันติสุข” เป็นสังคมที่สื่อถึงคำว่า “สันติ” แปลว่า ความสงบ ซึ่งจะมีลักษณะที่โดดเด่น คือ ลักษณะสันติสุขภายใน (Inner Peace) หรือเรียกว่า สันติสุขส่วนตน หมายถึง ความรู้สึก สภาวะที่สุข สงบเย็นภายในจิตใจ และลักษณะสันติสุขภายนอก (External Peace) หรือที่เรียกว่า สันติสุขส่วนสังคม หมายถึง สภาวะที่บุคคล สังคม หรือโลก ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความรัก สามัคคี มีเสรีภาพ เคารพในสิทธิมนุษยชน โดยเป็นความสงบสุขที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดี เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นสภาวะที่เป็นอิสระจากการถูกบีบคั้นทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม (Wasi, et al., 1996)

Galtung (1996) ได้แบ่งประเภทของสันติภาพ หรือสันติสุข ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สันติภาพทางลบ (Negative Peace) หมายถึง การปราศจากความรุนแรงโดยตรงต่อบุคคลและกลุ่ม และการปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่มองไม่เห็น เช่น ความไม่ยุติธรรมในระบบ ความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือเศรษฐกิจ 2) สันติภาพทางบวก (Positive Peace) หมายถึง ภาวะที่สังคมมีความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี เคารพในสิทธิมนุษยชน และปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสภาวะที่ต้องสร้างสรรค์ขึ้นมา

แนวคิดของสันติภาพเชิงบวกได้รับการพัฒนาต่อยอดโดยสถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพ (Institute for Economics and Peace) ซึ่งได้เสนอกรอบสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace Framework) ประกอบด้วยเสาหลัก เช่น รัฐบาลที่ทำงานได้ดี การกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม และการยอมรับ

สิทธิของผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมมิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อาหาร สุขภาพ ชุมชน และการเมือง กรอบแนวคิดสมัยใหม่นี้เน้นย้ำว่า “ชุมชนสันติสุข” เป็นสังคมที่สามารถสร้างสถานะที่เป็นอิสระจากการถูกบีบคั้นทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความมั่นคงในทุกด้านอย่างบูรณาการ

3. มิติคุณลักษณะและบทบาทผู้นำในการสร้างสันติสุข

ในงานวิจัยของ Wattanapradith (2018) ได้สังเคราะห์ความหมายของ "ชุมชนสันติสุข" ออกเป็นกรอบมิติ 5 ด้านที่สอดคล้องกับการพัฒนาแบบองค์รวมและยังคงเป็นประโยชน์ในการศึกษาในบริบทประเทศไทย ได้แก่ 1) มิติทางกาย (Physical Development) สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รวมถึงความมั่นคงในอาชีพและการเข้าถึงทรัพยากร 2) มิติทางสังคม (Moral Development) สะท้อนพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสังคม การอยู่ร่วมกัน การมีความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในชุมชน 3) มิติด้านจิตใจ (Emotional Development) สะท้อนการพัฒนาภายในตนเองโดยอาศัยความเชื่อและวิถีศรัทธาแห่งท้องถิ่น เพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีเมตตากรุณาและสมาธิ 4) มิติด้านปัญญา (Intellectual Development) สะท้อนถึงการแก้ปัญหาด้วยปัญญา การรู้เท่าทันโลก และการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง โดยยังคงรักษาวินัยชุมชน และ 5) มิติด้านผู้นำ (Leaders) สะท้อนบทบาทสำคัญของผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนในการนำพาชุมชนก้าวผ่านความขัดแย้งและสร้างสันติสุข โดยเน้นที่ คุณธรรม วิสัยทัศน์ และทัศนคติ

บทบาทของผู้นำในการสร้างสันติสุขได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจนจากงานของ Lederach (2015) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นคือแรงขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความสมานฉันท์ในพื้นที่ขัดแย้ง นอกจากนี้ งานของ Budde และ Eickhoff (2022) รวมถึง Haider (2009) ยังยืนยันว่าภาวะผู้นำ

เชิงคุณธรรม (Ethical Leadership) การปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนรากฐานศรัทธา (Faith-Based Practice) และความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างความไว้วางใจและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ประเด็นเหล่านี้มีความหมายอย่างยิ่งในบริบทจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและต้องการผู้นำที่สามารถประสานความแตกต่างเพื่อนำไปสู่สันติสุขร่วมกัน

การทบทวนวรรณกรรมนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีกรอบแนวคิดพื้นฐานแต่การศึกษาคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานีจำเป็นต้องมีการยืนยันเชิงประจักษ์โดยเฉพาะ เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่สะท้อนความซับซ้อนของปัจจัยด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ ปัญญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นธรรมในพื้นที่ดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบตามลำดับ (Exploratory Sequential Design) ตามแนวคิดของ Creswell and Plano Clark (2011) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษานิยามและคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดวิธีวิจัยดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 12 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ 3 คน 2) ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 คน 3) เจ้าหน้าที่สังกัดศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 คน และ 4) นักวิชาการ ด้านการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ 3 คน กรอบคำถามในการสัมภาษณ์ได้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับคุณลักษณะชุมชนสันติสุข 5 มิติ ได้แก่ มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ

มิติทางสังคม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา และมิติผู้นำ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาและจัดทำเป็นร่างนิยามและคุณลักษณะชุมชนสันติสุข

1.2 การสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์ร่างนิยามและคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี ผู้ร่วมวิพากษ์เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างสังคมสันติสุข มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 8 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านสันติศึกษา นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นสรุปผลจัดกลุ่มอธิบายคุณลักษณะชุมชนสันติสุขทั้ง 5 มิติ เพื่อนำข้อสรุปนี้ไปสร้างแบบสอบถามสำหรับการเก็บข้อมูลมุมมองของประชาชนต่อคุณลักษณะชุมชนสันติสุข

2. การยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20 – 60 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 150 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้เกณฑ์ขั้นต่ำในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) คือกลุ่มตัวอย่าง 100 - 150 คนขึ้นไป เพื่อให้โมเดลมีความเสถียรในการประมาณค่า (Hair et al., 2010) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) พื้นที่เก็บข้อมูลประกอบด้วย ตำบลตะไละกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง ตำบลเกาะจัน อำเภอมายอ ตำบลปากล่อ อำเภอโคกโพธิ์ ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก ตำบลตันหยงลูโ๊ะ อำเภอเมืองปัตตานี ชุมชนละ 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามมุมมองของประชาชนต่อคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี 5 มิติ ได้แก่ มิติทางกายภาพ และเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา และมิติผู้นำ รวมจำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบ

ของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วย เฉยๆ เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วย แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขด้านการวัดผลและการวิจัย รวมจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ และได้้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนใน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านบางแง ตำบลปากหล่อ อำเภอโคกโพธิ์ และชุมชนบ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จำนวน 30 ชุด และได้นำผลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.812 จากนั้นจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม JASP ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบและความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย χ^2 p-value > .05, $\chi^2/df < 3$, ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) ≥ 0.90 , ค่าดัชนี Tucker-Lewis Index (TLI) ≥ 0.90 , ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) < 0.05 และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) < 0.05 นอกจากนี้ คุณภาพของโมเดลโดยพิจารณาจากค่าความเชื่อมั่น (CR) ≥ 0.70 และค่าความตรงเชิงบรรจุ (AVE) ≥ 0.50 (Schumacker & Lomax, 2010)

ผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. นิยามและคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม สามารถสังเคราะห์นิยาม "ชุมชนสันติสุข" ในบริบทจังหวัดปัตตานีว่าหมายถึงชุมชนที่สมาชิกสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของกันและกัน มีความสามัคคี ประองตอง และเคารพในหลักความเท่าเทียม โดยแก่นสำคัญของสันติสุขในชุมชนคือกลไกการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งชุมชนต้องมีแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีกลไกกลางที่ทำให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และมีการกระทำที่นำไปสู่ความสมดุลของการอยู่ร่วมกันในทุกมิติของชีวิต โดยสามารถอธิบายคุณลักษณะชุมชนสันติสุข 5 มิติ ดังนี้

มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างสมาชิกในชุมชนกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าคุณลักษณะสำคัญของมิตินี้คือ *ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน* ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่รายได้เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับด้านสังคม เศรษฐกิจ และนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ดังนั้นสมาชิกในชุมชนต้องมีบทบาทอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของตนเอง ผ่านหลักการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ มีกลไกในการบริหารจัดการทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างรายได้และการจัดการทุนจากทรัพยากรชุมชน ซึ่งเป็นไปบนรากฐานของความสามารถและภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีสุขภาวะชุมชนที่ดี สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวเน้นย้ำว่า “ชุมชนสันติสุข คิดว่าควรเน้นเรื่องการสร้างรายได้ ให้มีกิน มีใช้เพียงพอ ไม่ลำบาก เพราะว่าถ้ามีกินมีใช้เพียงพอ โอกาสที่จะไปกระทำความผิด ลักขโมย หรือทำ

อาชีพที่ไม่ถูกต้องก็จะน้อยลง...มองไปถึงกองทุนเงินออม สวัสดิการต่าง ๆ ด้วย”
(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

มิติทางสังคม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าคุณลักษณะแกนหลักที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางบวกในชุมชน คือ การยอมรับความแตกต่าง การเคารพความเท่าเทียม กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในชุมชน และการมีค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

1) **การยอมรับความแตกต่าง** ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสมาชิกในชุมชนต้องมีความเข้าใจและรับรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายในมิติต่าง ๆ (เช่น เพศ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ความคิด และความเชื่อ) และใช้การยอมรับนี้เป็นกลไกในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย “ความแตกต่างเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา เพศที่แตกต่างกัน ทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกันได้ไหม ในชุมชนมีกิจกรรมอะไรบ้างที่ส่งเสริมให้คนที่แตกต่างกันทางศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศรัทธาต่างกันแต่ทำกิจกรรมร่วมกันได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

2) **การเคารพความเท่าเทียม** ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสมาชิกในชุมชนต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสู่ความยุติธรรมและสันติสุข ดังตัวอย่างการสะท้อนความเห็น “...ถ้าเรามองเรื่องความเท่าเทียมกัน คนทุกคนในชุมชนเท่าเทียมกัน ดังนั้นก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับพวกสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐที่เท่าเทียมกันด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

3) **กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน** ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าสมาชิกในชุมชนต้องแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมในทุกขั้นตอนของการ

พัฒนา ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน จนถึงการรับประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและทัศนคติของสมาชิกในชุมชน ดังความเห็นที่ว่า “สันติสุขในชุมชน คำนี้นสะท้อนว่าคนในชุมชนต้องร่วมมือกัน ต้องช่วยเหลือ ฟังพากันในชุมชน ...คิดว่าชุมชนสันติสุขจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

4) การพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในชุมชน โดยเห็นว่าชุมชนต้องมีคุณลักษณะความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความรักความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบ รู้จักแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้แก่กันเพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี เป็นการสะท้อนถึงความต้องการฟื้นฟูความสัมพันธ์ในอดีต “...ความรัก ความสามัคคีกันในชุมชน พึ่งพาอาศัยกัน มีอะไรก็แบ่งปันช่วยเหลือกัน เหมือนสังคมในอดีต แบบนี้นำไปสู่สังคมสันติสุขได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

5) การมีค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน สมาชิกมีความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ร่วมกันในการมุ่งสร้างความเข้มแข็ง สามัคคี ประองตอง และความเป็นมิตรต่อกัน ค่านิยมร่วมกันมีความสำคัญอย่างยิ่งในช่วงวิกฤต “อีกเรื่องที่สำคัญไม่น้อยเลยนะ เรื่องความคิดเห็น อุดมการณ์ของคนในชุมชนจะต้องเป็นไปในทางเดียวกัน ถึงจะไปสู่สันติสุขได้ อย่างตอนนี้เกิดโรคระบาด เกิดโควิด คนในชุมชนต้องมีความคิดไปทางเดียวกัน ต้องร่วมกันช่วยเหลือชุมชนให้อยู่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

มิติทางจิตใจ สะท้อนถึงการพัฒนาจิตสำนึกและการเติบโตทางอารมณ์ของสมาชิกในชุมชน โดยมีพื้นฐานจากการเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น ความเชื่อ ความศรัทธาตามหลักศาสนาหรือวิถีศรัทธาแห่งท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยพบว่ามืองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ได้แก่

1) การเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น คุณลักษณะนี้หมายถึงการที่สมาชิกในชุมชนรู้จักตัวตน ความต้องการที่แท้จริง และความแตกต่างของตนเอง พร้อมทั้งเข้าใจผู้อื่นที่มีความเชื่อและความศรัทธาที่แตกต่างกัน สามารถสื่อสารให้เข้าใจตรงกัน และปรับตัวเข้ากับบุคคลที่แวดล้อมได้ ดังความเห็นที่ว่า “สันติสุขได้ต้องเข้าใจ ใจเขาใจเรา เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่เหมือนกันตั้งแต่อยู่ในท้องแม่แล้ว เกิดมาก็ไม่เหมือนกัน เติบโตก็ถูกเลี้ยงมาไม่เหมือนกัน ไปอยู่ในสังคม สภาพแวดล้อมต่างกัน ถ้าเราเข้าใจความไม่เหมือนกันของแต่ละคนนี้ ก็อยู่ร่วมกันได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

2) วิถีศรัทธาแห่งท้องถิ่น เป็นการยอมรับรากฐานของความเชื่อและความศรัทธาที่หลากหลายในท้องถิ่น ซึ่งสืบทอดไปสู่รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา จนหลอมรวมกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และคงไว้ซึ่งความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมไทย ดังความเห็นที่ว่า “...สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมบ้านเรา เด่นชัดในเรื่องการมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เชื่อศรัทธาในศาสนาใด ก็ปฏิบัติตามหลักศาสนานั้น แล้วการที่คนในสังคมในชุมชนมีหลากหลายศาสนา เรายอมรับในการปฏิบัติหรือการวิถีชีวิตของคนที่ไม่ต่างจากเราหรือไม่ ตรงนี้ต้องยอมรับนะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

มิติทางปัญญา สะท้อนถึงความสามารถของชุมชนในการใช้กระบวนการทางความคิดเพื่อแก้ปัญหา พัฒนากลไกการจัดการความขัดแย้ง และปรับตัวเพื่ออยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างสันติ โดยพบว่ามืองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ได้แก่

1) การไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา คุณลักษณะนี้มุ่งเน้นการที่ชุมชนหาทางออกของปัญหาหรือแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยปฏิเสธการใช้ความรุนแรงทางกายภาพแต่เลือกใช้ปัญญาและกลไกเชิงโครงสร้างในการแก้ปัญหา เช่น การเจรจาต่อรอง และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าว

“...อาจดูจากจำนวนคดีที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการจัดการอย่างไรกับคดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จัดการวิธีไหน ซึ่งข้อมูลนี้ก็อยู่ที่ศูนย์ไกลเกลี่ยภาคประชาชน สามารถติดต่อขอได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

2) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะนี้สะท้อนถึงการที่สมาชิกในชุมชนแสดงออกถึงความพยายามที่จะปฏิบัติตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาความสมดุลของชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังความเห็นที่ว่า “อยู่ร่วมกันต้องปรับตัวเข้าหากัน ต้องปรับจนในสิ่งที่คิดเห็นไม่ตรงกันให้ได้ เรื่องนี้ถือว่าสำคัญสำหรับสันติสุขในสังคม บางทีบางสถานการณ์อาจต้องใช้คนกลางเป็นตัวช่วย เป็นสื่อกลางเพื่อสร้างความเข้าใจกัน ก็ถือว่าเป็นการปรับตัวเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันให้ได้ในสังคมที่แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

มิติผู้นำ สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของผู้นำชุมชนในการนำพาสมาชิกให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยพบว่า คุณลักษณะสำคัญของมิตินี้คือ การมีภาวะผู้นำเพื่อสันติสุข โดยผู้นำต้องมีความสามารถในการกำหนดทิศทางและยุทธวิธีในการดำเนินงานหรือการอยู่ร่วมกันในชุมชน ต้องนำพาชุมชนให้สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ กฎหมายอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และให้ความสำคัญกับความเสมอภาค โดยเห็นว่าการปฏิบัติเหล่านี้เป็นการสร้างบารมีและความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวผู้นำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าว “สันติสุขในชุมชนผู้นำสำคัญเพราะถ้าหากว่าผู้นำมีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายที่ถูกต้อง ถูกกฎหมาย ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร ก็ถือว่าเป็นแบบอย่างให้ประชาชนได้ระดับหนึ่งแล้ว ทีนี้ผู้นำต้องมีความคิดที่จะทำให้เกิดสันติสุขในชุมชนด้วย อาจเป็นการคิดกิจกรรม ให้ชาวบ้านทำร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความรักใคร่ปรองดองกันในหมู่บ้านในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี ดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งเพื่อตรวจสอบองค์ประกอบคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี ที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา และมิติผู้นำ จากข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ พบว่า โมเดลสมมุติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 928.410$, $df = 160$, $p < .001$, $\chi^2/df = 5.803$, CFI = 0.660, TLI = 0.596, RMSEA = 0.179, SRMR = 0.163) ผู้วิจัยจึงปรับโมเดล โดยพิจารณาจากการตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ต่ำกว่า .5 ได้แก่ มิติทางสังคม (2 ข้อ) และมิติผู้นำ (1 ข้อ) และพิจารณาค่าดัชนีการปรับแก้ (MI) มีการปรับให้มี covariance ระหว่างส่วนเหลือ (Residual) หลังการปรับพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 267.507$, $df = 103$, $p < .001$, $\chi^2/df = 2.597$, CFI = 0.912, TLI = 0.883, RMSEA = 0.103, SRMR = 0.104) และเมื่อพิจารณาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (CR) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.883 (มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ CR = 0.883, มิติทางจิตใจ CR = 0.851, มิติผู้นำ CR = 0.840, มิติทางสังคม CR = 0.822, และมิติทางปัญญา CR = 0.795) และทั้ง 5 องค์ประกอบ มีค่า AVE อยู่ระหว่าง 0.691 - 0.725 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานสะท้อนถึงคุณภาพของข้อคำถามแต่ละรายการที่น่าเชื่อถือมากขึ้น แสดงว่าองค์ประกอบคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี ทั้ง 5 มิติ มีรายละเอียดข้อคำถาม 17 รายการที่สามารถอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของทั้ง 17 ข้อคำถาม พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.64 – 0.91 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง 0.047 – 0.212 ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่า

น้ำหนักร่องค์ประกอบ มีค่าระหว่าง 7.592 - 19.581 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า (ค่า $Z > 1.96$) ดังตารางที่ 1

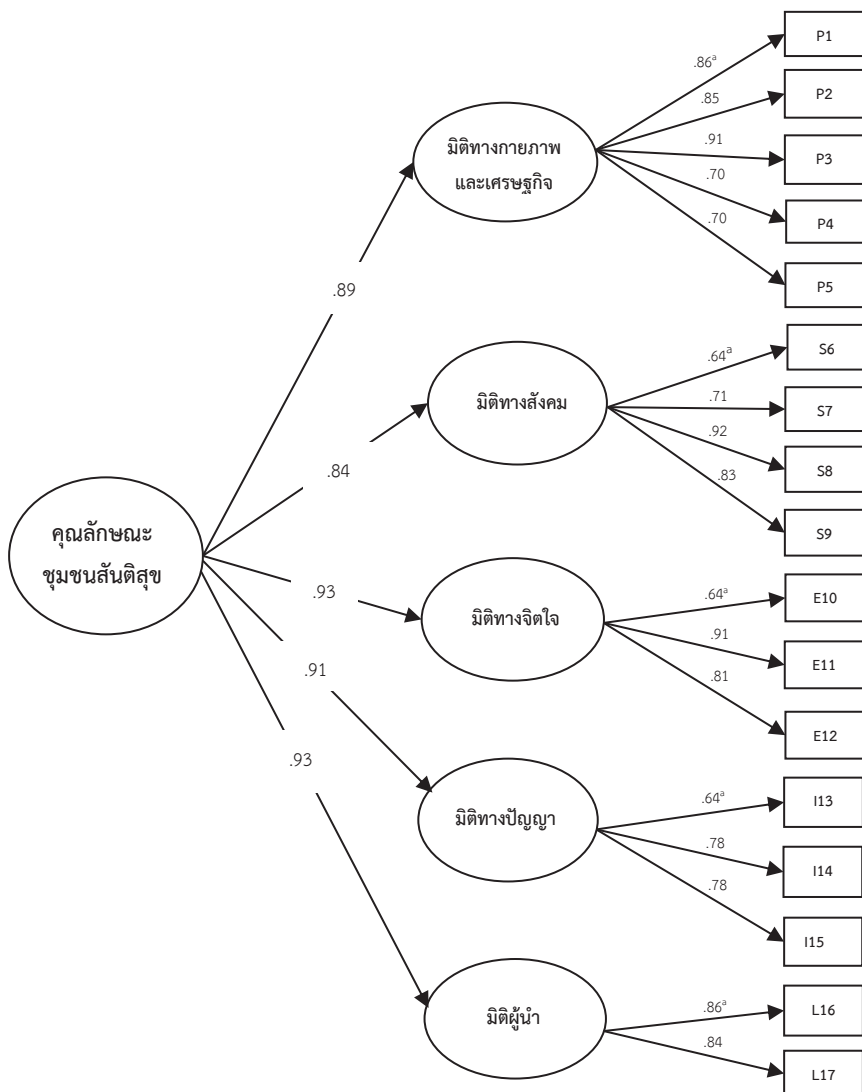
ผลการวิเคราะห์ร่องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะชุมชนสันติสุขจากมุมมองประชาชนในจังหวัดปัตตานี 5 ร่องค์ประกอบ ได้แก่ มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา และมิติผู้นำ พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 158.312$, $df = 96$, $p < .001$, $\chi^2/df = 1.649$, $CFI = 1.015$, $TLI = 1.137$, $RMSEA = 0.038$, $SRMR = 0.053$) พิจารณาด้านความเชื่อมั่น (CR) พบว่าโมเดลการวัดคุณลักษณะชุมชนสันติสุขมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.865 (มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ CR = 0.901, มิติทางจิตใจ CR = 0.872, มิติทางสังคม CR = 0.853, มิติผู้นำ CR = 0.880 และมิติทางปัญญา CR = 0.820) โดยทั้ง 5 ร่องค์ประกอบมีค่า AVE อยู่ระหว่าง 0.718 – 0.837 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐาน สะท้อนถึงคุณภาพของโมเดลแฝงทั้ง 5 ร่องค์ประกอบที่น่าเชื่อถือมากขึ้น และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักร่องค์ประกอบของทั้ง 5 ร่องค์ประกอบพบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.84 – 0.93 ร่องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักร่องค์ประกอบมากที่สุด ได้แก่ ร่องค์ประกอบมิติผู้นำ (0.93) รองลงมาได้แก่ ร่องค์ประกอบมิติทางจิตใจ (0.92) ร่องค์ประกอบมิติทางปัญญา (0.91) ร่องค์ประกอบมิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ (0.89) และร่องค์ประกอบมิติทางสังคม (0.84) โดยทุกร่องค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกค่า (ค่า $Z > 1.96$) แสดงว่าร่องค์ประกอบทุกมิติเป็นร่องค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี ดังตารางที่ 1 และภาพประกอบ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งและอันดับสอง

องค์ประกอบคุณลักษณะ ชุมชนสันติสุข	น้ำหนักองค์ประกอบ		SE	Z-Value
	b	β		
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับหนึ่ง				
1. มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ (Physical and Economic)				
1.1 ความมั่นคงทางรายได้ (P1)	1.00	0.86	-	-
1.2 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและการสะสมทุน (P2)	0.93	0.85	0.047	19.581**
1.3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการสร้างความสามัคคี (P3)	0.90	0.91	0.064	14.114**
1.4 การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานทางกายภาพ (P4)	0.54	0.70	0.055	9.814**
1.5 ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข (P5)	0.50	0.70	0.051	9.748**
2. มิติทางสังคม (Social)				
2.1 การพึ่งพิงทางสังคม (S6)	1.00	0.64	-	-
2.2 การยอมรับความหลากหลายและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (S7)	1.17	0.71	0.076	15.449**
2.3 การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมในกระบวนการพัฒนา (S8)	1.65	0.92	0.188	8.775**
2.4 การตระหนักรู้และรวมพลังทางสังคม (S9)	1.65	0.83	0.195	8.482**
3. มิติทางจิตใจ (Emotional)				
3.1 การตระหนักรู้และเข้าใจในตนเอง (E10)	1.00	0.64	-	-

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งและอันดับสอง (ต่อ)

องค์ประกอบคุณลักษณะ ชุมชนสันติสุข	น้ำหนักองค์ประกอบ		SE	Z-Value
	b	β		
3.2 การเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (E11)	1.65	0.91	0.200	8.275**
3.3 การยอมรับและเข้าใจความหลากหลาย ทางสังคมและวัฒนธรรม (E12)	1.59	0.81	0.198	8.051**
4. มิติทางปัญญา (Intellectual)				
4.1 การยึดมั่นในหลักการไม่ใช้ความรุนแรง (I13)		0.64		
4.2 มีกระบวนการและกลไกจัดการความ ขัดแย้งอย่างสันติ (I14)		0.78	0.202	7.704**
4.3 การเรียนรู้และปรับตัวร่วมกันในชุมชน (I15)	1.61	0.78	0.212	7.592**
5. มิติผู้นำ (Leadership)				
5.1 มีวิสัยทัศน์และความชอบธรรม (L16)	1.00	0.86	-	-
5.2 มีคุณธรรมจริยธรรม และมีปารมี (L17)	0.91	0.84	0.116	7.846**
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับสอง				
องค์ประกอบมิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ	1.00	0.89	-	-
องค์ประกอบมิติทางสังคม	1.12	0.84	0.083	12.251**
องค์ประกอบมิติทางจิตใจ	1.28	0.92	0.097	18.147**
องค์ประกอบมิติทางปัญญา	1.23	0.91	0.183	7.582**
องค์ประกอบมิติผู้นำ	1.61	0.93	0.217	8.925**

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับ 2

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาานิยามและคุณลักษณะของชุมชนสันติสุขและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี พบว่าองค์ประกอบของคุณลักษณะชุมชนสันติสุขในบริบทจังหวัดปัตตานี แสดงความเที่ยงตรงเชิงยืนยันว่าประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ มิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา และมิติผู้นำ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีทุกมิติโดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. **องค์ประกอบมิติผู้นำ** มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดในการกำหนดคุณลักษณะของชุมชนสันติสุข โดยตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และความชอบธรรม การมีคุณธรรมจริยธรรมและบารมี แสดงให้เห็นว่าผู้นำมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะชุมชนสันติสุขมากที่สุด บทบาทของผู้นำไม่ได้จำกัดเพียงการบริหารจัดการ แต่ยังหมายถึงการสร้างความชอบธรรมทางสังคมและศีลธรรมที่นำไปสู่ความไว้วางใจและการยอมรับในพื้นที่ สอดคล้องกับ Johan Galtung (1969; 1996) ที่อธิบายว่าสันติภาพเชิงบวกเกิดจากความยุติธรรม ความเสมอภาค และความสัมพันธ์ที่ปราศจากการกดขี่ อีกทั้งการยอมรับผู้นำยังขึ้นอยู่กับคุณธรรมและการปฏิบัติที่เป็นธรรมมากกว่าอำนาจตามกฎหมาย (Suchman, 1995; Tyler, 2006) ความชอบธรรมและบารมีจึงเป็นทุนทางสังคมสำคัญที่ทำให้ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลเชิงไม่บังคับในการจัดการความขัดแย้งและนำพาชุมชนไปสู่ความสงบสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Lederach (1997; 2015) ที่เน้นย้ำว่าผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวเชื่อมระหว่างระดับรากหญ้ากับโครงสร้างทางการเมืองที่กว้างขึ้น แม้ในบริบทที่เปราะบางทางสังคมและการเมือง

2. **องค์ประกอบมิติทางจิตใจ** มีค่าน้ำหนักรองลงมาจากมิติภาวะผู้นำ แต่มีระดับความสำคัญใกล้เคียงกัน โดยตัวบ่งชี้สำคัญประกอบด้วย การเข้าใจ

ตนเองและผู้อื่น การยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และการยึดโยงกับวิถีศรัทธาท้องถิ่น ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด Peace Psychology ที่อธิบายว่าความเห็นอกเห็นใจและการตระหนักรู้ตนเองเป็นฐานสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลและชุมชน (Christie et al., 2008; Ryff, 2013) ในระดับโครงสร้างสังคมชุมชน การยึดโยงกับวิถีศรัทธาท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นกลไกกลางสำคัญในการก่อรูปความไว้วางใจและทุนทางสังคมโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมเข้มข้น ศรัทธาทางศาสนาทำหน้าที่เป็นกรอบคุณค่าร่วมที่ช่วยลดความหวาดระแวงและเสริมความไว้วางใจระหว่างกลุ่ม เสริมสร้างความผูกพันทางสังคม และส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนของชุมชน

3. องค์ประกอบมิติทางปัญญา มีค่าน้ำหนักใกล้เคียงกับมิติทางจิตใจ โดยมีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การยึดมั่นในหลักการไม่ใช้ความรุนแรง และการมีกระบวนการหรือกลไกจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ องค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนถึงความสามารถเชิงเหตุผลและเชิงกระบวนการของชุมชนในการประเมินสถานการณ์ แสวงหาทางเลือก และใช้โครงสร้างการตัดสินใจที่หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของชุมชนสันติสุข ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Paul (2021) ที่ระบุว่ากลไกการเจรจาที่ตั้งอยู่บนการคิดเชิงซับซ้อน (Complex Problem-Solving) ช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการความขัดแย้งระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ งานของ Lederach (2015) อธิบายว่ากระบวนการสันติภาพที่ยั่งยืนต้องอาศัย Moral Imagination และความสามารถในการสร้างทางเลือกใหม่ร่วมกัน และงานของ Budde และ Eickhoff (2022) ยืนยันว่ากรอบคิดที่ตั้งอยู่บนเหตุผล ความโปร่งใส และกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและลดการใช้ความรุนแรงในพื้นที่เปราะบาง

4. องค์ประกอบมิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักลำดับถัดมา โดยตัวบ่งชี้สำคัญคือ ความมั่นคงทางรายได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานทางกายภาพและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างสมาชิกชุมชนกับสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจกายภาพ และการใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งยังเน้นบทบาทของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกระดับ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมด้านความคิด การลงมือปฏิบัติ ไปจนถึงการได้รับประโยชน์จากผลลัพธ์ของการพัฒนา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด “Development as Freedom” ของ Sen (1999) ที่ระบุว่าการพัฒนาที่มีความหมายต้องทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานและมีศักยภาพในการสร้างคุณภาพชีวิตอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ งานของ Putnam (2000) และ Narayan & Cassidy (2001) ยังยืนยันบทบาทของทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจในฐานะทรัพยากรเชิงโครงสร้างที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ การประสานความร่วมมือ และความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนในระยะยาว

5. องค์ประกอบมิติทางสังคม เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักลำดับท้ายสุด แต่ยังคงมีค่าน้ำหนักในระดับสูงเช่นเดียวกับมิติอื่น โดยตัวบ่งชี้สำคัญคือ การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมในกระบวนการพัฒนา การตระหนักรู้และรวมพลังทางสังคม การยอมรับความหลากหลายและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพึ่งพิงทางสังคม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามิติทางสังคมสะท้อนพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมที่ระบุว่าการร่วมมือ ความไว้วางใจ และเครือข่ายสังคมช่วยเสริมศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ (Putnam, 2000; Pretty & Ward, 2001) นอกจากนี้

งานวิจัยด้านทุนทางสังคมในระดับชุมชนยังพบว่ากลไกความร่วมมือระหว่างสมาชิกอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพสามารถเพิ่มความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังเช่นการศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมผ่านการจัดการความขัดแย้งในชุมชนต่าง ๆ พบว่าเครือข่ายความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกเป็นทั้งสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างระบบสนับสนุนในชุมชน (Meyer, 2001)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศอ.บต. หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรนำตัวชี้วัดชุมชนสันติสุขทั้ง 5 มิติ ไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพชุมชน รวมทั้งออกแบบนโยบายและแผนพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

2. ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนใช้ตัวชี้วัดที่ได้จากการวิจัยนี้ เพื่อใช้ในการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนากลไกภายในในการสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะกลไกด้านผู้นำชุมชนและเวทีการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาควิชาการ ควรสนับสนุนการเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับ “ตัวชี้วัดชุมชนสันติสุข” และฝึกอบรมผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ครู นักศึกษา และเยาวชนในพื้นที่ให้เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวได้จริงในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้ดัชนีที่ค้นพบในการวิจัยนี้ ไปศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดชุมชนสันติสุขของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สามารถนำไปใช้ประเมินคุณลักษณะ

ชุมชนสันติสุขได้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการติดตามความเปลี่ยนแปลงและประเมินผลกระทบของนโยบายภาครัฐต่อความสันติสุขในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Budde, V., & Eickhoff, K. (2022). *Fostering constructive relations: Approaches to trust-building in peacebuilding interventions (Research report)*. Institute for Peace Research and Security Policy. <https://doi.org/10.25592/ifsh-research-report-008>
- Christie, D. J., Tint, B. S., Wagner, R. V., & Winter, D. D. (2008). Peace psychology for a peaceful world. *American Psychologist*, 63(6), 540–552. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.6.540>
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191. <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>
- Galtung, J. (1996). *Peace by peaceful means: Peace and conflict, development and civilization*. London: SAGE.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson.
- Haider, H. (2009). *Community-based approaches to peacebuilding in conflict-affected and fragile contexts*. (GSDRC Issue Paper). University of Birmingham.

- Lederach, J. P. (1997). *Building peace: sustainable reconciliation in divided societies*. United States Institute of Peace Press.
- Lederach, J. P. (2015). *The little book of conflict transformation*. New York: Good Books.
- Narayan, D., & Cassidy, M. F. (2001). *A dimensional approach to measuring social capital: Development and validation of a social capital inventory*. *Current Sociology*, 49(2), 59–102.
<https://doi.org/10.1177/0011392101049002006>
- Paul, G.D. (2021). The influence of belief in offender redeemability and decision-making competence on receptivity to restorative justice. *Negotiation and Conflict Management Research*, 14(1), 1-20. <https://doi.org/10.1111/ncmr.12176>
- Pretty, J., & Ward, H. (2001). Social capital and the environment. *World Development*, 29(2), 209–227.
[https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(00\)00098-X](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(00)00098-X)
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon & Schuster.
<https://doi.org/10.1145/358916.361990>
- Ryff, C. D. (2013). Psychological Well-being Revisited: Advances in the Science and Practice of Eudaimonia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 83(1), 10–28.
<https://doi.org/10.1159/000353263>
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford University Press.

- Suchman, M. C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, 20(3), 571-610. <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9508080331>
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. (3rd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tyler, T. R. (2006). *Why People Obey the Law* (2nd ed.). Princeton University Press.
- UNESCO. (1998). *Culture of peace: A declaration and programme of action*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Wattanapradith, K. (2018). Peace community in the 26th Buddhist Century: Knowledge Learned from Peace Community in Conflict Areas. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(Sp1), 13-24.

บทความวิจัย

การศึกษาการเคลื่อนไหวเพื่อการคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษต่ออิสราเอล กับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ไอลา จินัย¹ นันทชา เจ๊ะหลง² ยาสมิน ชัตตาร³

(Received: September 30, 2025; Revised: November 28, 2025; Accepted: December 19, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษต่อรัฐอิสราเอล (Boycott, Divestment, and Sanctions: BDS) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย BDS เป็นการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชนที่ริเริ่มในปี ค.ศ. 2005 มุ่งกดดันอิสราเอลให้ยุติการยึดครองดินแดนปาเลสไตน์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชาวปาเลสไตน์ งานวิจัยนี้ใช้กรอบทฤษฎีสรรค์สร้างนิยม (Constructivism) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของอัตลักษณ์ บรรทัดฐาน และการรับรู้ของผู้คนต่อการก่อตัว ตลอดจนข้อจำกัดของการเคลื่อนไหวดังกล่าว โดยอาศัยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพผ่านการ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Email: 6520710106@email.psu.ac.th

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Email: nantachawre46@gmail.com (Corresponding Author)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Email: yasmin.s@psu.ac.th

สัมภาษณ์เชิงลึกกับนักวิชาการ ภาคประชาสังคมในพื้นที่ และนักสร้างสรรค์
เนื้อหา พร้อมทั้งการวิเคราะห์เอกสารและสื่อสารธารณะ

ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่ยังมีความจำกัดและ
ขาดความต่อเนื่อง โดยปรากฏขึ้นเป็นช่วง ๆ หลังเหตุการณ์สำคัญเป็นหลัก
ข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ ระดับความตระหนักรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งอิสราเอล-
ปาเลสไตน์ที่ยังต่ำ ความสับสนต่อสินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกับอิสราเอล การ
ขาดเครือข่ายหลักขับเคลื่อนในพื้นที่ และข้อจำกัดเชิงนโยบายของรัฐ ข้อค้นพบ
เหล่านี้สะท้อนว่าการเคลื่อนไหว BDS ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่
สามารถพัฒนาเป็นพลังทางสังคมที่ยั่งยืนได้ อีกทั้งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน
ด้านองค์ความรู้ เครือข่าย และโครงสร้างเชิงนโยบายเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้าง
ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการเคลื่อนไหวด้านสิทธิ
มนุษยชนในระยะยาว

คำสำคัญ: การคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษ (BDS) อิสราเอล-
ปาเลสไตน์ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทฤษฎีโครงสร้างนิยม

Research Article

A Study of the Boycott, Divestment, and Sanctions (BDS) Movement Against Israel in Thailand's Deep South

Laina Jinuy¹ Nantacha Chelong² Yasmin Sattar³

Abstract

This study examines the Boycott, Divestment, and Sanctions (BDS) movement against Israel in Thailand's Deep South. Initiated in 2005, the BDS campaign seeks to pressure Israel to end the occupation of Palestinian territories and halt human rights violations against Palestinians. Guided by a constructivist theoretical framework, the research analyzes how identities, norms, and local perceptions shape both the emergence and the limitations of BDS activism in the region. A qualitative methodology was employed, incorporating in-depth interviews with scholars, civil society actors, and content creators, along with document analysis and a review of public media.

¹ Undergraduate Student, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus.
Email: 6520710106@email.psu.ac.th

² Undergraduate Student, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus.
Email: Email: nantachawre46@gmail.com (Corresponding Author)

³ Assistant Professor Dr., Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus
Email: yasmin.s@psu.ac.th

The findings reveal that BDS activism in the Deep South remains limited and lacks continuity, often emerging only in response to major international events. Key constraints include low public awareness of the Israel–Palestine conflict, confusion surrounding products and services linked to Israel, the absence of strong local movement networks, and restrictive state policies. These findings indicate that the BDS movement in the Deep South has yet to develop into a sustained social force. Strengthening public knowledge, local networks, and supportive policy structures is essential to enhancing the continuity and long-term effectiveness of human-rights-based activism in the region.

Keywords: Boycott-Divestment-Sanctions (BDS), Israel-Palestine, Southern Border Provinces of Thailand, Constructivism Theory

บทนำ

ความขัดแย้งอิสราเอล-ปาเลสไตน์เป็นประเด็นความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมายาวนาน โดยมีรากฐานสำคัญมาจากการก่อตั้งรัฐอิสราเอลในปี ค.ศ. 1948 ภายหลังสงครามอาหรับ-อิสราเอล ซึ่งส่งผลให้เกิดการอพยพของชาวปาเลสไตน์ และการยึดครองดินแดนปาเลสไตน์อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศจะมีมติประณามนโยบายของอิสราเอลหลายครั้ง แต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนยังคงดำเนินต่อไปในหลายรูปแบบ (Ajnawajaa, 2017) ท่ามกลางความล้มเหลวของกระบวนการทางการเมืองและการกดดันจากรัฐบาล ทำให้การเคลื่อนไหวเพื่อการคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษ (Boycott, Divestment, and Sanctions: BDS) BDS จึงกำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. 2005 โดยการรวมตัวขององค์กรภาคประชาสังคมปาเลสไตน์กว่า 171 องค์กร ร่วมกันรณรงค์เพื่อกดดันอิสราเอลให้ยุติการยึดครองและปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศและมติของสหประชาชาติ (Barghouti, 2011) การเคลื่อนไหว BDS ได้รับแรงบันดาลใจจากขบวนการต่อต้านการแบ่งแยกสีผิว (Anti-Apartheid Movement) ในแอฟริกาใต้ และถูกกำหนดให้เป็นกลยุทธ์การต่อสู้แบบไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolent Resistance) โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ 1) การยุติการยึดครองและการล่าอาณานิคมในดินแดนปาเลสไตน์ 2) การรับรองสิทธิความเท่าเทียมกันของชาวปาเลสไตน์ที่มีสัญชาติอิสราเอล และ 3) การรับรองสิทธิของผู้ลี้ภัยปาเลสไตน์ในการกลับคืนสู่บ้านเกิดตามมติสหประชาชาติหมายเลข 194 (Efrati, 2017)

ความสำคัญของการเคลื่อนไหว BDS เป็นรูปแบบของสันติวิธี (Peaceful Means) ที่พลเมืองทั่วโลกสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างความยุติธรรมโดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจรัฐหรือใช้ความรุนแรง แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการของ Mahatma Gandhi และ Martin Luther King Jr. ที่เชื่อว่าการ

เปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการต่อต้านโดยสันติ การเคลื่อนไหว BDS ได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางในหลายประเทศมุสลิม มาเลเซียเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ มีการคว่ำบาตรธุรกิจแฟรนไชส์สัญชาติอเมริกันที่สนับสนุนอิสราเอลอย่างต่อเนื่อง (Abdullah, 2024) ในขณะที่อินโดนีเซียมีการออกฟัตวา (Fatwa) จากสภาอูลามาอินโดนีเซีย (Majelis Ulama Indonesia) ห้ามการสนับสนุนอิสราเอล (Kurniawan&Putri, 2024) พร้อมทั้งมีการคว่ำบาตรเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Boycott) อย่างกว้างขวางในระดับประชาชนอย่างกว้างขวาง ในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีประชากรมุสลิมส่วนใหญ่และมีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีความคล้ายคลึงกับชาวปาเลสไตน์ในแง่ของการต่อสู้เพื่อเอกลักษณ์และความเป็นธรรม กลับพบว่า การเคลื่อนไหวในลักษณะนี้เกิดขึ้นอย่างจำกัดและไม่สามารถสร้างแรงกดดันที่เป็นรูปธรรมต่อนโยบายระหว่างประเทศ

ช่องว่างทางวิชาการนี้จึงเป็นที่มาของงานวิจัยที่มีความสำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์การเคลื่อนไหว BDS ในบริบทของสังคมมุสลิมชายขอบในประเทศไทย ซึ่งแตกต่างจากประเทศมุสลิมเพื่อนบ้านที่มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง และมีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจพลวัตของการเมืองภาคประชาสังคม และการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาลักษณะ รูปแบบ และพลวัตของการเคลื่อนไหว BDS ต่ออิสราเอลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. วิเคราะห์มุมมองและการรับรู้ ของนักวิชาการ ภาคประชาสังคม และผู้สร้างสรรค์เนื้อหาต่อการเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่

3. เปรียบเทียบลักษณะการเคลื่อนไหว BDS ในประเทศไทยกับประเทศมุสลิมอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
4. วิเคราะห์ปัจจัยจำกัด (Constraints) ที่ส่งผลให้การเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่ยังไม่สามารถเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัยและกรอบแนวคิด

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 2 วิธี ได้แก่ 1) การทบทวนวรรณกรรมและเอกสาร (Literature and Document Review) ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว BDS ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค รวมถึงบริบททางสังคมการเมืองของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านความขัดแย้งอิสราเอล-ปาเลสไตน์ นักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นักกิจกรรมภาคประชาสังคมที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวในพื้นที่ และผู้สร้างสรรค์เนื้อหาที่นำเสนอประเด็นผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็น เพื่อระบุรูปแบบ ประเด็น และความสัมพันธ์ที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่กำหนดไว้

การวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีสร้างสรรค์สร้างนิยม (Constructivism) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทฤษฎีสร้างสรรค์สร้างนิยมในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและสังคมวิทยาการเมือง โดยเฉพาะผลงานของ Wendt (1992, 1999) และ Finnemore (1996) ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ความเป็นจริงทางสังคม โดยเห็นว่าโครงสร้างทางสังคมไม่ได้ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ถูกสร้างขึ้นและผลิตซ้ำผ่านความคิด อัตลักษณ์ และบรรทัดฐานทางสังคม

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสรรค์สร้างนิยมในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์สามมิติหลัก ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ (Identity) ซึ่งอัตลักษณ์ทางศาสนาของชุมชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สร้างความเชื่อมโยงกับชาวปาเลสไตน์ผ่านมิติของอุมมะห์ (Ummah) และประสบการณ์ความเป็นผู้ถูกกดขี่ ทำให้การเคลื่อนไหว BDS เป็นทั้งการกระทำทางการเมืองและการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) 2) บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ที่เกิดจากหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องความยุติธรรม และหน้าที่ในการต่อต้านความอยุติธรรม ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับพฤติกรรมและสร้างความคาดหวังทางสังคม และ 3) ประสบการณ์ทางสังคม-การรับรู้ (Shared Social Experiences and Perceptions) ของการแบ่งปันประสบการณ์ความเป็นผู้ถูกกดขี่ที่สร้างความเห็นอกเห็นใจต่อชาวปาเลสไตน์ แต่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และการตีความหลักศาสนาที่แตกต่างกันอาจจำกัดขอบเขตของการเคลื่อนไหว

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเคลื่อนไหวคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษต่ออิสราเอล (BDS) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำเสนอผลการศึกษาใน 4 มิติหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาการของการเคลื่อนไหว BDS และบทบาทของประชาคมโลก

การเคลื่อนไหว BDS ถือกำเนิดในปี ค.ศ. 2005 ภายหลังจากการจลาจล Intifada ครั้งที่ 2 (2000-2005) ซึ่งเป็นช่วงที่มีความรุนแรงสูงสุดในประวัติศาสตร์ความขัดแย้งอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 17 มกราคม 2568; ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 17 มกราคม 2568)

แรงบันดาลใจของการเคลื่อนไหว BDS มาจากขบวนการต่อต้านการแบ่งแยกสีผิว ในแอฟริกาใต้ ซึ่งประสบความสำเร็จในการใช้กลไกทางเศรษฐกิจ

และการทูตเพื่อกดดันรัฐบาลแอฟริกาใต้ให้ยุตินโยบายการแบ่งแยกสีผิว (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 17 มกราคม 2568) สิ่งที่น่าสนใจคือ การเคลื่อนไหว BDS ไม่ได้เริ่มต้นในประเทศมุสลิม แต่เกิดขึ้นในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยการรวมตัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางศาสนาและความเชื่อ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 14 มกราคม 2568)

จุดแข็งของการเคลื่อนไหว BDS สามารถวิเคราะห์ได้ในสามมิติหลัก ประการแรก การได้รับการสนับสนุนจากนานาชาติ ทั้งจากกลุ่มสิทธิมนุษยชน องค์กรภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ซึ่งสามารถสร้างแรงกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อรัฐอิสราเอลได้อย่างมีนัยสำคัญ ประการที่สอง ความชอบธรรมทางจริยธรรม เนื่องจากการเรียกร้องผ่านแนวทางสันติวิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรง สอดคล้องกับหลักการสากลเรื่องการต่อต้านแบบไม่ใช้ความรุนแรง ประการที่สาม ความสามารถในการสร้างผลกระทบเชิงเศรษฐกิจผ่านการคว่ำบาตรสินค้าและบริการจากอิสราเอล รวมถึงบริษัทที่สนับสนุนนโยบายของอิสราเอล ซึ่งเป็นแรงกดดันต่อภาคธุรกิจและเศรษฐกิจของรัฐอิสราเอล (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 14 มกราคม 2568)

อย่างไรก็ตาม จากมุมมองของรัฐอิสราเอล การเคลื่อนไหว BDS ถูกตีความว่าเป็นภัยคุกคามต่อความชอบธรรมของรัฐ และมีการต่อต้านการเคลื่อนไหวนี้อย่างกว้างขวาง ทั้งผ่านมาตรการทางกฎหมาย การรณรงค์ในเชิงสาธารณะ และการสร้างวาทกรรมที่มองว่า BDS เป็นการเลือกปฏิบัติต่อชาวยิว (Anti-Semitism) (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 14 มกราคม 2568)

2. การตอบรับของสังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1. ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการเคลื่อนไหว BDS

แม้การเคลื่อนไหว BDS จะมีเป้าหมายในการกดดันอิสราเอลให้ยุติการละเมิดสิทธิของชาวปาเลสไตน์ แต่ในบริบทของสังคมมุสลิมในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ ระดับความเข้าใจและการมีส่วนร่วมยังคงอยู่ในวงจำกัด ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า แม้บางครั้งจะมีการกล่าวถึง BDS ในคุตบะฮ์วันศุกร์ (Friday Sermon) แต่ก็ยังไม่เพียงพอและจำเป็นต้องมีการปลูกฝังความรู้ตั้งแต่ระดับครอบครัวและการศึกษาอย่างเป็นระบบ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 7 มกราคม 2568)

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการในพื้นที่ชี้ว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มักมองแล้วก็มองผ่าน เนื่องจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทุนอิสราเอลหรือบริษัทที่สนับสนุนอิสราเอลยังคงขยายตัว ซึ่งสร้างความรู้สึกว่าการคว่ำบาตรไม่มีผลกระทบที่เป็นรูปธรรม (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 7 มกราคม 2568)

นอกจากนี้ แม้จะมีการเผยแพร่รายชื่อสินค้าที่ควรถูกคว่ำบาตรผ่านสื่อสังคมออนไลน์และช่องทางอื่น ๆ แต่ประชาชนจำนวนมากยังคงอุปโลกภิโรคตามปกติ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2 กุมภาพันธ์ 2568)

อย่างไรก็ตาม มีมุมมองบางส่วนที่มองว่า แม้การคว่ำบาตรจะเกิดขึ้นในระดับครอบครัวหรือกลุ่มเล็ก ๆ แต่ก็สะท้อนการมี "หลายระดับของการตระหนักรู้" (Multiple Levels of Awareness) ในสังคมมุสลิมท้องถิ่น (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 3 กุมภาพันธ์ 2568) ข้อจำกัดสำคัญยังคงอยู่ที่การมองว่า BDS เป็นเรื่องไกลตัว และถูกปิดกั้นในสื่อกระแสหลัก ทำให้ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจว่าการคว่ำบาตรจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างผลกระทบได้อย่างไร (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 29 มกราคม 2568)

ถึงแม้จะมีข้อจำกัดมากมาย แต่ผู้ให้ข้อมูลบางรายยังคงเชื่อว่าการเคลื่อนไหว BDS มีศักยภาพที่จะสร้างผลลัพธ์ได้ หากมีการสร้างความรู้และจิตสำนึกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับความเห็นที่เห็นว่าประสิทธิภาพของ BDS จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่า นี่ไม่ใช่การเลือกข้างทางการเมือง แต่คือการสนับสนุนผู้ถูกกดขี่และหลักการสิทธิมนุษยชนสากล (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 17 มกราคม 2568)

โดยสรุป ระดับการรับรู้และความเข้าใจต่อ BDS ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีข้อจำกัดอย่างมีนัยสำคัญ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญและยังคงมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ขณะที่การเคลื่อนไหวยังจำกัดอยู่ในวงแคบ อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปได้ในการขยายผลยังคงมี หากได้รับการสนับสนุนจากการศึกษา ภาควิชาการ และการรณรงค์ในระยะยาว

2.2. บทบาทของศาสนาและอัตลักษณ์ในการขับเคลื่อน BDS

ผลการศึกษาพบว่า ศาสนาและอัตลักษณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยอธิบายแรงจูงใจของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว BDS โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว (Solidarity) กับชาวปาเลสไตน์ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ทางศาสนาและการมีส่วนร่วมใน BDS เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีมุมมองที่หลากหลาย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ระบุว่า "ความเป็นมุสลิมไม่ได้เป็นตัวกำหนดว่าจะเข้าใจในปัญหานี้มากนักน้อยเพียงใด ความเป็นพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือมุสลิมไม่ได้เป็นตัวชี้วัดว่าจะมีความเห็นอกเห็นใจหรือรับรู้ต่อประเด็นปัญหาอิสราเอล-ปาเลสไตน์มากกว่าคนพื้นที่อื่น ๆ" (สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2568) ข้อสังเกตนี้สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์และการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ชี้ว่า อัตลักษณ์ร่วมเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังคงมีความเข้าใจเชิงลึกและการเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น

ในทางตรงกันข้าม ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 สะท้อนมุมมองที่แตกต่าง โดยเห็นว่าความรู้สึกร่วมทางศาสนากลับเป็นแรงผลักดันหลักให้คนเข้าร่วม BDS โดยอธิบายว่า "สำหรับมุสลิม เรื่องศาสนา อัตลักษณ์ และสิทธิมนุษยธรรมเป็นไปพร้อมกันเพราะอิสลามคือมนุษยธรรม และมนุษยธรรมก็คืออิสลาม" (สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2568) ข้อสังเกตนี้แสดงให้เห็นว่าศาสนาและอัตลักษณ์

ไม่เพียงแต่เป็นแรงจูงใจในเชิงอารมณ์ แต่ยังเชื่อมโยงกับกรอบจริยธรรม ของผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะหลักการทางศาสนาเรื่องการปกป้องผู้ถูกกดขี่ และความยุติธรรม ที่เป็นส่วนสำคัญของคำสอนอิสลาม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 ให้มุมมองที่สมดุลยิ่งขึ้น โดยอธิบายว่า ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์มีอิทธิพลมากกว่าความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนในเชิงนามธรรม (Abstract Human Rights Principles) ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมักมีแรงผลักดันทางอารมณ์และอัตลักษณ์ที่ทรงพลัง ทำให้เกิดความผูกพันลึกซึ้งกับชาวปาเลสไตน์ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลยอมรับว่าความคล้ายคลึงนี้ "ไม่อาจเพียงพอที่จะสามารถดึงดูดผู้ที่ไม่ได้แบ่งปันอัตลักษณ์เหล่านี้ได้" และการสนับสนุน BDS ยังถูกมองว่าเป็น "ส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมต่อมนุษยชาติ" (สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568) ข้อสังเกตนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างการระดมพลังจากอัตลักษณ์เฉพาะ

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาชี้ว่า ศาสนาและอัตลักษณ์มีบทบาทสำคัญต่อการเข้าร่วมการเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทำหน้าที่เป็นทั้งกรอบคุณค่า และแรงผลักดันเชิงอารมณ์ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเหล่านี้มีขีดจำกัดที่เพียงพอหรือแน่นอนในการกำหนดทัศนคติและการมีส่วนร่วม เนื่องจากทัศนคติของผู้คนยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม ประสบการณ์ และการรับรู้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

2.3. บทบาทและข้อจำกัดขององค์กรภาคประชาสังคม

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรภาคประชาสังคมเป็นกลไกสำคัญ (Critical Mechanism) ในการผลักดันการเคลื่อนไหว BDS ทั้งในระดับสากลและในสังคมไทย แต่สำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การเคลื่อนไหวยังจำกัดทั้งด้านรูปแบบ ความเข้มข้น และความต่อเนื่อง สะท้อนข้อจำกัดของการรณรงค์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

ระบุว่า "มีการรณรงค์ให้คว่ำบาตรสินค้า ซึ่งถ้าเกี่ยวกับ BDS จะเป็นกลุ่ม PSC (Palestine Solidarity Campaign) เป็นหลักเพียงอย่างเดียวและอยู่ในวงที่จำกัดมาก" (สัมภาษณ์ 17 มกราคม 2568) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขอบเขตที่จำกัดของกิจกรรม BDS ในพื้นที่

แม้จะมีข้อจำกัดดังกล่าว แต่พบว่ามีการณีที่ภาคประชาสังคมสามารถจัดกิจกรรมขนาดใหญ่และสร้างสรรค์ได้ เช่น การเคลื่อนไหวของกลุ่ม Just Home เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2567 ซึ่งจัดขึ้นในพื้นที่ปัตตานีบาซาร์และโรงเรียนเบญจมาชูทิศ (Al Fathoni, 2024) มีผู้เข้าร่วมประมาณ 2,000-3,000 คน กิจกรรมประกอบด้วยรณรงค์คว่ำบาตร การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อสนับสนุนแนวคิดสันติภาพในปาเลสไตน์ และการปั่นจักรยานระยะทางเทียบเท่าจากปาเลสไตน์ถึงชายแดนราฟาห์ (ปัตตานี-ยะลา ประมาณ 30 กิโลเมตร) เป็นการสร้างการรับรู้เชิงสัญลักษณ์ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมในวันมลายูรายอที่หาดวาสุกรีซึ่งสามารถดึงเยาวชนได้ราว 30,000 คน และกิจกรรม Flash Mob หน้า KFC ปัตตานีบาซาร์ ซึ่งเป็นรูปแบบการประท้วงที่ไม่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่มาก่อน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มกราคม 2568)

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ยังคงมีอยู่อย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 อธิบายว่า "สำหรับองค์กรศาสนาถ้าขึ้นตรงกับภาครัฐก็จะเคลื่อนไหวได้ไม่มาก และไม่มืองค์กรเฉพาะที่ดำเนินการในเรื่องของการคว่ำบาตร ถ้าเกิดจะแก้ปัญหาเรื่องนี้คือ ต้องมีกลุ่มองค์กรเฉพาะ" (สัมภาษณ์ 3 กุมภาพันธ์ 2568) ข้อเท็จจริงนี้ชี้ว่าการขาดโครงสร้างองค์กรเฉพาะ และความเป็นอิสระจากรัฐเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการรณรงค์ BDS ในพื้นที่

โดยสรุป การเคลื่อนไหวขององค์กรภาคประชาสังคมไทยต่อประเด็นอิสราเอล-ปาเลสไตน์ยังคงมีลักษณะเป็นช่วง ๆ และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ส่วนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีการเคลื่อนไหว

เป็นระยะ ๆ และมีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในเชิงสัญลักษณ์ แต่ยังคงขาดการสนับสนุนและความร่วมมือในวงกว้าง อีกทั้งยังไม่มีองค์กรเฉพาะที่ทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้การรณรงค์หรือการเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่ประสบข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพและความยั่งยืน

3. ความท้าทายและข้อจำกัดของการเคลื่อนไหว BDS ในบริบทประเทศไทย

3.1. ข้อจำกัดจากนโยบายและท่าทีของรัฐไทย

การขับเคลื่อนการเคลื่อนไหว BDS ในประเทศไทยเผชิญข้อจำกัดเชิงนโยบายจากรัฐไทยอย่างชัดเจน ข้อจำกัดนี้สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางการเมือง ความสัมพันธ์ทางการทูต และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและอิสราเอล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหว BDS ไม่สามารถได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากภาครัฐ ความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างสองประเทศมีมิติด้านเทคโนโลยีและเกษตรกรรมเป็นแกนหลัก ส่งผลให้ไทยมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการดำเนินนโยบายที่อาจกระทบต่อผลประโยชน์ดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังพบว่ารัฐไทยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงมากกว่าการส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนในระดับระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบคิดของทฤษฎีสัจนิยม (Realism) ที่มองว่ารัฐมักดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยยึดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก มากกว่าการคำนึงถึงบรรทัดฐานทางจริยธรรม เช่น สิทธิมนุษยชน

ในเชิงปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ระบุว่า แม้มีความพยายามในการรณรงค์ในภาคใต้ แต่หลายกิจกรรมมักไม่ได้รับการสนับสนุนหรือถูกจำกัด เช่น การชูธงปาเลสไตน์ "ในกรุงเทพฯ ไม่มีปัญหา แต่ในภาคใต้การสนับสนุนจากรัฐบาลไทยยังมีจำกัด มันไม่ได้ผลอะไรในการจะขอความร่วมมือกับรัฐบาล นอกจากสนับสนุนกันเอง" (สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2568)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ให้ข้อมูลเสริมว่าทัศนคติของสังคมไทยโดยรวมมีผลต่อการสนับสนุน BDS เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่มีมุมมองที่เห็นอิสราเอลเป็นฝ่ายถูกกระทำและสร้างคุณประโยชน์ต่อโลก "มันกลายเป็นภาพจำทำให้การเคลื่อนไหวในพื้นที่ค่อนข้างยาก" (สัมภาษณ์ 3 กุมภาพันธ์ 2568) ภาพจำเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการนำเสนอของสื่อกระแสหลักและการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นเหตุการณ์ Holocaust และการต่อสู้ของชาวยิว

โดยสรุป การเคลื่อนไหว BDS ในประเทศไทยถูกจำกัดด้วยนโยบายของรัฐที่เน้นรักษาความสัมพันธ์กับอิสราเอลมากกว่าหลักสิทธิมนุษยชน ขณะเดียวกันโครงสร้างทางการเมืองและทัศนคติของสังคมไทยยังไม่เอื้อต่อการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ทำให้การเคลื่อนไหวต้องพึ่งพาภาคประชาสังคมเป็นหลัก และเผชิญความท้าทายในการขยายฐานการสนับสนุนให้กว้างขวางขึ้น

3.2. การรับรู้และทัศนคติของสังคมไทยโดยรวม

ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ต่อการเคลื่อนไหว BDS ในสังคมไทยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านศาสนา พื้นที่ภูมิศาสตร์ และการเข้าถึงข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลายรายระบุว่า ทัศนคติของคนไทยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย ในด้านความเหมือน ประชาชนทั้งในสามจังหวัดและภูมิภาคอื่นมองว่าการกระทำของอิสราเอลละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ความแตกต่างอยู่ที่มิติทางศาสนา โดยกลุ่มมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดมีความรู้สึกผูกพันและความเป็นหนึ่งเดียวกับชาวปาเลสไตน์สูงกว่า และรับรู้เกี่ยวกับ BDS อย่างชัดเจนมากที่สุด ขณะที่ประชากรไทยทั่วไปมีการรับรู้ต่ำมาก หรือบางส่วนไม่รู้จัก BDS เลย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 14 มกราคม 2568)

ในเชิงภูมิภาค พบว่า การรับรู้ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนใต้มีลักษณะเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางศาสนาและความเป็นมุสลิมเป็นสำคัญ ขณะที่

คนในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับปาเลสไตน์ โดยมักมองว่าปาเลสไตน์เป็นฝ่ายกดขี่อิสราเอล ความเข้าใจผิดนี้สะท้อนถึงปัญหาการสื่อสารข้อมูลที่ไม่สมดุลและการขาดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง

ขณะเดียวกัน มีสัญญาณของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยกลุ่มมุสลิมเริ่มเคลื่อนไหวมากขึ้น และเห็นปัญหานี้ไม่เพียงแคในแง่ศาสนา แต่รวมถึงมิติสิทธิมนุษยชนและการต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมด้วย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 17 มกราคม 2568)

อุปสรรคสำคัญในการรับรู้ปัญหานี้ คือ ข้อจำกัดด้านภาษาและการเข้าถึงข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลายรายระบุว่า ประชากรไทยในภูมิภาคอื่นไม่เข้าใจปัญหานี้เนื่องจากภาษาอาหรับและอังกฤษเป็นอุปสรรค นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 กล่าวว่า "เรื่อง BDS สินค้ามีมากจนเกินไปคนจำไม่ได้ทั้งหมด และมีกลุ่มคนที่ไม่สนใจ อีกทั้งไม่คิดว่าการเคลื่อนไหว BDS จะได้ผล" (สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2568) ความสงสัยเรื่องประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

โดยสรุป การรับรู้ของสังคมไทยต่อ BDS แตกต่างกันตามพื้นที่และภูมิหลังทางศาสนาอย่างชัดเจน คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการรับรู้และความผูกพันกับชาวปาเลสไตน์สูงกว่าภูมิภาคอื่น ขณะที่คนทั่วไปในประเทศไทยส่วนใหญ่รับข้อมูลผ่านสื่อกระแสหลักที่มักมีอคติหรือนำเสนอข้อมูลไม่สมดุล ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดและทัศนคติที่เอนเอียงต่ออิสราเอล ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายตัวของ การเคลื่อนไหว BDS ในวงกว้าง

4. การเปรียบเทียบกับกรณีเคลื่อนไหว BDS ในภูมิภาคอื่น

4.1. ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหว BDS ในประเทศมุสลิมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเคลื่อนไหว BDS ในประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสังคม การเมือง และประสบการณ์ รวมถึงบทบาทของรัฐ ทศนคติของประชากร และความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม กรณีของมาเลเซียและอินโดนีเซียถือเป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากทั้งภาครัฐและสังคม ซึ่งขัดกันอย่างชัดเจนกับสถานการณ์ในประเทศไทย

ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "ปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐ หรือประชากรที่มีจุดยืนที่ชัดเจนว่าจะยืนหยัดเพื่อชาวปาเลสไตน์ สิ่งนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่เอื้อต่อการเติบโตของ BDS ในประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัดว่า ปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในประเทศไทยได้ เนื่องจากประชากรไทยไม่ได้เอาใจจริงเอาใจกับประเด็นปัญหาความขัดแย้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการรับรู้ที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา" (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2568)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 อธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมว่า ในมาเลเซียและอินโดนีเซียมีปัจจัยสนับสนุน BDS ที่หลากหลายและครอบคลุม ประการแรก การเชื่อมโยงทางศาสนาและอัตลักษณ์ (Religious and Identity Ties) ที่แข็งแกร่ง ประการที่สอง การสนับสนุนจากรัฐบาลที่มีจุดยืนต่อต้านอิสราเอลและสนับสนุน BDS อย่างเปิดเผย รวมถึงการสนับสนุนองค์กรที่ช่วยเหลือชาวปาเลสไตน์

ประการที่สาม ภาคประชาสังคมและองค์กรศาสนามีบทบาทสำคัญในการรณรงค์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และประการที่สี่ สื่อและสื่อสังคม

ออนไลน์มีส่วนช่วยเผยแพร่ข้อมูลแก่คนรุ่นใหม่อย่างกว้างขวาง ทำให้ BDS เติบโตและได้รับการสนับสนุนในวงกว้าง (สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2568)

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่าแม้จะมีการเคลื่อนไหว BDS ในบางพื้นที่ แต่ปัจจัยสนับสนุนยังไม่เอื้อต่อการขยายตัวอย่างเป็นระบบ ประชาชนยังขาดความเข้าใจและการรับรู้ที่เพียงพอ ขณะที่รัฐไทยยังยึดแนวทางเป็นกลางและรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิสราเอล ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา BDS ให้เป็นการเคลื่อนไหวที่มีพลังในระดับชาติ นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมไทยยังขาดความเข้มแข็งและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ความแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บทบาทของรัฐในการสร้างวาทกรรมสาธารณะ ในมาเลเซีย รัฐบาลมีบทบาทในการสร้างและเสริมสร้างวาทกรรมที่สนับสนุนปาเลสไตน์และต่อต้านอิสราเอล ผ่านนโยบายการศึกษา สื่อสาธารณะ และแถลงการณ์ทางการเมือง ขณะที่ในประเทศไทย รัฐบาลไม่มีบทบาทในการสร้างวาทกรรมดังกล่าว และแม้แต่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรมุสลิมส่วนใหญ่ วาทกรรมเกี่ยวกับปาเลสไตน์ก็ยังคงจำกัดอยู่ในวงการศาสนาและกลุ่มเฉพาะ ไม่แพร่หลายสู่สาธารณะวงกว้าง

โดยสรุป ปัจจัยที่เอื้อต่อการเติบโตของ BDS ในมาเลเซียและอินโดนีเซียประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐที่ชัดเจน บทบาทของ องค์กรศาสนาและภาคประชาสังคมที่แข็งแกร่ง การใช้สื่อและสื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างวาทกรรมสาธารณะที่สนับสนุนสิทธิของชาวปาเลสไตน์ ขณะที่ประเทศไทยยังขาดปัจจัยเหล่านี้ทั้งหมด ส่งผลให้การเคลื่อนไหว BDS ยังจำกัดและไม่เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยเชิงโครงสร้างและการสนับสนุนจากรัฐต่อความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางสังคม

4.2. มิติสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมในการเคลื่อนไหว BDS

สิทธิมนุษยชนและหลักมนุษยธรรมเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน BDS ในหลายประเทศ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไม่เพียงเกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือการเมืองระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงจิตสำนึกของสังคมในการปกป้องศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองว่า BDS เป็นการเคลื่อนไหวที่มีรากฐานจากหลักมนุษยธรรมมากกว่าความเชื่อมโยงทางศาสนาหรือชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ระบุว่า "การมองเรื่องของมนุษยธรรมคือจุดเริ่มต้นแรกของกระบวนการ ไม่ใช่เรื่องของศาสนา และความเข้าใจทางมนุษยธรรม สิ่งนี้ทำให้ BDS แข็งแรงมากขึ้น ความเป็นมนุษย์คือองค์สำคัญเหนือกว่าความเป็นกลุ่มก้อน ความเป็นเชื้อชาติและศาสนาเดียวกัน สิ่งที่เราแบ่งปันและกำลังเข้าใจคือความเป็นมนุษย์" (สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2568) ข้อสังเกตนี้สะท้อนถึงการพยายามสร้างกรอบความหมายที่สามารถดึงดูดผู้คนจากพื้นฐานที่หลากหลายให้เข้าร่วมการเคลื่อนไหว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 เสริมว่า "การรณรงค์หรือการดำเนินไปของ BDS ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเป็นศาสนาเดียวกัน วัฒนธรรม หรือพูดภาษาเดียวกัน แต่คือความเป็นมนุษย์ ความถูกต้อง ความยุติธรรม และความเสมอภาค" (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2568) การเน้นย้ำหลักการสากลเหล่านี้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความชอบธรรมและขยายฐานการสนับสนุนให้กว้างขวางขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เพียงในกลุ่มมุสลิมหรือกลุ่มที่มีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 เตือนว่า การขาดการให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชนในนโยบายของรัฐไทยยังเป็นอุปสรรคสำคัญ "หากรัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องหลักการสิทธิมนุษยชน การเคลื่อนไหว BDS คงจะยัง

ไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย รัฐยังเน้นเรื่องผลประโยชน์มากกว่าสิทธิมนุษยชน" (สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2568) ข้อสังเกตนี้ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างหลักการเชิงบรรทัดฐานกับการคำนวณผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของนโยบายต่างประเทศของรัฐในระบบสากล

การวิเคราะห์จากข้อมูลทั้งหมดสะท้อนว่า การเคลื่อนไหว BDS พยายามสร้างตัวเองให้เป็นการเคลื่อนไหวที่มุ่งเน้นเรื่องมนุษยธรรม ความยุติธรรม และความเสมอภาคมากกว่าศาสนา เชื้อชาติ หรืออัตลักษณ์เฉพาะ การคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษจึงถูกนำเสนอว่าเป็นแนวทางสันติและมีประสิทธิภาพในการต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยไม่จำกัดเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การสร้างกรอบความหมายแบบนี้มีความสำคัญต่อความชอบธรรมของการเคลื่อนไหวในเวทีสากล และเป็นกลยุทธ์ในการหลีกเลี่ยงการถูกตีกรอบว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่มีพื้นฐานจากความขัดแย้งทางศาสนา

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การขาดการให้ความสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนในนโยบายของรัฐไทยยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ BDS ไม่ได้ได้รับความสนใจและแพร่หลายในประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างวาทกรรมสิทธิมนุษยชนในระดับสากลกับการปฏิบัติจริงในระดับชาติ ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญของการเคลื่อนไหวข้ามชาติที่พยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงผ่านแรงกดดันทางสังคมและศีลธรรมโดยไม่มีอำนาจบังคับทางกฎหมายหรือการเมือง

นอกจากนั้น ยังมีข้อสังเกตอีกประการว่าการเคลื่อนไหวประเด็นปาเลสไตน์ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีข้อจำกัดสำคัญในการให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวในมิติสิทธิมนุษยชนและหลักมนุษยธรรมสากลน้อยกว่าในมิติอัตลักษณ์ทางศาสนาที่ค่อนข้างใหญ่ในพื้นที่ ทำให้อาจไม่สามารถขยายผลในการ

ขับเคลื่อนร่วมกับกลุ่มศาสนิกอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุสลิมหรืออาจไม่ได้อยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้มากนัก

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาการเคลื่อนไหวการคว่ำบาตร การถอนการลงทุน และการลงโทษ (BDS) ต่อรัฐอิสราเอลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้และความเข้าใจต่อ BDS ในระดับต่ำ แม้จะมีความเห็นอกเห็นใจชาวปาเลสไตน์ผ่านมิติของความเป็นมุสลิมร่วมกัน แต่ยังไม่ได้แปลงเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ การเคลื่อนไหวส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในรูปแบบเฉพาะเหตุการณ์ เช่น การละหมาดพิเศษ การระดมทุน หรือการคว่ำบาตรสินค้าบางรายการในช่วงที่มีความรุนแรง ซึ่งขาดความต่อเนื่องและพลังเชิงโครงสร้าง

ปัจจัยที่จำกัดความเข้มแข็งของการเคลื่อนไหว BDS ประกอบด้วย 1) การขาดองค์กรเฉพาะที่ทำงานอย่างจริงจัง 2) แรงกดดันและการจำกัดจากภาครัฐที่มีนโยบายรักษาความสัมพันธ์กับอิสราเอล 3) ข้อจำกัดด้านความรู้เชิงยุทธศาสตร์ และ 4) การขาดการเชื่อมโยงกับเครือข่ายนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ภายหลังเหตุการณ์ 7 ตุลาคม ค.ศ. 2023 พบการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การชุมนุม และการระดมทุน แม้ยังไม่พัฒนาเป็น BDS ที่เป็นระบบตามหลักการสากล

เมื่อวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีสรรค์สร้างนิยม พบว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์ทางศาสนาอิสลามที่เชื่อมโยงกับชาวปาเลสไตน์ผ่านมิติของอุมมะห์และประสบการณ์ร่วมของการถูกกดขี่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเห็นอกเห็นใจและแรงจูงใจ อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ยังต้องการความเข้าใจเชิงลึกและกลไกของการเคลื่อนไหว สอดคล้อง

กับแนวคิดของ Snow & Benford (1988) ในมิติบรรทัดฐาน พบบรรทัดฐานทางศาสนาเกี่ยวกับความยุติธรรมและการช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่ที่ถ่ายทอดผ่านสถาบันศาสนา แต่ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างอย่างเป็นระบบและถูกจำกัดโดยบริบททางการเมืองและความมั่นคง ทำให้ไม่สามารถแปลงเป็นการปฏิบัติอย่างกว้างขวางตามแนวคิดของ Finnemore & Sikkink (1998)

นอกจากนี้ บริบททางการเมืองและวัฒนธรรมยังจำกัดเสรีภาพและการรวมตัวของภาคประชาชน ส่งผลให้พลังของปัจจัยเชิงอัตนัยถูกกดทับโดยข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบายรัฐและการขาดองค์กรที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมของ McAdam (1996) ที่เน้นความสำคัญของโครงสร้างและทรัพยากรในการระดมพลัง

เมื่อเปรียบเทียบกับมาเลเซียและอินโดนีเซีย พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ ในมาเลเซีย BDS มีองค์กรเฉพาะ (BDS Malaysia) ที่ทำงานเป็นระบบ และรัฐบาลสนับสนุนอย่างชัดเจน ในอินโดนีเซีย สมาคมมุสลิมอินโดนีเซีย (MUI) มีบทบาทสำคัญในการสร้างความชอบธรรมทางศาสนา ขณะที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดปัจจัยเหล่านี้ทั้งหมด ไม่มีองค์กรเฉพาะ รัฐไทยรักษาความสัมพันธ์กับอิสราเอล และสถาบันศาสนาส่วนใหญ่ขึ้นตรงกับภาครัฐ ทำให้การเคลื่อนไหวมีลักษณะกระจัดกระจายและขาดทิศทาง การเปรียบเทียบนี้สะท้อนความสำคัญของปัจจัยเชิงโครงสร้างและสถาบันต่อความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ McCarthy และ Zald (1977) ในเชิงทฤษฎี การศึกษานี้แสดงให้เห็นความจำเป็นในการบูรณาการทฤษฎีโครงสร้างนิยมกับทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม และขยายการศึกษา BDS มาสู่บริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความซับซ้อนทางการเมืองและความมั่นคง

ในเชิงปฏิบัติ หากต้องการส่งเสริมการเคลื่อนไหว BDS ในพื้นที่ จำเป็นต้อง 1) สร้างความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบผ่านการศึกษาและสื่อที่

เหมาะสม 2) สร้างองค์กรที่เฉพาะเจาะจงและมีอิสระ 3) สร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับการอภิปราย และ 4) เชื่อมโยงกับเครือข่ายภูมิภาคและสากล อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างจากนโยบายของรัฐและบริบททางการเมืองความมั่นคงยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

โดยสรุป แม้อัตลักษณ์ทางศาสนาและความเห็นอกเห็นใจจะมีอยู่ในพื้นที่ แต่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง การขาดความรู้เชิงยุทธศาสตร์ และการขาดการสนับสนุนเชิงสถาบันยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา BDS ให้เป็นการเคลื่อนไหวที่มีพลังและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- Abdullah, M. A. A. (2024). Military activism in Malaysia and its Boycott towards McDonald's Malaysia: A Case Study of Palestine-Israel Conflict. *Journal of Media and Information Warfare*, 17(1), 105-117.
- Barghouti, O. (2011). *BDS: Boycott, Divestment, Sanctions: The Global Struggle for Palestinian Rights*. Haymarket Books.
- Efrati, A. (2017). Who's Afraid of BDS? Economic and Academic Boycotts and the Threat to Israel. *Strategic Assessment*, 19(4), 43-56.
- Finnemore, M. (1996). *National Interests in International Society*. Cornell University Press.
- Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization*, 52(4), 887-917.

- Kurniawan, R. S., & Putri, S. H. A. (2024). The Effectiveness of the Boycott call on Israeli Products and its Impact on Local Markets. In *Annual Conference on Scientific Writing*. Retrieved from <https://proceeding.meiravisipersada.org/index.php/acsciting/article/view/34>.
- McAdam, D. (1996). Conceptual Origins, Current Problems, Future Directions. In D. McAdam, J. D. McCarthy, & M. N. Zald (Eds.), *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings* (pp. 23-40). Cambridge University Press.
- McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1977). Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. *American Journal of Sociology*, 82(6), 1212-1241. <https://doi.org/10.1086/226464>
- Snow, D. A., & Benford, R. D. (1988). Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization. *International Social Movement Research*, 1(1), 197-217.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391-425. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027764>
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.

บทความวิชาการ

ภูมิทัศน์แห่งความกลัวหลังเหตุการณ์ 9/11: การวิเคราะห์ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างผ่านกรอบสันติวิธีวิพากษ์

ธนา มณีพฤษย์¹ ชาคริตส์ ยิบพิกุล²

(Received: July 25, 2025; Revised: October 11, 2025; Accepted: December 19, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การตอบสนองของสหรัฐอเมริกาต่อเหตุการณ์ 9/11 ผ่านกรอบแนวคิดสันติวิธีวิพากษ์ โดยเน้นการพิจารณาความรุนแรงในระดับโครงสร้าง วาทกรรม และอัตลักษณ์ทางการเมือง การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์วาทกรรม และการวิเคราะห์เอกสารนโยบาย วาทกรรมทางการเมือง และถ้อยแถลงของผู้นำรัฐสหรัฐฯ ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 พบว่า 1) การตอบโต้ของรัฐในนาม “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” กลายเป็นการผลิตซ้ำความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ทั้งผ่านการออกกฎหมายที่ลดทอนสิทธิเสรีภาพ 2) การสร้างวาทกรรมที่ทำให้ความกลัวกลายเป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจรัฐอย่างถาวร รัฐได้จัดวางอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมให้กลายเป็น “ผู้ต้องสงสัยถาวร” ผ่านการสร้างเชื่อมโยงระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และความเสี่ยง ส่งผลให้การเป็นมุสลิมถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามโดยอัตโนมัติ ไม่ว่าจะมีความผิดจริงหรือไม่ก็ตาม 3) แนวทางสันติวิธีกลับไม่ปรากฏในเชิงนโยบายและถูกลดทอนออกจากพื้นที่สาธารณะอย่างสิ้นเชิง ทั้งที่เป็นช่วงเวลาซึ่งควรเปิดพื้นที่ให้กับจินตนาการทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการใช้กำลัง ข้อค้นพบสำคัญของบทความนี้คือ การตอบสนองหลังเหตุการณ์ 9/11 มิได้เป็นเพียงปฏิบัติการด้าน

¹ อาจารย์ คณะสหวิทยาการและการประกอบการ มหาวิทยาลัยทักษิณ Email: tana.m@tsu.ac.th

² อาจารย์ คณะสหวิทยาการและการประกอบการ มหาวิทยาลัยทักษิณ Email: chakrit.yip@gmail.com (Corresponding Author)

ความมั่นคงเท่านั้น หากแต่เป็นการทำให้ “ความเป็นไปได้ของสันติภาพ” หายไปจากระบบความคิดของรัฐและสังคม สันติวิธีจึงไม่ใช่เพียงทางเลือกทางจริยธรรม แต่คือการท้าทายโครงสร้างอำนาจที่ทำให้การใช้ความรุนแรงกลายเป็นเรื่องที่ “คิดได้เพียงอย่างเดียว” ในโลกที่เต็มไปด้วยความกลัว

คำสำคัญ: เหตุการณ์ 9/11 ความกลัว ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
สันติวิธีวิพากษ์ อัตลักษณ์ทางการเมือง

Academic Article

The Landscape of Fear after 9/11 Attack: Understanding Structural Violence through a Critical Peace Analysis

Tana Maneepruk¹ Chakrit Yippikun²

Abstract

This article aims to analyze the United States' response to the 9/11 attacks through the framework of critical nonviolence, with a focus on structural violence, political discourse, and identity politics. This study employs qualitative methodology and draws on discourse analysis, policy document analysis, political rhetoric, and official statements by the U.S. government leaders in the aftermath of 9/11. The findings include: 1) The state's response under the banner of the "War on Terror" reproduced structural violence, particularly through legislation that eroded civil liberties; 2) Fear was strategically constructed as a political instrument to expand and entrench state power, so Muslim identity was framed as inherently threatening, with religion, culture, and perceived risk combined to produce Muslims as "permanent suspects," regardless of actual behavior; and 3) Nonviolent alternatives were conspicuously absent from official policy and systematically

¹ Lecturer, Faculty of Multidisciplinary Sciences and Entrepreneurship, Thaksin University
Email: tana.m@tsu.ac.th

² Lecturer, Faculty of Multidisciplinary Sciences and Entrepreneurship, Thaksin University
Email: chakrit.yip@gmail.com (Corresponding Author)

excluded from public discourse, despite the fact that the post-9/11 period was a moment that called for a plurality of approaches beyond the use of force. The article concludes that the state's post-9/11 response constituted more than a security strategy; it represented the erasure of peace as a conceivable option within state logic and public imagination. Nonviolence, therefore, is not merely a moral alternative but a direct challenge to the structural power that renders violence the only thinkable response in a world governed by fear.

Keywords: 9/11 Attack, Fear, Structural Violence, Critical Nonviolence, Political Identity

บทนำ

เหตุการณ์วินาศกรรมเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “เหตุการณ์สิบเอ็ดกันยา” (9/11) ถือเป็นหนึ่งในโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา เมื่อผู้ก่อการร้ายกลุ่มอัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) ปฏิบัติการจี้เครื่องบินพาณิชย์ 4 ลำ พุ่งชนอาคารสำคัญในสหรัฐฯ ได้แก่ ตึกแฝดเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ในนครนิวยอร์กและอาคารเพนตากอน กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เหตุการณ์ดังกล่าวคร่าชีวิตผู้คนเกือบสามพันคนและสร้างความสะเทือนใจไปทั่วโลก รัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช (George W. Bush) ตอบโต้ด้วยการประกาศ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” (War on Terror) ซึ่งนำไปสู่การรุกรานอัฟกานิสถานในปีเดียวกัน และต่อมาในปี ค.ศ. 2003 การบุกอิรักโดยอ้างว่า ซัดดัม ฮุสเซน ครอบครองอาวุธทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction; WMD) แม้ภายหลังจะไม่พบหลักฐานยืนยันก็ตาม

เหตุการณ์เหล่านี้ไม่เพียงเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองโลก แต่ยังส่งผลให้ “ความกลัว” กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการสร้างความชอบธรรมทางอำนาจและความมั่นคง ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ โดยส่งผลสะท้อนต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงของรัฐบาลอย่างสหรัฐอเมริกาในระดับที่ลึกซึ้งและยาวนาน ไม่เพียงในมิติการทหาร หากแต่ยังรวมถึงโครงสร้างอำนาจภายในรัฐ การออกแบบนโยบายต่างประเทศ และการก่อรูปของวาทกรรมเกี่ยวกับความมั่นคงในสังคมโลกยุคหลังสงครามเย็น (Jackson, 2005)

ในเชิงยุทธศาสตร์ การตอบสนองของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาหลังเหตุการณ์ 9/11 ถูกกำหนดผ่านนโยบายที่เรียกว่า “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” (War on Terror) ซึ่งอ้างความชอบธรรมในนามของการปกป้องเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย แต่ในทางปฏิบัติ กลับเปิดทางให้เกิดการใช้อำนาจรัฐในลักษณะที่ลิดรอนสิทธิของพลเมืองภายในประเทศ เช่น การผ่านกฎหมาย Patriot Act ที่ขยายอำนาจในการสอดส่องและควบคุมประชาชน และในระดับระหว่างประเทศ การแทรกแซงทางทหารในอัฟกานิสถานและอิรัก

กลายเป็นการขยายอำนาจแบบจักรวรรดินิยมภายใต้หน้ากากของภารกิจ
ศีลธรรม (Butler, 2004)

หลังจากเหตุการณ์ 9/11 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินมาตรการตอบ
โต้ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ในเชิงยุทธการทางทหาร
ประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู. บุช ประกาศ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย”
(War on Terror) โดยเริ่มต้นจากการรุกรานอัฟกานิสถานเมื่อเดือนตุลาคม
ค.ศ. 2001 ภายใต้ปฏิบัติการ Operation Enduring Freedom เพื่อโค่นล้ม
ระบอบตาลีบันที่ให้ที่พักพิงแก่กลุ่ม อัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) ต่อมาในปี
ค.ศ. 2003 สหรัฐฯ ขยายปฏิบัติการเข้าสู่อิรัก โดยอ้างว่ารัฐบาล ซัดดัม ฮุสเซน
ครอบครองอาวุธทำลายล้างสูง ซึ่งภายหลังถูกเปิดเผยว่าไม่มีหลักฐานยืนยัน
(Chomsky, 2002) ในมิติความมั่นคงภายใน รัฐบาลได้ตรา USA PATRIOT Act
2001 เพื่อเพิ่มอำนาจการสอดแนม ควบคุมตัว และสอบสวนผู้ต้องสงสัย
การก่อการร้าย รวมถึงจัดตั้ง Department of Homeland Security (2002)
เป็นหน่วยงานกำกับดูแลความปลอดภัยภายในประเทศโดยเฉพาะ นโยบาย
เหล่านี้สะท้อนการตอบโต้ที่ผสมผสานระหว่างปฏิบัติการทางทหารกับการขยาย
อำนาจรัฐ ซึ่งได้สร้างผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อสิทธิเสรีภาพของพลเมืองใน
ระยะยาว (Greenwald, 2014)

บทความนี้เสนอว่า การศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์ 9/11 ควรขยับ
ออกจากกรอบการมองแบบรัฐนิยม (Statist Approach) และก้าวเข้าสู่การ
วิเคราะห์ด้วยสายตาของ สันติวิธีวิพากษ์ (Critical Nonviolence) ซึ่งเน้นการ
มองความรุนแรงในมิติที่ลึกกว่าการกระทำทางกายภาพ นั่นคือความรุนแรงที่ฝัง
อยู่ในโครงสร้าง วาทกรรม และอำนาจทางวัฒนธรรม ในแง่นี้ การกระทำตอบโต้
ของสหรัฐฯ เองก็สามารถถูกวิเคราะห์ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของ “ความรุนแรงเชิง
โครงสร้าง” ที่แม้ไม่ปรากฏเป็นการสังหารโดยตรง แต่ส่งผลยืดเยื้อต่อการกดทับ
ความหวาดกลัว อคติ และการทำลายสิทธิของกลุ่มคนที่ถูกจัดวางให้อยู่ใน
สถานะอื่น (The Other)

ในทัศนะของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549) ความรุนแรงไม่ใช่เพียงการ
ใช้อาวุธหรือกำลัง แต่คือกระบวนการที่ทำให้ชีวิตมนุษย์ต้องตกอยู่ในสภาพที่

ไร้ศักดิ์ศรี หรือหมดความสามารถในการกำหนดตนเอง ซึ่งอาจเกิดจากการบังคับ การนิยาม การตีตรา และการทำให้คนไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของตนเองได้ ความรุนแรงในลักษณะนี้เรียกว่า “อาวุธชีวิต” ซึ่งยังคงส่งผลให้เกิดความเสียหายแม้ในช่วงเวลาที่สงครามยุติไปแล้ว

การตอบโต้ในเหตุการณ์ 9/11 จึงควรถูกพิจารณาใหม่ว่าไม่ได้เป็นเพียงปฏิบัติการของรัฐต่อการก่อการร้าย แต่เป็นการผลิต “ภูมิทัศน์แห่งความกลัว” (Landscape of Fear) ซึ่งทำให้ประชาชนยอมจำนนต่อความรุนแรงที่รัฐใช้อย่างรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ผ่านกลไกของวาทกรรมความมั่นคงและความชอบธรรม (Foucault, 2003) ภูมิทัศน์เช่นนี้มีพลังในการจัดระเบียบความคิดของผู้คนให้เห็นว่า การจับกุมไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม หรือการแทรกแซงทางทหาร คือสิ่งที่จำเป็นและถูกต้อง

จุดมุ่งหมายของบทความนี้ คือการเปิดพื้นที่ความคิดทางเลือกผ่านแนวทางของ สันติวิธีวิพากษ์ ซึ่งมีได้หมายถึงการไม่ใช้ความรุนแรงอย่างผิวเผิน แต่คือการท้าทายโครงสร้างที่รองรับความรุนแรง และการสร้างจินตนาการสันติที่เป็นไปได้ในโลกที่เต็มไปด้วยความกลัว ภายใต้สมมุติฐานว่า หากไม่สามารถเข้าใจความรุนแรงในระดับโครงสร้างและสัญลักษณ์ได้ การแสวงหาสันติภาพก็จะมีวันเป็นไปได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การตอบสนองของสหรัฐอเมริกาหลังเหตุการณ์ 9/11 ผ่านกรอบแนวคิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างและสันติวิธีวิพากษ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของ “ภูมิทัศน์แห่งความกลัว” ในฐานะเครื่องมือของรัฐในการผลิตความชอบธรรมให้กับการใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้วางอยู่บนฐานองค์ความรู้สำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) วรรณกรรมว่าด้วยความรุนแรงเชิงโครงสร้างและสันติวิธี 2) วรรณกรรมด้าน

วาทกรรมความมั่นคงและการผลิตความกลัว และ 3) วรรณกรรมวิเคราะห์กรณี 9/11 และผลกระทบเชิงโครงสร้าง

1. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และสันติวิธีวิพากษ์ (Structural Violence and Critical Nonviolence)

การทำความเข้าใจความรุนแรงในมิติเชิงลึก จำเป็นต้องพ้นจากการจำกัดนิยามไว้เพียงแค่พฤติกรรมก้าวร้าวหรือการใช้กำลังทางกายภาพ ในทัศนะของ Johan Galtung (1969) ความรุนแรงที่แท้จริงในโลกสมัยใหม่มักไม่ได้แสดงออกอย่างโจ่งแจ้ง แต่คงฝังอยู่ในโครงสร้างทางสังคมที่สร้างความเหลื่อมล้ำ อคติ และการกีดกันทางโอกาส Galtung เสนอแนวคิด “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” (Structural Violence) เพื่ออธิบายถึงสภาพการณ์ที่บุคคลหรือกลุ่มคนไม่สามารถเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี เช่น ระบบการศึกษา การรักษาพยาบาล ทรัพยากรพื้นฐาน หรือความยุติธรรมทางกฎหมาย แม้จะไม่มีผู้กระทำโดยตรง แต่ผลกระทบกลับรุนแรงและยืดเยื้อพอๆ กับการใช้อาวุธในสงคราม

ในมุมมองนี้ ความรุนแรงไม่ใช่แค่การกระทำ (Acts of Violence) แต่ยังเป็นสภาพของความสัมพันธ์ ที่ออกแบบไว้แล้วในโครงสร้างทางอำนาจ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ หรือระเบียบวาทกรรมที่กดทับความเป็นมนุษย์ ซึ่งทำให้ผู้คนบางกลุ่มถูกทำให้เปราะบางอย่างเป็นระบบ (Farmer, 2005)

แนวคิดดังกล่าวได้รับการต่อยอดในบริบทไทยโดย ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความรุนแรงไม่จำเป็นต้องมาในรูปของกระสุนหรือระเบิดเท่านั้น หากแต่สามารถคงอยู่ในรูปแบบที่ลึกซึ้งกว่า เช่น การตีตรา การทำให้เสียชื่อเสียง หรือการสร้างความชอบธรรมให้กับความอยุติธรรมผ่านระบบกฎหมาย หรือศีลธรรมทางสังคม เขาเรียกสิ่งนี้ว่า “อาวุธมีชีวิต” (A Weapon with a Life of Its Own) ซึ่งเป็นการอุปมาเปรียบเทียบ เพื่ออธิบายว่า แม้สงครามจะสิ้นสุดลง แต่อำนาจของความรุนแรงยังสามารถเคลื่อนไหวได้ภายในโครงสร้างความคิด และวัฒนธรรมของสังคม

Satha-Anand (2006) เสนอว่าสันติวิธีต้องไม่ถูกเข้าใจในฐานะ “การประนีประนอม” หรือ “การไม่ตอบโต้” แบบไร้ทิศทาง แต่ต้องกลายเป็น

เครื่องมือที่ใช้ สติปัญญาและจริยธรรม เข้าแทรกแซงโครงสร้างความรุนแรง และสถาปนารูปแบบการอยู่ร่วมกันที่เปิดพื้นที่ให้ความแตกต่าง สามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ตกเป็นเหยื่อของอำนาจหลัก ความเข้าใจเช่นนี้เรียกว่า สันติวิธีวิพากษ์ ซึ่งไม่มองสันติภาพในฐานะผลลัพธ์ แต่เป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอำนาจ ความทรงจำ และความเป็นมนุษย์ (Satha-Anand, 2006)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Lederach (2005) ที่เสนอว่าการสร้างสันติภาพอย่างแท้จริงต้องใช้จินตนาการทางจริยธรรม (Moral Imagination) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจินตนาการ ความสัมพันธ์ที่เป็นไปได้ ระหว่างกลุ่มคนที่เคยมีประวัติความขัดแย้งหรือความเกลียดชังต่อกัน โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบเดิมที่อิงอำนาจและชัยชนะฝ่ายเดียว

สันติวิธีวิพากษ์ในแง่นี้จึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางการเมือง แต่เป็นชุดความคิดที่ลึกซึ้ง ซึ่งสามารถช่วยเปิดโปงโครงสร้างความรุนแรงในระดับวัฒนธรรม กฎหมาย และจิตสำนึก พร้อมเสนอทางเลือกใหม่ในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งแบบซ้อนทับ

2. วาทกรรมความมั่นคง และภูมิทัศน์แห่งความกลัว (Security Discourse and the Landscape of Fear)

บทความนี้อธิบายภาพรวมของแนวคิด Critical Peace Analysis ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการทำความเข้าใจพลวัตของความรุนแรงเชิงโครงสร้างและอำนาจรัฐในบริบทหลังเหตุการณ์ 9/11 ดังนี้

2.1. สหรัฐอเมริกาและการใช้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างในประวัติศาสตร์การเมือง

แม้เหตุการณ์ 9/11 จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” (War on Terror) และขยายอำนาจรัฐเพื่อควบคุมภัยคุกคามในนามของความมั่นคง แต่ในเชิงประวัติศาสตร์นโยบายลักษณะนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่สำหรับสหรัฐฯ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ปรากฏการณ์แม็กคาร์ธีอิจิซึม (McCarthyism) ในช่วงต้นทศวรรษ 1950 ซึ่งเกิดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศของสงครามเย็น รัฐบาลและกลุ่มการเมืองในสหรัฐฯ ใช้ความ

หวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์ (Red Scare) เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการตรวจสอบ ควบคุม และลงโทษผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ามีแนวโน้มสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ศิลปิน ปัญญาชน หรือประชาชนทั่วไป (Schrecker, 1998).

แนวทางดังกล่าวมีลักษณะของ “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” (structural violence) ตามกรอบของ Galtung (1969) ซึ่งดำเนินอยู่ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวและชุมชน ที่ผู้คนต้องสงสัยกันเอง ไปจนถึงระดับชาติที่รัฐใช้อำนาจทางกฎหมายและสื่อในการกดทับเสียงของผู้เห็นต่าง การกระทำนี้สะท้อนรูปแบบของการสร้าง “ความกลัวเชิงระบบ” เพื่อรักษาอำนาจนำของรัฐและสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้ความรุนแรงในเชิงสัญลักษณ์ การเปรียบเทียบระหว่างนโยบาย War on Terror และ McCarthyism จึงเปิดให้เห็นกลไกทางอุดมการณ์แบบเดียวกันในการผลิต “ศัตรูภายในและศัตรูภายนอก” เพื่อคงไว้ซึ่งระเบียบอำนาจของสหรัฐอเมริกาในบริบทต่างยุคสมัย

2.2 แนวคิดสันติวิธีวิพากษ์ (Critical Peace Analysis)

แนวคิด สันติวิธีวิพากษ์ (Critical Peace Analysis) พัฒนาลงบนฐานของ “สันติวิธีเชิงโครงสร้าง” ของ Galtung (1969) และได้รับอิทธิพลจากสายความคิดวิพากษ์ของ Frankfurt School และแนวคิด post-structuralism ซึ่งเน้นการตั้งคำถามต่ออำนาจ ความไม่เท่าเทียม และการสร้างความจริงทางวาทกรรม (Richmond, 2010)

สันติวิธีวิพากษ์มองว่า “ความรุนแรง” มิได้เกิดขึ้นเพียงในรูปของสงครามหรือความขัดแย้งทางกายภาพ แต่แทรกซึมอยู่ในโครงสร้างทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ผ่านสถาบัน กฎหมาย วาทกรรม และนโยบายที่ผลิตซ้ำความกลัวและการกีดกันอย่างไม่รู้ตัว

การวิเคราะห์แบบ Critical Peace จึงมุ่งเปิดโปงกลไกของอำนาจที่ทำให้ความรุนแรงดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน และเสนอทางเลือกในการสร้างสันติภาพที่ตั้งอยู่บนความยุติธรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ถูกกดทับ (Emancipatory Peace) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนใช้กรอบ Critical Peace Analysis เพื่อทำความเข้าใจว่าสหรัฐอเมริกาในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11

ได้ผลิตซ้ำ “ภูมิทัศน์แห่งความกลัว” อย่างไร ผ่านทั้งนโยบายรัฐ การกำหนดวาทกรรมความมั่นคง และการจัดระเบียบทางสังคมที่จำกัดเสรีภาพของประชาชน

ในโลกหลังเหตุการณ์ 9/11 วาทกรรมความมั่นคงไม่ได้เป็นเพียงชุดถ้อยคำหรือคำอธิบายเชิงนโยบายของรัฐ หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกของอำนาจที่ฝังอยู่ในโครงสร้างสังคมและแทรกซึมเข้าไปในชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างแนบเนียน นักวิชาการสายวิพากษ์จำนวนมากตั้งข้อสังเกตว่า ความกลัวไม่ได้ปรากฏขึ้นเองโดยธรรมชาติ หากแต่ถูกออกแบบและจัดวาง โดยรัฐผ่านการนิยามภัยคุกคามและการชี้เป้าศัตรู (Jackson, 2005)

ในขณะเดียวกัน Corey Robin (2004) ชี้ว่าความกลัว ในบริบทการเมืองร่วมสมัย โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 9/11 มิใช่เพียงอารมณ์ส่วนบุคคล แต่เป็นเครื่องมือเชิงอำนาจที่รัฐใช้ในการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่ยอมรับได้ในสังคม การใช้ภาษาของภัยคุกคาม เช่น ก่อการร้าย ความไม่จงรักภักดี หรือผู้ต้องสงสัย ทำหน้าที่คำนวณวาทกรรมความมั่นคงและกลบเสียงของผู้ตั้งคำถาม Robin เสนอว่าภายใต้บรรยากาศของความกลัว ประชาชนจำนวนมากยอมสละสิทธิพลเมืองโดยสมัครใจเพื่อแลกกับความปลอดภัยที่รัฐนิยามและจัดหาให้ เช่น The USA Patriot Act หรือ การยอมรับมาตรการคัดแยกผู้โดยสารในสนามบิน (Airport Profiling) เป็นต้น (Robin, 2004)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Michel Foucault (2003) ผู้เสนอว่าอำนาจในโลกสมัยใหม่ไม่ได้อยู่ในรูปของการสั่งการแบบเบ็ดเสร็จเช่นในยุคเผด็จการเท่านั้น หากแต่เป็น “อำนาจชีวภาพ” (Bio-power) ซึ่งควบคุมประชาชนผ่านกระบวนการทางความรู้ การจำแนก และการดูแลจัดการ “ชีวิต” ของผู้คนในระดับละเอียดที่สุด Foucault ชี้ว่ารัฐสมัยใหม่จะใช้อำนาจผ่านการบริหารภัยคุกคาม มากกว่าการปราบปรามโดยตรง โดยเฉพาะการกำหนดว่าบุคคลหรือกลุ่มใดคือผู้มีความเสี่ยง และสมควรถูกจำกัดสิทธิ (Foucault, 2003)

กรณีที่น่าสนใจคือการวิเคราะห์ของ Mahmood Mamdani (2004) ซึ่งเสนอว่า หลังเหตุการณ์ 9/11 โลกถูกแยกออกเป็นสองขั้วในวาทกรรมอเมริกัน คือ “ชาวมุสลิมดี” (Good Muslim) และ “ชาวมุสลิมเลว” (Bad Muslim) โดยฝ่ายแรกคือลูกหลานผู้อพยพที่ยอมรับอเมริกา ขณะที่ฝ่ายหลังถูกมองว่าเป็นภัย

คุกคามโดยกำเนิด ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมใดก็ตาม การจำแนกนี้ไม่ได้เกิดจากการประเมินข้อมูลเฉพาะราย แต่เกิดจากระบบวาทกรรมที่ตั้งอยู่บนความหวาดกลัวทางวัฒนธรรม (Cultural Fear) และนำไปสู่ภาวะที่ความกลัวกลายเป็น “สภาวะปกติ” (Normalization of Fear) ที่กำหนดท่าทีของรัฐและประชาชนในระยะยาว

Tejapira (2007) วิเคราะห์ว่า ความหวาดกลัวสามารถผลิต “ฉันทามติปลอม” ที่ทำให้สังคมยินยอมต่ออำนาจของรัฐแม้ในสถานการณ์ที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ เช่น การปิดพื้นที่สื่อ การจับกุมโดยไม่ตั้งข้อหา หรือการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงที่ไม่มีความโปร่งใส เขาเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า เผด็จการด้วยความสมัครใจ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งที่ Robin และ Foucault อธิบายในบริบทตะวันตก และด้าน Satha-Anand (2011) เองก็เสนอในทำนองเดียวกันว่า รัฐไทยในช่วงสถานการณ์วิกฤตมักใช้วาทกรรม ภัยคุกคาม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการควบคุมผู้เห็นต่าง เช่น ในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือการชุมนุมทางการเมือง เขาเสนอว่า หากไม่ตั้งคำถามกับการผลิตวาทกรรมความมั่นคงเหล่านี้ สังคมจะไม่วันเข้าถึงสันติภาพที่แท้จริง เพราะยังติดอยู่กับดักของความกลัวที่ถูกออกแบบ

ในภาพรวม วรรณกรรมเหล่านี้เปิดให้เห็นว่า “ความมั่นคง” ไม่ได้เป็นแค่เป้าหมายของรัฐ แต่เป็นกระบวนการทางวาทกรรม ที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจ และควบคุมการตีความของประชาชนต่อเหตุการณ์ทางการเมือง ความกลัวจึงไม่ใช่ศัตรูของรัฐ หากแต่เป็นพันธมิตรที่ทรงพลังที่สุด

3. วรรณกรรมกรณีศึกษาเหตุการณ์ 9/11 และการวิพากษ์รัฐ (Case Studies on 9/11 and State Critique)

เหตุการณ์ 9/11 เป็นทั้งจุดเปลี่ยนทางการเมืองและจุดส่อกลางทางวาทกรรมที่สำคัญที่สุดในโลกยุคหลังสงครามเย็น นักวิชาการจำนวนมากไม่ได้มองเพียงแค่ใครก่อเหตุ หากแต่ตั้งคำถามกับใครตอบได้ อย่างไร และเพื่อใคร การศึกษาจำนวนหนึ่งจึงไม่เพียงแค่วิเคราะห์เหตุการณ์ หากยังวิพากษ์บทบาทของรัฐ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้ผลิตอำนาจและผู้ผูกขาดนิยามของภัยคุกคามและความถูกต้อง

หนึ่งในผู้บุกเบิกการตั้งคำถามต่อสงครามต่อต้านการก่อการร้ายคือ Noam Chomsky (2002) ซึ่งมองว่าการตอบโต้ของรัฐบาลสหรัฐฯ ไม่ได้เกิดจากการแสวงหาความยุติธรรม แต่เป็นการใช้โศกนาฏกรรมเป็นเครื่องมือทางอำนาจ โดยสหรัฐฯ ทำหน้าที่ผลิตกรอบคิดที่สรุปว่าความรุนแรงของฝ่ายรัฐคือความจำเป็น ส่วนความรุนแรงของฝ่ายตรงข้ามคือความป่าเถื่อน Chomsky เปรียบสิ่งนี้ว่าเป็นจักรวรรดินิยมแบบสวมหน้ากากศีลธรรม ซึ่งซ่อนเจตนาแสวงหาความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ไว้ภายใต้ถ้อยคำอย่างอิสรภาพ และประชาธิปไตย (Chomsky, 2002)

ขณะที่ Judith Butler (2004) เสนอการวิเคราะห์เชิงจริยธรรมที่ลุ่มลึก โดยตั้งคำถามว่า ชีวิตของใครที่นับว่าโศกเศร้าได้ หรือในอีกแง่คือ ใครมีสิทธิ์ในการเป็นเหยื่อ Butler วิจารณ์ว่า หลังเหตุการณ์ 9/11 สหรัฐฯ ทำให้การสูญเสียของชาวอเมริกันกลายเป็นจุดศูนย์กลางของการรับรู้แบบเบ็ดเสร็จ ขณะที่ความสูญเสียของชาวอิรัก อัฟกัน หรือแม้แต่ผู้ต้องสงสัยที่ถูกละเมิดสิทธิกลับถูกทำให้เจียบหาย เธอเสนอแนวคิดเรื่อง “กรอบของความเสียใจ” (Frames of Grievability) ที่ชี้ว่า รัฐสามารถจัดการกับอารมณ์สาธารณะได้โดยการเลือกว่าจะยอมรับความตายอันไหนว่าเป็นเรื่องเศร้า และความตายอันไหนว่าเป็นสิ่งที่สมควร หรือโดยสรุปก็คือการวางกรอบคิดที่ทำให้ชีวิตบางชีวิตมีค่าพอจะถูกไว้อาลัย ในขณะที่บางชีวิตกลับไม่ถูกมองว่าเป็นการสูญเสียเลย

ในอีกมิติหนึ่ง Richard Jackson (2005) ใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงภาษาศาสตร์เพื่อเปิดเผยว่า วาทกรรมของรัฐบาลสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 สร้างโครงสร้างทางภาษาที่ทำให้การใช้กำลังกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้โดยไม่ต้องตั้งคำถาม เขาเน้นว่าคำอย่าง Freedom Justice หรือ Evil ที่ถูกใช้ในสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีบุช (Bush) ไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำเชิงนามธรรม แต่ทำหน้าที่จัดเรียงโลกให้มีชัดเจกว่า “เราเป็นฝ่ายดี” และ “อีกฝ่ายคือความชั่ว” ซึ่งส่งผลให้การใช้อาวุธหรือการละเมิดสิทธิถูกเข้าใจว่าเป็นการปกป้องอารยธรรมมากกว่าการก่อสงคราม

ในบริบทประเทศไทย นักวิชาการอย่าง Saengkaew (2012) ได้เสนอการวิเคราะห์ว่า วาทกรรมสงครามกับความหวาดกลัว (War on Fear) ที่สหรัฐฯ

ใช้หลังเหตุการณ์ 9/11 ไม่ได้จำกัดเฉพาะในบริบทอเมริกัน แต่ยังส่งอิทธิพลทางวัฒนธรรมมายังสื่อไทยและนโยบายของรัฐไทย โดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรัฐไทยใช้คำว่าผู้ก่อความไม่สงบ และความมั่นคงของชาติ เพื่อขับเคลื่อนมาตรการที่จำกัดสิทธิพลเมืองอย่างกว้างขวาง ภายใต้โครงสร้างการให้เหตุผลที่คล้ายกับสหรัฐฯ อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ Satha-Anand (2006) ยังเสนอว่า โศกนาฏกรรมหลัง 9/11 สร้างปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การทำให้มนุษย์ถูกลดทอนเป็นอุดมการณ์” กล่าวคือ การจัดวางคนบางกลุ่มให้เป็นตัวแทนของความชั่วร้าย ทำให้ชีวิตของพวกเขาไม่มีคุณค่าในเชิงมนุษยธรรมอีกต่อไป ซึ่งเป็นสิ่งตรงข้ามกับแนวคิดสันติวิธีที่มองเห็นศักดิ์ศรีของมนุษย์ในฐานะที่ไม่มีใครควรถูกมองว่าอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า

การศึกษาว่าด้วยเหตุการณ์ 9/11 จึงมิได้เป็นเพียงการวิเคราะห์โศกนาฏกรรมทางการเมือง หากแต่เป็นความพยายามเปิดโปงโครงสร้างเชิงวาทกรรมที่รัฐสมัยใหม่ใช้ผลิตซ้ำความกลัวและความชอบธรรมผ่านถ้อยคำแห่งความมั่นคงและอิสราภาพ นักคิดอย่าง Chomsky, Butler และ Jackson ชี้ให้เห็นว่ารัฐสามารถผูกขาดนิยามของ “ความรุนแรง” และ “ความเสียใจ” จนทำให้การใช้กำลังในนามของความยุติธรรมกลายเป็นสิ่งที่ถูกทำให้ยอมรับได้ ส่วนในบริบทของประเทศไทย นักวิชาการอย่าง ปิยนุช แสงแก้ว และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ สะท้อนให้เห็นว่า วาทกรรมเช่นเดียวกันนี้ยังทำงานอยู่ในระดับวัฒนธรรมและสถาบัน สร้างเงื่อนไขให้ความรุนแรงดำรงอยู่ในรูปแบบที่แบบยลและต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะตีความ (Interpretive Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิดของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) สันติวิธีวิพากษ์ (Critical Nonviolence) และวาทกรรมทางการเมืองว่าด้วย “ความกลัว” (Discourse of Fear) เพื่อเข้าใจพลวัตของอำนาจ ความรุนแรง และการตอบโต้ของรัฐในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ดำเนินการผ่านวิธีการหลัก 3 ประการ ได้แก่

การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 9/11 และการตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา เช่น สุนทรพจน์ของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (เช่น Patriot Act) รายงานของสื่อมวลชนระดับสากล (เช่น New York Times, The Guardian) รายงานสิทธิมนุษยชนจากองค์กรระหว่างประเทศ (เช่น Amnesty International, Human Rights Watch)

การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis)

เพื่อศึกษาวิธีที่รัฐ สื่อ และปัญญาชนกระแสหลักผลิตภูมิทัศน์แห่งความกลัวและสร้างศัตรูขึ้นในจินตนาการทางการเมือง โดยพิจารณาจากถ้อยคำ การบอกการนำเสนอ และภาพตัวแทนที่เกิดขึ้นในวาทกรรมหลัก และเพื่อเสริมความเข้มแข็งเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์วาทกรรม ผู้เขียนอ้างอิงข้อมูลเชิงปริมาณจากการเข้ารหัสสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุชในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 2002 – พฤษภาคม ค.ศ. 2003 พบว่า สุนทรพจน์จำนวน 17 จาก 22 ชิ้นเอ่ยถึงคำว่า Weapons of Mass Destruction (WMD) อย่างน้อยหนึ่งครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.3 ครั้งต่อสุนทรพจน์ ขณะที่คำว่า Terror หรือ Terrorism ปรากฏเฉลี่ยสูงถึง 12.2 ครั้งต่อสุนทรพจน์ (Gershkoff & Kushner, 2005) นอกจากนี้ ในสุนทรพจน์ State of the Union Address วันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 2002 ซึ่งเป็นที่มาของวลี Axis of Evil ยังปรากฏคำว่า Terrorist จำนวน 19 ครั้ง และ War อีก 13 ครั้ง ซึ่งสะท้อนแนวโน้มของการใช้ถ้อยคำเชิงความกลัวอย่างเป็นระบบเพื่อผลิตซ้ำกรอบคิดแบบ “สงครามต่อความชั่วร้าย” ที่ทำให้ความรุนแรงของรัฐกลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรมในทางจริยธรรมและการเมือง (Jackson, 2005)

ข้อมูลเชิงตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า วาทกรรมของผู้นำสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 ไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสารทางการเมือง หากแต่เป็นกระบวนการ “จัดระเบียบภาษาแห่งความกลัว” ที่ทำงานในเชิงโครงสร้าง เพื่อกำหนดขอบเขตของสิ่งที่คิดได้และสิ่งที่คิดไม่ได้ในสำนักสาธารณะว่าอำนาจในสังคมสมัยใหม่ดำรงอยู่ผ่านการควบคุมการรับรู้มากกว่าการบังคับโดยตรง

การวิเคราะห์เชิงทฤษฎี (Theoretical Application)

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจะตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดของนักทฤษฎีสำคัญ เช่น Johan Galtung (1969) เรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549) เรื่อง “อาวุธมีชีวิต” และสันติวิธี Michel Foucault Noam Chomsky และ Mahmood Mamdani ในเรื่องวาทกรรมความมั่นคง อำนาจ และการสร้าง สิ่งที่เราเรียกว่า ผู้ต้องสงสัยถาวร

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 2 ประการ โดยชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ลักษณะความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ฝังอยู่ในการตอบสนองของรัฐหลังเหตุการณ์ 9/11 2) การจัดระเบียบความกลัวผ่านวาทกรรมความมั่นคง และ 3) การขาดพื้นที่ของแนวคิดสันติวิธีในเชิงนโยบายและสำนักสาธารณะ ซึ่งเป็นข้อค้นพบหลักที่มีนัยสำคัญต่อการวิพากษ์รัฐเสรีนิยมร่วมสมัย

1. ความรุนแรงที่รัฐใช้เพื่อจัดการกับความกลัว กลายเป็นการผลิตซ้ำความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะอ้างว่าการตอบโต้นโยบายหลังเหตุการณ์ 9/11 มีเป้าหมายเพื่อยับยั้งการก่อการร้ายและฟื้นฟูความมั่นคงแห่งชาติ แต่ผลการศึกษาชี้ว่า มาตรการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น เช่น การออกกฎหมาย Patriot Act การเพิ่มอำนาจของหน่วยข่าวกรองอย่าง NSA หรือการเปิดปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถานและอิรัก ล้วนเป็นตัวอย่างของความรุนแรงในมิติเชิงโครงสร้างอย่างชัดเจน

ภายใต้กรอบแนวคิดของ Galtung (1969) ความรุนแรงเชิงโครงสร้างหมายถึง ระบบหรือนโยบายที่กดทับศักยภาพของมนุษย์อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องมีการใช้กำลังโดยตรง ซึ่งในกรณีนี้เห็นได้จากการที่รัฐอเมริกันสร้างเงื่อนไขทางกฎหมายที่บั่นทอนสิทธิพลเมืองของประชาชน เช่น การเปิดทางให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถดักฟัง ควบคุม หรือควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมปกติ

ความกลัวจึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่รัฐใช้ในการขยายอำนาจ จากเดิมที่เน้นป้องกันภัยภายนอก สหรัฐฯ ได้แปรสภาพ "ภัยคุกคาม" ให้กลายเป็นสถานะถาวร ซึ่งเปิดโอกาสให้รัฐเข้าแทรกแซงสิทธิเสรีภาพภายในประเทศได้มากขึ้นโดยไม่ถูกต่อต้าน และที่สำคัญคือ ประชาชนจำนวนไม่น้อยยินยอมรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้โดยสมัครใจ เพราะถูกทำให้เชื่อว่าความปลอดภัยในชีวิตและความสงบสุขของชาติสำคัญกว่าการรักษาสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล Robin (2004) วิเคราะห์ว่า ความกลัวในความหมายนี้จึงไม่ใช่เพียงปฏิบัติการอาชรมณ์ แต่เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทรงพลังที่สุดสำหรับการจัดระเบียบอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน

กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐไม่ได้เพียงใช้ความรุนแรงเพื่อต่อสู้กับศัตรู แต่ใช้ความกลัวในการสร้างระเบียบใหม่ที่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ และความไม่เป็นธรรมกลายเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับโดยไม่ตั้งคำถาม

2. การจัดวางวาทกรรมความมั่นคงเพื่อควบคุมอาชรมณ์และอัตลักษณ์ของสาธารณะ

รัฐสมัยใหม่มิได้ใช้อำนาจผ่านความรุนแรงแบบเปิดเผยหรือการบังคับใช้กำลังเท่านั้น หากแต่มีความสามารถในการสร้างและควบคุมอาชรมณ์ร่วมของสังคมผ่านการออกแบบความกลัวให้เป็นส่วนหนึ่งของระเบียบวาทกรรมที่ใช้ควบคุมการรับรู้ของประชาชนอย่างแนบเนียน

จากการวิเคราะห์สุนทรพจน์ของผู้นำสหรัฐฯ และการนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลักหลังเหตุการณ์ 9/11 พบว่า มีการเลือกใช้ถ้อยคำบางชุดที่มีพลังทางอาชรมณ์อย่างรุนแรง เช่น คำว่าความยุติธรรม เสรีภาพ และ ความชั่วร้าย ซึ่งทำหน้าที่แบ่งโลกออกเป็นเพียงสองขั้ว คือ ฝ่ายที่ดีและฝ่ายที่ชั่ว ส่งผลให้การตอบโต้ของรัฐด้วยกำลังกลายเป็นสิ่งที่ดูชอบธรรมในสายตาสาธารณะ จากการวิเคราะห์สุนทรพจน์ของผู้นำสหรัฐฯ พบว่า วาทกรรมหลักหลังเหตุการณ์ 9/11 มักใช้ภาษาที่แบ่งโลกออกเป็นสองขั้วอย่างชัดเจน เช่น คำกล่าวของประธานาธิบดี George W. Bush ที่ว่า “ทุกประเทศจากทุกภูมิภาคต้องตัดสินใจในตอนนี้ว่าจะเลือกยืนข้างเรา หรืออยู่กับพวกผู้ก่อการร้าย” (Every nation, in every region, now has a decision to make. Either you are with us, or you

are with the terrorists.) ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนโครงสร้างทางภาษาแบบ “ฝ่ายเรา/ฝ่ายศัตรู” ซึ่งทำให้การใช้กำลังกลายเป็นสิ่งที่ดูชอบธรรมในนามของคุณธรรมและเสรีภาพ (Jackson, 2005)

ในขณะเดียวกัน รัฐยังได้สร้างแบบจำลองทางอัตลักษณ์ของสิ่งที่ถือว่าเป็นภัยคุกคามขึ้นอย่างมีแบบแผน โดยเฉพาะต่อกลุ่มชาวมุสลิมซึ่งแม้จะไม่ได้กระทำผิดใด ๆ เป็นรายบุคคล แต่กลับถูกทำให้กลายเป็นตัวแทนของศัตรูในจินตนาการทางการเมือง ความเป็นมุสลิมในยุคหลัง 9/11 จึงถูกจัดวางให้เป็นสิ่งที่น่าสงสัยอย่างเป็นระบบ โดยไม่จำเป็นต้องมีพฤติกรรมผิดกฎหมาย ความเชื่อส่วนบุคคล ภาษา การแต่งกาย หรือแม้แต่เชื้อที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางศาสนา ล้วนสามารถกลายเป็นหลักฐานเบื้องต้นของภัยคุกคามในสายตาของรัฐและสังคมตะวันตก ซึ่งสะท้อนการทำงานของวาทกรรมความมั่นคงในระดับลึกที่ไม่เพียงควบคุมการกระทำ แต่ควบคุมการเป็นอยู่ของบุคคลด้วย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า วาทกรรมความมั่นคงหลัง 9/11 เปลี่ยนอัตลักษณ์ให้กลายเป็นหลักฐานล่องหน้า หรือพูดอีกแบบคือ “Being Muslim is being suspicious” (Mamdani, 2004)

สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ไม่ได้เป็นเพียงการประกาศนโยบายหรือออกกฎหมายอย่างเป็นทางการเท่านั้น หากแต่เป็นการทำงานของวาทกรรมความมั่นคงในระดับลึกที่สามารถกำหนดได้ว่าใครควรถูกมองว่าเป็นผู้ต้องสงสัย และใครไม่ควรได้รับความเห็นอกเห็นใจในฐานะเหยื่อของความรุนแรง กล่าวคือ รัฐไม่ได้เพียงควบคุมการกระทำของพลเมือง แต่ยังควบคุมความรู้สึก ความกลัว และกรอบการเห็นโลกของสาธารณะไปพร้อมกัน

3. การขาดพื้นที่ของแนวคิดสันติวิธีในเชิงนโยบายและสำนึกสาธารณะ

จากผลการศึกษา พบว่าภายหลังเหตุการณ์ 9/11 แนวคิดสันติวิธีไม่ได้มีพื้นที่ในระดับนโยบายของรัฐในอเมริกาเลยแม้แต่น้อย กล่าวคือ ในช่วงเวลาที่เกิดความตื่นตระหนกและความโกรธแค้นในสังคมอเมริกัน ทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เช่น การใช้กลไกระหว่างประเทศในการไต่สวน การพูดคุยผ่านช่องทางการทูต หรือการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมและศาสนา กลับไม่มีการถูกหยิบยกขึ้นมาอย่างจริงจัง ในทางตรงกันข้าม รัฐเลือกตอบสนองด้วยการใช้กำลัง การเปิดสงครามในต่างประเทศ และ

การเพิ่มอำนาจฝ่ายความมั่นคงภายในประเทศให้มากขึ้น นโยบายทั้งหมดนี้ถูกทำให้กลายเป็น “ทางเลือกเดียวที่เป็นไปได้” ผ่านการผลิตซ้ำในสื่อ สุนทรพจน์ทางการเมือง และสถาบันของรัฐ จนทำให้แนวคิดที่ตั้งอยู่บนหลักของความอดทนอดกลั้น ความเข้าใจ หรือความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กลายเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าขัดกับความจริงหรือไม่เหมาะสมในเวลานั้น

ในระดับสังคม แม้จะมีขบวนการภาคประชาชนที่พยายามเสนอเสียงทางเลือก เช่น กลุ่ม Code Pink หรือ MoveOn.org ซึ่งเคลื่อนไหวคัดค้านสงครามด้วยหลักการไม่ใช้ความรุนแรงและยึดถือคุณค่ามนุษยธรรม แต่เสียงเหล่านั้นกลับถูกเบียดออกจากพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากรัฐสามารถผูกขาดการตีความความถูกต้องไว้กับแนวคิดเรื่องความมั่นคงของชาติได้อย่างสมบูรณ์ วาทกรรมความมั่นคงถูกวางให้เหนือกว่าเสียงของพลเมืองธรรมดาโดยเฉพาะหากเสียงเหล่านั้นตั้งคำถามกับการใช้กำลังของรัฐ

จากการวิเคราะห์ในเชิงลึก แนวโน้มดังกล่าวไม่ได้สะท้อนเพียงความล้มเหลวของรัฐในการเลือกวิธีตอบสนองอย่างรอบด้านเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างความคิดของรัฐและสังคมที่ขาดจินตนาการสันติอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ไม่ใช่แค่ไม่มีการใช้นโยบายสันติวิธี แต่เป็นเพราะรัฐไม่สามารถแม้แต่จะคิดว่ามันเป็นไปได้ และแนวคิดนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับข้อเสนอของ Satha-Anand (2006) ที่ชี้ว่า ความรุนแรงในโลกสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการใช้อาวุธหรือการกดขี่ทางตรง แต่ยังแฝงอยู่ในโครงสร้างความคิดของสังคมซึ่งทำหน้าที่ควบคุมว่าแนวทางไหนที่เหมาะสม และแนวทางไหนที่ไม่เหมาะสม ความรุนแรงในรูปแบบนี้ทำหน้าที่ปิดพื้นที่ของสันติภาพตั้งแต่ในระดับความคิด ไม่ใช่เพราะมีใครบอกห้ามชัด ๆ แต่เพราะโครงสร้างของสังคม กฎหมาย สื่อ หรือ วาทกรรมร่วมกัน ทำให้แนวคิดบางอย่างดูผิด ดูอันตราย หรือดูเป็นไปได้ สิ่งเหล่านี้คือความรุนแรงเชิงวาทกรรม หรือความรุนแรงเชิงโครงสร้างของความรู้ (Epistemic Violence) ที่สำคัญไม่แพ้ปืนหรือระเบิด (Spivak, 1988)

จึงกล่าวได้ว่า การที่สันติวิธีไม่ปรากฏในระดับนโยบายและสำนึกสาธารณะหลังเหตุการณ์ 9/11 ไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดเชิงการปฏิบัติเท่านั้น แต่

คือการที่โครงสร้างอำนาจและวาทกรรมในยุคนี้ปิดกั้นแม้แต่ความเป็นไปได้ของการไม่ใช้ความรุนแรง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงพลวัตของความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการตอบสนองของรัฐสหรัฐอเมริกาหลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งไม่เพียงสะท้อนผ่านนโยบายทางการเมืองและการทหาร แต่ยังแฝงอยู่ในวาทกรรมความมั่นคง และการจัดวางกรอบอัตลักษณ์ของผู้คนในสังคม การอภิปรายผลจะจัดลำดับตามประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เกิดจากการใช้ความกลัวเป็นเครื่องมือของรัฐ 2) บทบาทของวาทกรรมความมั่นคงในการควบคุมอารมณ์และอัตลักษณ์ และ 3) การขาดพื้นที่ของแนวคิดสันติวิธีในระดับนโยบายและจิตสำนึกสาธารณะ

1. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง: เมื่อรัฐใช้ความกลัวเป็นนโยบายหลัก

นโยบายตอบสนองของรัฐสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งรวมถึง Patriot Act โครงการสอดแนมของ NSA การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยโดยไม่ผ่านศาล และการเปิดปฏิบัติการทางทหารในตะวันออกกลาง ล้วนสะท้อนลักษณะของ “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” ตามนิยามของ Galtung (1969) ที่กล่าวถึงระบบหรือโครงสร้างที่ปิดกั้นไม่ให้มนุษย์เข้าถึงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่

ความกลัวซึ่งเดิมเป็นเพียงปฏิกิริยาทางอารมณ์ในช่วงหลังการก่อการร้าย กลับถูกจัดวางให้เป็นกลไกทางการเมืองที่รัฐใช้เพื่อควบคุมความชอบธรรมในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน Robin (2004) ชี้ว่า ความกลัวสามารถทำให้ผู้คนยอมให้รัฐสอดแนม จับกุม หรือลดทอนสิทธิเพื่อแลกกับความปลอดภัยแบบคลุมเครือที่รัฐนิยามให้

ความสำคัญของประเด็นนี้อยู่ที่การเปลี่ยนจากความรุนแรงที่ใช้เพื่อปราบศัตรู ไปสู่ความรุนแรงที่กลายเป็นโครงสร้างถาวรของการปกครอง โดยที่ประชาชนเองกลับกลายเป็นผู้สนับสนุนโดยสมัครใจ

2. วาทกรรมความมั่นคง: การควบคุมอารมณ์และอัตลักษณ์ผ่านภาษาของรัฐ

การวิเคราะห์สุนทรพจน์และสื่อหลังเหตุการณ์ 9/11 สอดคล้องกับการศึกษาของ Jackson (2005) ที่พบว่ารัฐบาลสหรัฐฯ ใช้ถ้อยคำ เช่น Freedom Justice และ Evil อย่างเป็นระบบเพื่อจัดกรอบความเข้าใจของสังคมว่าโลกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายดีที่ควรปกป้อง และฝ่ายร้ายที่ต้องกำจัด วาทกรรมลักษณะนี้ไม่ได้มีผลเพียงในระดับนโยบาย แต่แทรกซึมลงในระดับความรู้สึกของประชาชนโดยเฉพาะต่อกลุ่มชาวมุสลิมที่ถูกทำให้กลายเป็นผู้ต้องสงสัยถาวรแม้ไม่มีพฤติกรรมใดที่เข้าข่ายผิดกฎหมาย (Mamdani, 2004)

การที่ความเป็นมุสลิมถูกตีความว่าเป็นความเสี่ยงในตัวเอง สะท้อนการทำงานของวาทกรรมความมั่นคงในระดับลึกที่ไม่เพียงควบคุมการกระทำ แต่ยังควบคุมการนิยามตัวตนของผู้คน และบางกลุ่มถูกมองว่าอันตรายจนกระทั่งแม้พวกเขาจะถูกทำร้าย คนในสังคมก็ยังไม่เห็นใจ หรือไม่ยอมรับว่าพวกเขาเป็นเหยื่อจริง ๆ (Butler, 2004)

3. การขาดพื้นที่ของแนวคิดสันติวิธี: สันติภาพที่ถูกทำให้จินตนาการไปไม่ถึง

ข้อค้นพบที่สำคัญที่สุดคือการที่แนวคิดสันติวิธีแทบไม่ปรากฏในเชิงนโยบายเลยในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 ทั้งที่เป็นช่วงเวลาวิกฤตที่ควรเปิดพื้นที่ให้กับทางเลือกหลากหลาย ในทางปฏิบัติ สหรัฐฯ เลือกตอบโต้ด้วยกำลัง และปรับโครงสร้างรัฐไปสู่การควบคุมที่มากขึ้น ขณะที่ทางเลือกอื่น เช่น การใช้กระบวนการยุติธรรมสากล หรือการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม กลับไม่ถูกพูดถึงภาคประชาชนที่เสนอแนวคิดสันติวิธี เช่น กลุ่ม Code Pink หรือ MoveOn.org แม้จะมีพลังในเชิงจริยธรรม แต่กลับถูกกีดกันออกจากวาทกรรมสาธารณะเนื่องจากรัฐสามารถผูกขาดการนิยาม “ความถูกต้อง” ไว้กับกรอบของความมั่นคงและความรักชาติ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Satha-Anand (2006) ที่ชี้ว่า ความรุนแรงในโลกสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การใช้กำลัง แต่แฝงอยู่ในระบบความคิดที่ “ไม่อนุญาตให้สันติภาพเกิดขึ้นเลยตั้งแต่ในระดับความคิด” กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐไม่เพียงปฏิเสธสันติวิธีในเชิงการปฏิบัติ แต่ยังจินตนาการไปไม่ถึงว่า

จะมีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการใช้กำลัง และสันติภาพที่แท้จริงต้องอาศัยสิ่ง
ที่เรียกว่าจินตนาการทางจริยธรรม (Moral Imagination) คือ ความสามารถในการ
คิดถึงอนาคตที่แตกต่างจากปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเกลียดชัง แต่ในกรณี
ของเหตุการณ์ 9/11 จินตนาการเชิงสันติกลับหายไปจากทั้งระดับรัฐและสำนึก
ของประชาชน

บทสรุป

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการตอบสนองของ
สหรัฐอเมริกาหลังเหตุการณ์ 9/11 มิได้เป็นเพียงนโยบายด้านความมั่นคงตาม
กรอบรัฐนิยม หากแต่สะท้อนการสร้าง “ภูมิทัศน์แห่งความกลัว” (Landscape
of Fear) ที่มีลักษณะเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างซึ่งถูกผลิตผ่านวาทกรรม
ของรัฐอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบคิดของ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย”
(War on Terror) ความกลัวถูกแปลงสภาพเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทรงพลัง
ที่สุดในการขยายอำนาจรัฐและควบคุมการรับรู้ของสังคม

เพื่อเสริมความเข้มแข็งเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์วาทกรรม ผู้เขียน
ได้อ้างอิงข้อมูลเชิงปริมาณจากการเข้ารหัสสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี George
W. Bush ระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ. 2002 ถึงพฤษภาคม ค.ศ. 2003 พบว่า
สุนทรพจน์จำนวน 17 จาก 22 ชิ้นเอ่ยถึงคำว่า Weapons of Mass Destruction
(WMD) อย่างน้อยหนึ่งครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.3 ครั้งต่อสุนทรพจน์ ขณะที่คำว่า
Terror หรือ Terrorism ปรากฏเฉลี่ยสูงถึง 12.2 ครั้งต่อสุนทรพจน์ (Gershkoff
& Kushner, 2005) นอกจากนี้ ในสุนทรพจน์ State of the Union Address
วันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 2002 ซึ่งเป็นที่มาของวลี Axis of Evil ยังปรากฏคำว่า
Terrorist จำนวน 19 ครั้ง และ War อีก 13 ครั้ง ซึ่งสะท้อนแนวโน้มของการใช้
ถ้อยคำเชิงความกลัวอย่างเป็นระบบ เพื่อผลิตซ้ำกรอบคิดแบบ “สงครามต่อ
ความชั่วร้าย” ที่ทำให้ความรุนแรงของรัฐกลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรมในทาง
จริยธรรมและการเมือง (Jackson, 2005; Butler, 2004)

ข้อมูลเชิงตัวเลขดังกล่าวช่วยยืนยันว่า “ความกลัว” ในบริบทหลัง
เหตุการณ์ 9/11 ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากแต่เป็นผลของการ “จัดระเบียบ

ภาษาแห่งความกลัว” ที่ดำเนินการอย่างมีแบบแผนผ่านกลไกวาทกรรมของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Foucault (2003) ที่อธิบายว่าอำนาจในสังคมสมัยใหม่ดำรงอยู่ผ่านการควบคุมการรับรู้มากกว่าการบังคับโดยตรง กล่าวคือ รัฐใช้ภาษา สัญลักษณ์ และการนิยาม เพื่อจำกัดขอบเขตของสิ่งที่สามารถถูกมองว่า “ปลอดภัย” หรือ “เป็นภัยคุกคาม” อันเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้าง “ผู้ต้องสงสัยถาวร” โดยเฉพาะต่ออัตลักษณ์ของชาวมุสลิม (Mamdani, 2004)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเสนอแย้งว่าความกลัวไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือของรัฐดังที่ Foucault อธิบาย หากแต่เป็น “สนามต่อรองทางอำนาจ” ที่ภาคประชาชนและสื่อสามารถใช้เพื่อต่อต้านการผูกขาดความจริงของรัฐได้ด้วยแนวทางสันติวิธีวิพากษ์ (Critical Nonviolence) การเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่พลเมืองในช่วงปี 2003–2004 นั้น แม้จะอยู่ภายใต้บรรยากาศแห่งความหวาดกลัวและการควบคุมของรัฐ แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าการไม่ใช้ความรุนแรงสามารถทำงานในเชิงวาทกรรม เป็นการตั้งคำถามต่ออำนาจและเปิดพื้นที่ให้สันติภาพกลับเข้าสู่จินตนาการของสังคมได้อีกครั้ง

ในมิติทางทฤษฎี ผลการศึกษานี้ได้ขยายข้อเสนอของ Galtung และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (Satha-Anand) โดยชี้ว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้างมิได้อยู่เพียงในนโยบายหรือสถาบัน แต่ยังดำรงอยู่ในระดับภาษาและการสื่อสาร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐสามารถควบคุมได้อย่างแนบเนียน ในขณะเดียวกัน สันติวิธีวิพากษ์มิได้เป็นเพียงการ “ไม่ใช้กำลัง” หากคือการกระทำทางสัญลักษณ์ที่ท้าทายกรอบความคิดที่ทำให้ความรุนแรงดูเป็นสิ่งชอบธรรม ดังนั้น สันติวิธีจึงมิใช่เพียงทางเลือกเชิงศีลธรรม แต่คือปฏิบัติการเชิงอำนาจที่เปิดพื้นที่ให้มนุษย์สามารถคิดถึง “ทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้” ในโลกที่เต็มไปด้วยความกลัว

โดยสรุป บทความนี้จึงมิได้เพียงวิเคราะห์การตอบสนองของรัฐสหรัฐอเมริกา ต่อเหตุการณ์ 9/11 แต่ยังเผยให้เห็นพลวัตของอำนาจและวาทกรรมที่กำหนดทิศทางของการเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 พร้อมเสนอให้มองสันติวิธีในฐานะกระบวนการวิพากษ์ที่ต้องทำงานทั้งในระดับโครงสร้าง ภาษา และจิตสำนึก เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับสันติภาพที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจ ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Butler, J. (2004). *Precarious life: The Powers of Mourning and Violence*. Verso.
- Chomsky, N. (2002). *9/11*. Seven Stories Press.
- Farmer, P. (2005). *Pathologies of power: Health, human rights, and the new war on the poor*. University of California Press.
- Foucault, M. (2003). *Society must be defended: Lectures at the Collège de France, 1975–76* (D. Macey, Trans.). Picador.
- Galtung, J. (1969). *Violence, peace, and peace research*. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Gershkoff, A., & Kushner, S. (2005). *The 9/11–Iraq connection in the Bush administration’s rhetoric*. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 2(4), 407–432.
- Greenwald, G. (2014). *No place to hide: Edward Snowden, the NSA, and the U.S. surveillance state*. Metropolitan Books.
- Jackson, R. (2005). *Writing the war on terrorism: Language, politics and counterterrorism*. Manchester University Press.
- Lederach, J. P. (2005). *The moral imagination: The art and soul of building peace*. Oxford University Press.
- Mamdani, M. (2004). *Good Muslim, Bad Muslim: America, the Cold War, and the Roots of Terror*. Pantheon Books.
- Richmond, O. P. (2010). *Resistance and the Post-liberal Peace*. *Millennium: Journal of International Studies*, 38(3), 665–692.
- Robin, C. (2004). *Fear: The History of a Political Idea*. Oxford University Press.
- Saengkaew, P. (2012). *Security discourse and fear: Political communication in Thailand* [Master’s thesis, Thammasat University].

- Satha-Anand, C. (2006). *Living Weapons*. Kobfai Publishing.
- Satha-Anand, C. (2011). *The State and the Discourse of Security: The Politics of Threat Construction*. Internal document, Thammasat University.
- Spivak, G. C. (1988). Can the Subaltern Speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture* (pp. 271–313). University of Illinois Press.
- Tejapira, K. (2007). *Globalization, fear, and democracy*. Matichon Publishing.

ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568

ชัชณพษ์ สรรพา¹

(Received: October 3, 2025; Revised: December 8, 2025; Accepted: December 19, 2025)

บทคัดย่อ

สิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิที่มีเป้าหมายในการรับรองและคุ้มครองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามวิถีประชาธิปไตย และเป็นหนึ่งในสาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยได้บังคับใช้มากกว่า 28 ปี (พ.ศ. 2540-2568) อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการศึกษาสิทธิทางการเมืองในประเทศ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อสำรวจสถานการณ์และวิเคราะห์ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองรายปีของ Freedom House ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568 และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (หลักสูตรสหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Email: chitsanupong25400@gmail.com

ผลการศึกษาชี้ว่า สิทธิทางการเมืองในประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากไม่ปรากฏว่า มีตัวชี้วัดใดมีพัฒนาการขึ้นเหมือนกัน ตัวชี้วัดดังกล่าวยังมีแนวโน้มลดลงอีกด้วย โดยสามารถแบ่งความท้าทายออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเลือกตั้ง ด้านพหุนิยมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วม และด้านกลไกการทำงานของรัฐบาล จากความท้าทายข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า ควรมีข้อเสนอแนะเพื่อลดระดับความท้าทายและส่งเสริมสิทธิทางการเมืองตามหลักพันธกรณีของรัฐภาคี 3 ข้อ ดังนี้ 1) ควรมีการปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และส่งเสริมคุณภาพการจัดการเลือกตั้งของประเทศไทย 2) ควรมีการปรับแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 และ 3) ควรมีการแก้ไขปัญหาทุจริต โดยข้อเสนอแนะข้างต้นนี้จะสามารถยกระดับคุณภาพสิทธิทางการเมืองของไทยต่อไป

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมือง ประเทศไทย

The Challenges of Political Rights in Thailand during 2019–2025

Chitsanupong Sanpha¹

Abstract

Political rights aim to guarantee and protect citizens' participation in political processes in accordance with democratic principles. They constitute a fundamental element of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), which Thailand has implemented for more than 28 years (1997–2025). However, between 2019 and 2025, Thailand held two general elections following the 2014 military coup, a period that holds significant implications for the study of political rights in the country. This article has two objectives: 1) to examine the situation and analyze the challenges concerning political rights in Thailand based on Freedom in the World Annual Report of Freedom House during 2019–2025, and 2) to propose recommendations for promoting political rights in Thailand.

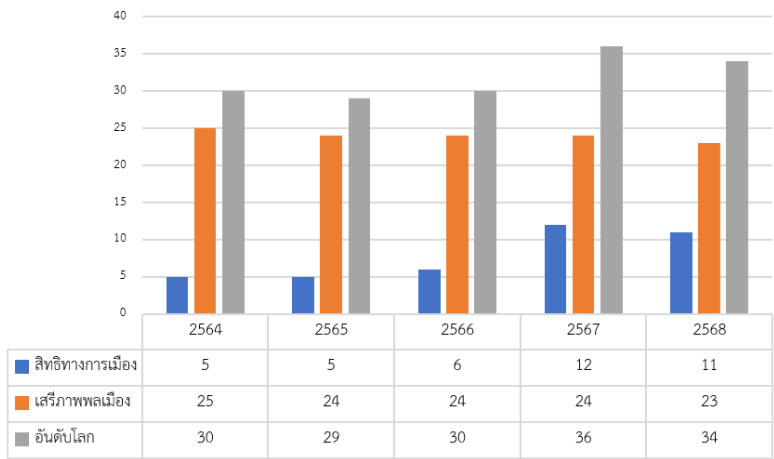
¹ Graduate Student, Master of Arts Program in Human and Social Development (Interdisciplinary Program), Graduate School, Chulalongkorn University. Email: chitsanupong25400@gmail.com

The findings reveal that political rights in Thailand are facing substantial challenges. No clear indicators demonstrate improvement, and existing indicators even show a declining trend. These challenges can be categorized into three dimensions: electoral processes, political pluralism and participation, and the functioning of government institutions. In light of these challenges, the study proposes 3 recommendations in line with state obligations under the ICCPR: 1) amending the 2017 Constitution and enhancing the quality of electoral management 2) revising the 2017 Organic Act on Political Parties, and 3) addressing corruption. These recommendations aim to reduce existing challenges and contribute to strengthening the quality of political rights in Thailand.

Keywords: Human Rights, Challenges in Political Rights, Thailand

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยได้เข้าเป็นหนึ่งในรัฐภาคีด้วยวิธิ ภาคนานูวติในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) และมีผล บังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540 ซึ่งกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ถือ เป็นหนึ่งใน 9 สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และมีหน้าที่ ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิ ทางการเมือง (Ministry of Foreign Affairs, 2025; Sugmak, 2016) ทั้งนี้ ถือ เป็นเวลากว่า 28 ปี (พ.ศ. 2540–2568) ที่ประเทศไทยได้บังคับใช้กติการะหว่าง ประเทศฉบับดังกล่าว

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบผลการประเมิน Freedom in the World ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2568 (หมายเหตุ: ประยุกต์จาก Freedom House, 2021; 2022; 2023; 2024; 2025)

อย่างไรก็ดี จากการสำรวจผลการประเมินสิทธิพลเมืองและสิทธิ ทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564-2568 กลับพบว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้า

กับความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิทางการเมือง ซึ่งมีผลการประเมินต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของเกณฑ์ (คะแนนเต็ม 40 คะแนน) มาโดยตลอด (ภาพที่ 1) ยิ่งกว่านั้น ในปี พ.ศ. 2568 Freedom House ได้ปรับสถานะจาก “ประเทศเสรีบางส่วน (Partly Free)” เป็น “ประเทศไม่เสรี (Not Free)”

ยิ่งกว่านั้น ผลการประเมินข้างต้น ยังสอดคล้องกับรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี พ.ศ. 2564-2566 โดย Office of the National Human Rights Commission of Thailand (2022; 2023; 2024) รวมถึงรายงานด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี พ.ศ. 2564-2566 โดย U.S. Embassy and Consulate in Thailand (2021; 2022; 2023) ต่างระบุถึงความท้าทายในหลากหลายด้าน อาทิ การจำกัดการแสดงความคิดเห็น การชุมนุม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ หากพิจารณาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว (พ.ศ. 2562-2568) จะพบว่า ปრაกฏการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศฉบับนี้ มาโดยตลอด อาทิ การศึกษาของ Jiawlian (2020) Chanwutthiwong (2021) Chatarupa (2022) ต่างกล่าวถึงความจำเป็นในการศึกษา อันเนื่องมาจากความท้าทายในการบังคับใช้ในมิติต่าง ๆ เช่น เสรีภาพในการการชุมนุม เสรีภาพของสื่อพลเมือง และความไม่สอดคล้องของกฎหมายในระดับปฏิบัติการ เป็นต้น

จากความสำคัญข้างต้น จึงนำมาสู่ข้อสงสัยว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568 เป็นช่วงเวลาที่ได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปถึงสองครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2562 และ 2566 ภายหลังจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญต่อการแสดงออกถึงสิทธิทางการเมืองของประชาชน หรืออีกนัยหนึ่งก็ถือเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสิทธิทางการเมืองของประชาชนเช่นกัน (United Nations, 2024) ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาว่า ในระยะนี้สิทธิทางการเมืองต้องเผชิญกับความท้าทายใดบ้าง และควรมีแนวทางใดในการส่งเสริมสิทธิทางการเมืองในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจสถานการณ์และวิเคราะห์ความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองรายปีของ Freedom House ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและการพัฒนาการของแนวคิดสิทธิมนุษยชน

จากการสำรวจเอกสารพบว่า “สิทธิมนุษยชน (Human Rights)” สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มนิยาม ได้แก่ กลุ่ม 1 กลุ่มนิยามไม่เฉพาะเจาะจง กลุ่ม 2 กลุ่มนิยามเฉพาะเจาะจง และกลุ่ม 3 กลุ่มนิยามที่อธิบายผ่านแนวคิดอื่น ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่ม 1 กลุ่มนิยามไม่เฉพาะเจาะจง เสนอว่า สิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดที่มีลักษณะปริมนตลกกว้าง และมีความครอบคลุมหลายมิติ ฉะนั้น การจะนิยามให้แนวคิดดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะจึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก ถึงกระนั้น การนิยามควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยืดหยุ่น คำนึงถึงพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงบริบทสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ด้วย (Suriya, 1994; Gutteman, 2023)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนิยามเฉพาะเจาะจง เสนอว่า ขอบเขตและความหมายของสิทธิมนุษยชนสามารถกำหนดได้ และไม่จำเป็นต้องให้รัฐหรือหน่วยงานใดรับรองนิยาม เพราะแนวคิดดังกล่าวดำรงอยู่ตามสภาพธรรมชาติ ฉะนั้น นิยามกลุ่มนี้จึงกล่าวถึง การยอมรับในความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่อาจแบ่งได้ ด้วยมิติใด ๆ (Irish Human Rights and Equality Commission, 2015; Turhan, 2013 as cited in Şener, 2021)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนิยามที่อธิบายผ่านแนวคิดอื่น ๆ อธิบายว่า การที่จะสามารถเข้าใจแนวคิดสิทธิมนุษยชนได้ ต้องมาจากการใคร่ครวญแนวคิดอื่น ๆ เช่น สิทธิทางธรรมชาติ สิทธิทางจริยธรรม หรือสัญญาทางสังคม เป็นต้น จึงจะสามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น (Cranston, 1983; Sinthipong, 2018)

กล่าวโดยสรุป การนิยามสิทธิมนุษยชนยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงและมีความหลากหลาย สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตและความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นิยาม สิทธิมนุษยชนว่า สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมีโดยไม่ขึ้นอยู่กับสถานะใด ๆ เพื่อคุ้มครองความเสมอภาค ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสิทธิพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นสิทธิที่ไม่อาจถูกกลืนหรือพรากไปได้

ขณะเดียวกัน Suriya (1994) อธิบายว่า แนวคิดสิทธิมนุษยชน เป็นผลมาจากการขยายตัวของแนวคิด 3 แนวคิด ได้แก่ 1. แนวคิดทางปรัชญา ที่เชื่อว่าสิทธิของมนุษย์มีอยู่แล้วโดยพื้นฐานตามธรรมชาติ 2. แนวคิดทางศาสนา โดย René Cassin (Karr, 2011) ได้เสริมว่า การเกิดขึ้นของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีการใช้แนวคิดทางศาสนาเข้ามาหนุนเสริมปฏิญญาสากลฉบับดังกล่าวด้วย เพื่อสนับสนุนสิทธิมนุษยชนด้วยพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ 3. แนวคิดของนักคิดทางด้านการเมืองการปกครอง เช่น Rousseau, Locke และ Hobbes

จึงกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของแนวคิดสิทธิมนุษยชน มาจากการขยายตัวของแนวคิดทางปรัชญา ศาสนา และการเมืองการปกครอง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สิทธิมนุษยชนมิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน หากแต่เป็นผลผลิตจากพัฒนาการทางความคิดที่สั่งสมและปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคมและกาลเวลา จนกลายมาเป็นหลักการสากลที่ยึดโยงกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในปัจจุบัน

2. ความหมายและพัฒนาการของแนวคิดสิทธิทางการเมือง

จากการสำรวจความหมายของ สิทธิทางการเมือง (Political Rights) พบว่าแนวคิดความเป็นพลเมือง ของ Marshall เป็นกรอบในการนิยามว่า สิทธิที่จำเป็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง และสิทธิในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า สิทธิทางการเมือง มุ่งเน้นไปที่การรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระบวนการประชาธิปไตย

ขณะเดียวกัน Hernández-Truyol (1997) กล่าวถึงการเกิดขึ้นของแนวคิดสิทธิทางการเมืองว่า เป็นผลผลิตทางสิทธิมนุษยชนรุ่นแรกในสมัยใหม่ ซึ่งเดิมเรียกว่า สิทธิของมนุษย์ ซึ่งให้ความสำคัญในระดับปัจเจกบุคคลมากขึ้น และได้รับการบัญญัติอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ด้วยเหตุนี้ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงปรากฏเหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวทางความคิดทางสิทธิมนุษยชน เช่น การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1776 และการประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 เป็นต้น ขณะเดียวกัน ยังเสนอว่า ในยุคแรกของการบัญญัติสิทธิทางการเมือง สิทธิเหล่านี้อยู่ในลักษณะสิทธิเชิงลบ ซึ่งเป็นเสรีภาพในการแทรกแซงรัฐ หลังจากนั้นจึงมีการบัญญัติสิทธิเชิงบวก

ยิ่งกว่านั้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญด้านสิทธิทางการเมือง นั่นคือ การพิชิตนาซีและญี่ปุ่น ซึ่งนำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และต่อมาในปี ค.ศ. 1948 สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันเป็นหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ขณะเดียวกัน กระบวนการร่างกติการะหว่างประเทศยังได้รับอิทธิพลจากกระแสการเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมืองในสหรัฐอเมริกา ตลอดจนขบวนการปลดปล่อยอาณานิคมในเอเชียและแอฟริกา (Butt, 2024) ซึ่งปรากฏการณ์นี้ได้หลอมรวมจนกลายเป็นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ

พลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ใช้เป็นกลไกหลักในการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ทั่วโลกมาจนถึงปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป สิทธิทางการเมืองเป็นผลผลิตจากการขยายตัวของแนวคิดสิทธิมนุษยชนรุ่นแรก ซึ่งเน้นการคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ก่อนจะขยายไปสู่สิทธิทางการเมือง และภายหลังสิทธิเหล่านี้ได้รับการยกระดับเป็นบรรทัดฐานสากล ซึ่งยังคงเป็นรากฐานสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน

3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2509 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2519 ปัจจุบัน จำนวนประเทศลงนามแล้วทั้งสิ้น 74 ประเทศ และเป็นประเทศภาคีแล้ว 174 ประเทศ (United Nations, 2025) สำหรับประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 ด้วยวิญญูญัตติ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540

Rights and Liberties Protection Department (2014) กล่าวถึงสาระสำคัญในกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ ประกอบด้วย วรรคอารัมภบทและบทบัญญัติ 53 ข้อ สามารถแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ วรรคอารัมภบท ส่วนที่ 1 กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง ส่วนที่ 2 กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล ส่วนที่ 3 กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ส่วนที่ 4 กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ส่วนที่ 5 ห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะลดทอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และส่วนที่ 6 กล่าวถึงการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมกติกา

นอกจากนี้ Office of the National Human Rights Commission of Thailand (2015) ได้กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐตามกติการะหว่างประเทศว่า

ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 3 ข้อ คือ การเคารพ (Respect) การคุ้มครอง (Protect) และการส่งเสริมให้ทุกคนได้รับสิทธิ (Fulfill) โดยรัฐจำเป็นต้องดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า สาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศฉบับนี้คือ การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานด้านพลเมืองและการเมืองของบุคคลให้เป็นบรรทัดฐานในระดับสากล ทั้งยังมีการวางกรอบพันธกรณี เพื่อกำกับดูแลและประเมินการปฏิบัติของรัฐบาลอีกด้วย

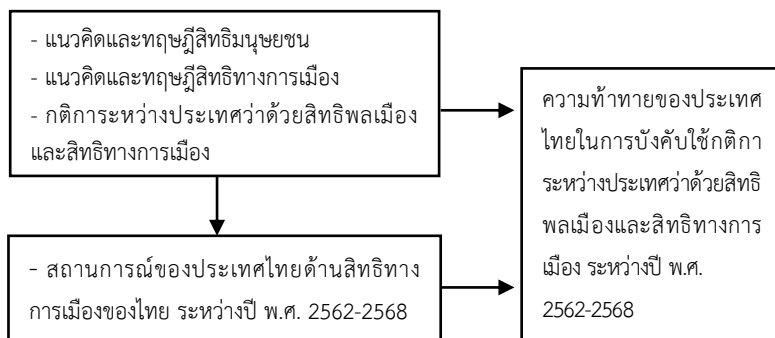
4. สถานการณ์ของประเทศไทยด้านสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568

สถานการณ์ด้านสิทธิทางการเมืองของไทยในช่วงปี 2562-2568 แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดต่อสิทธิทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง แม้จะดำเนินงานภายใต้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4 และ 5 ก็ตาม เห็นได้จากรายงานของ Office of the National Human Rights Commission of Thailand (2022; 2023; 2024) และ U.S. Embassy and Consulate in Thailand (2021; 2022; 2023) ปรากฏการจำกัดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้สูญหาย การละเมิดสิทธิของนักสิทธิมนุษยชน และข้อจำกัดต่อเสรีภาพของสื่อมวลชน เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น แม้ในปี พ.ศ. 2566 มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไป แต่กลับปรากฏประเด็นความท้าทายข้างต้นร่วมกับประเด็นสิทธิในการเลือกตั้งและเสรีภาพในการชุมนุม เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีการเคลื่อนไหวของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมือง การตอบสนองของรัฐต่อสถานการณ์เหล่านี้ยังคงก่อให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับการใช้มาตรการด้านความมั่นคงในการจำกัดเสรีภาพของประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนที่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบควบคุมและการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวด สถานการณ์ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นถึงพลวัตของปัญหาสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

เมืองในประเทศไทยที่ยังไม่คลี่คลาย และยังคงได้รับการจับตามองจากทั้งองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์สิทธิทางการเมืองของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568 สะท้อนความต่อเนื่องของความท้าทายด้านสิทธิทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน เสรีภาพสื่อ รวมถึงสิทธิในการเลือกตั้งและการชุมนุมยังคงเป็นประเด็นสำคัญ รวมถึงการใช้นโยบายความมั่นคงของรัฐยังเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เสรีภาพของประชาชน สะท้อนพลวัตสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ยังไม่คลี่คลายและควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

4. กรอบแนวคิด

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด

ผลการศึกษา

1. สถานการณ์สิทธิทางการเมืองของประเทศไทย

ในการสำรวจสถานการณ์สิทธิทางการเมืองของไทยช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 ผู้ศึกษาเลือกใช้รายงาน Freedom in the World ของ Freedom

House ซึ่งเป็นรายงานประจำปีระดับโลกที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีที่น่าเชื่อถือ ทั้งยังเป็นแหล่งอ้างอิงสำคัญที่ถูกใช้ในงานวิชาการหลายชิ้น เช่น Kendall-Taylor & Frantz (2014) และ Kalemi (2024) เป็นต้น เนื้อหาในรายงานแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานะ ส่วนที่ 2 สิทธิทางการเมือง (Political Rights) และส่วนที่ 3 เสรีภาพพลเมือง (Civil Liberties) โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกเฉพาะ ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 มาใช้ในการศึกษาเท่านั้น

ตารางที่ 1 ผลการประเมินสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568

เรื่อง/ปี	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568
สถานะ	ไม่เสรี	เสรีภาพ บางส่วน	ไม่เสรี	ไม่เสรี	ไม่เสรี	เสรีภาพ บางส่วน	ไม่เสรี
สิทธิทางการเมือง	5	6	5	5	6	12	11

หมายเหตุ: Freedom House, 2019; 2020; 2021; 2022; 2023; 2024; 2025

ตารางที่ 1 ชี้ว่า สถานการณ์สิทธิทางการเมืองของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568 ไม่เคยอยู่ในสถานะประเทศเสรี (Free) แต่อยู่ในสถานะประเทศไม่เสรี (Not Free) มากที่สุดถึง 5 ปี และมีเพียง 2 ปี เท่านั้นที่อยู่ในสถานะเสรีภาพบางส่วน (Partly free) ยิ่งกว่านั้น ผลการประเมินโดยรวมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอยู่มาก (เต็ม 40 คะแนน) แม้จะมีพัฒนาการในช่วงปี พ.ศ. 2567-2568 ก็ตาม แต่ข้อมูลชุดนี้ชี้ให้เห็นสถานการณ์สิทธิทางการเมืองในประเทศไทยที่กำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ รายงานฉบับนี้ ได้แบ่งการประเมินด้านสิทธิทางการเมืองออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 กระบวนการเลือกตั้ง ด้านที่ 2 พหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วม และด้านที่ 3 กลไกการทำงานของรัฐบาล มีรายละเอียดผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประเด็นของสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568 (คะแนนเต็ม 4 คะแนน)

เรื่อง/ปี	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568
สิทธิทางการเมือง							
ก. กระบวนการเลือกตั้ง (Electoral Process)							
ตัวชี้วัด ก1 หัวหน้ารัฐบาลคนปัจจุบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศได้รับเลือกตั้งผ่านกระบวนการที่เสรีและเป็นธรรม	0	0	0	0	0	1	1
ตัวชี้วัด ก2 ผู้แทนฝ่ายนิติบัญญัติแห่งชาติคนปัจจุบันได้รับเลือกตั้งผ่านกระบวนการที่เสรีและเป็นธรรม	0	1	1	1	1	2	2
ตัวชี้วัด ก3 กฎหมายและกระบวนการเลือกตั้งมีความเป็นธรรมและถูกบังคับใช้อย่างเป็นกลางโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ	0	0	0	0	0	0	0
ข. พหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วม (Political Pluralism and Participation)							
ตัวชี้วัด ข1 ประชาชนมีสิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองตามความสมัครใจ และปราศจากอุปสรรคเกินควรต่อการเกิดขึ้นหรือการยุบหายของกลุ่มหรือพรรค	1	1	1	1	1	1	1

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประเด็นย่อยของสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568 (คะแนนเต็ม 4 คะแนน) (ต่อ)										
เรื่อง/ปี		2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568		
ตัวชี้วัด ข2 ฝ่ายค้านมีโอกาสในการขยายฐานสนับสนุนหรือขึ้นสู่อำนาจผ่านการเลือกตั้ง		1	1	0	0	1	2	1		
ตัวชี้วัด ข3 ทางเลือกทางการเมืองของประชาชนปราศจากการครอบงำโดยอิทธิพลหรือกลุ่มการเมืองภายนอก		0	0	0	0	0	1	1		
ตัวชี้วัด ข4 กลุ่มประชากรที่หลากหลายมีสิทธิทางการเมืองและโอกาสในการเลือกตั้งอย่างเต็มที่		1	1	1	1	1	2	2		
ค. กลไกการทำงานของรัฐบาล (Functioning of Government)										
ตัวชี้วัด ค1 หัวหน้ารัฐบาลและผู้แทนฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งเสรีเป็นผู้นำกำหนดนโยบายของรัฐบาล		0	0	0	0	0	1	1		
ตัวชี้วัด ค2 กลไกการป้องกันการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ		1	1	1	1	1	1	1		
ตัวชี้วัด ค3 รัฐบาลดำเนินงานด้วยความเปิดเผยและโปร่งใส		1	1	1	1	1	1	1		

หมายเหตุ: Freedom House, 2019; 2020; 2021; 2022; 2023; 2024; 2025

ตารางที่ 2 นำเสนอผลการประเมินสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านที่ 1 กระบวนการเลือกตั้ง ด้านที่ 2 พหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วม และด้านที่ 3 กลไกการทำงานของรัฐบาล จากการวิเคราะห์พบว่า ด้านที่ 1 กระบวนการเลือกตั้ง ตัวชี้วัด ก3 มีพัฒนาการน้อยที่สุด ขณะที่ตัวชี้วัดอื่นในด้านเดียวกันมีผลการประเมินคงที่และยังไม่ผ่านกึ่งหนึ่งของการประเมิน ด้านที่ 2 พหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมปรากฏว่า ตัวชี้วัด ข2 มีผลการประเมินลดลง ในปี พ.ศ. 2568 ขณะที่ตัวชี้วัด ข1 ข3 และ ข4 มีพัฒนาการคงที่หรือไม่ปรากฏพัฒนาการ ด้านที่ 3 กลไกการทำงานของรัฐบาลพบว่า ตัวชี้วัด ค2 และ ค3 มีพัฒนาการคงที่หรือไม่ปรากฏพัฒนาการ ขณะที่ตัวชี้วัด ค1 พัฒนาการคงที่หรือไม่ปรากฏพัฒนาการ

กล่าวโดยสรุป ผลจากการสำรวจสถานการณ์สิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2568 ทั้งหมด 3 ด้าน และ 10 ตัวชี้วัด พบว่า ไม่ปรากฏว่า มีตัวชี้วัดใดมีพัฒนาการ ยิ่งกว่านั้น ปรากฏว่า ตัวชี้วัดมีพัฒนาการคงที่หรือไม่ปรากฏพัฒนาการ 9 ตัวชี้วัด หรือคิดเป็นร้อยละ 90 ของตัวชี้วัดทั้งหมด และท้ายที่สุดคือ มีพัฒนาการลดลง 1 ตัวชี้วัด จึงอาจอนุมานได้ว่า สถานการณ์ด้านสิทธิทางการเมืองกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้ยังไม่ปรากฏความก้าวหน้าในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิทางการเมือง และอาจส่งผลให้พัฒนาการลดลงในระยะยาวได้เช่นกัน

2. ความท้าทายสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย

2.1 ความท้าทายด้านกระบวนการเลือกตั้ง

แม้ตัวชี้วัดด้านกระบวนการเลือกตั้ง ก1 และ ก2 ในปี พ.ศ. 2567-2568 ได้สะท้อนพัฒนาการที่ดีขึ้นเล็กน้อย ซึ่งอาจอนุมานได้ว่า เป็นผลสืบเนื่องจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วน

ร่วมทางการเมืองมากขึ้น แต่ตัวชี้วัด ก3 กลับไม่ปรากฏพัฒนาการที่ดีขึ้น ผลลัพธ์ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และกฎหมายเลือกตั้ง ยังคงเป็นเป็นความท้าทายสำคัญต่อการส่งเสริมสิทธิทางการเมือง รวมถึงประเด็นความโปร่งใส ความเป็นกลาง และความยุติธรรมในการเลือกตั้ง (Freedom House, 2023; 2024; 2025)

ยิ่งกว่านั้น ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับ Faungfookitchakan (2020) Chuangwongla (2021) และ Thaewanarumitkul (2024) ต่างเสนอตรงกันว่า ระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System: MMA) ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีความยุ่งยากซับซ้อน ส่งผลให้กลไกการจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร ไม่สอดคล้องกับจำนวนคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้รับจริง เป็นการบิดเบือนเจตจำนงของประชาชนในการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของวิถีประชาธิปไตย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการเลือกตั้งกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายของกรอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกลไกหลักในการรับรองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน และยังส่งผลกระทบกับเจตจำนงของประชาชนเช่นกัน

2.2 ความท้าทายด้านพหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วม

ผลการสำรวจตัวชี้วัด ข1 ข2 และข3 ได้ชี้ให้เห็นสภาวะการณ์อันจำกัดจำเขี่ยด้านพหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ยิ่งกว่านั้น แม้จะมีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งในปี พ.ศ. 2566 แต่กลับมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ จึงอาจอนุมานได้ว่าเป็นผลมาจากการยุบพรรคการเมือง 2 พรรค คือ พรรคอนาคตใหม่ ในปี พ.ศ. 2563 (BBC News Thai, 2020) และพรรคก้าวไกล ในปี พ.ศ. 2567 (Thai PBS, 2024) กรณีนี้จึงสะท้อนถึงการตัดสิทธิทางการเมืองของประชาชน และเน้นย้ำให้เห็นถึงระดับของสิทธิทางการเมืองที่ถูกกดทอนในปัจจุบัน (Freedom House, 2023; 2024; 2025)

จากสภาวะการณ์ข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงผลสืบเนื่องของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 อันเป็นผลผลิตของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ภายใต้อิทธิพลของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดกลไกที่จำกัดการทำงานของระบบรัฐสภา และลดระดับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย (Akkasri, 2024) ทั้งนี้ จากการศึกษาของ Boonrueang & Phra Anothai Kataponyo (Aunruen) (2021) และ Noochaikaew (2022) ต่างเห็นพ้องกันว่า พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว มีการบัญญัติประเด็นการยุบพรรคการเมืองมากกว่ากฎหมายในอดีต ทั้งยังมีลักษณะเชิงนามธรรมและปริมนทลกว้าง ส่งผลให้การตีความสามารถดำเนินไปได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นอีกด้วย

ถึงกระนั้น ผลการประเมินตัวชี้วัด ข4 ด้านสิทธิทางการเมืองของกลุ่มประชากร กลับมีพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์มีแนวโน้มตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ ดังปรากฏใน การศึกษาของ Jotivaฤๅ๓๓๓ (Faengboon) et al. (2025) Worakulchaisri et al. (2024) และ Kosonwachirakit & Maniratana (2024) เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า ด้านพหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายทางกฎหมายที่จำกัดขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน แม้จะมีพัฒนาการในบางมิติ แต่ข้อจำกัดข้างต้นยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความเข้มแข็งของพหุนิยมทางการเมืองและลดระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

2.3 ความท้าทายด้านกลไกการทำงานของรัฐบาล

จากการสำรวจตัวชี้วัด ค1 ซึ่งว่า มีพัฒนาการในระหว่างปี พ.ศ. 2567-2568 อนุমানได้ว่า เป็นผลมาจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 ส่งผลให้มีรัฐบาลพลเรือน

เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่รัฐประหารปี พ.ศ. 2557 (Freedom House, 2025) ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกันกับข้อมูลจากดัชนีประชาธิปไตยเชิงการเลือกตั้ง (Electoral Democracy Index) (Our World in Data, 2024) ซึ่งให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2566 และ 2567 ประเทศไทยมีค่าดัชนีประเภนี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านเสรีภาพทางการเมือง โดยเฉพาะการแสดงออกและการรวมกลุ่มถึงกระนั้น ตัวชี้วัด ค2 และ ค3 กลับไม่ปรากฏแนวโน้มของพัฒนาการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568 ยิ่งกว่านั้น จากรายงานระบุว่า แม้ประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่สามารถดำเนินการบังคับใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพราะยังปรากฏการมอบของที่ระลึกเป็นการให้สินบน และอิทธิพลของกองทัพในการตัดสินใจของรัฐบาล (Freedom House, 2019; 2020; 2021; 2022; 2023; 2024; 2025) โดยผลในข้อนี้คล้ายคลึงกับผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริตหรือคอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568 (Transparency International, 2024) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า หลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 ค่าดัชนีได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ จึงอาจสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานของภาครัฐที่ยังติดกับดักการทุจริต

กล่าวโดยสรุป กลไกการทำงานของรัฐบาลกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายด้านปัญหาการทุจริตและช่องว่างของกลไกตรวจสอบภาครัฐ และอาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของรัฐบาลและความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรมีการปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และส่งเสริมคุณภาพการจัดการเลือกตั้งของประเทศไทย

ตามผลการประเมินและวิเคราะห์ความท้าทายด้านที่ 1 และด้านที่ 3 ตัวชี้วัด ค1 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดของตัวชี้วัดทั้งหมดได้ชี้ว่า ควรมีการปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 การศึกษาค้นคว้าจึงสนับสนุนข้อเสนอแนะของ Thaewanarumitkul (2024) ดังนี้ ส่วนที่ 1 ระบบการเลือกตั้ง ควรมีการปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 85 โดยเสนอให้ใช้วิธีการคะแนนเสียงเลือกตั้งแบบใช้บัตร 2 ใบ และมีสองทางเลือก คือ แบบที่ 1 สัดส่วนผสม (Mixed-Member Proportional) และแบบที่ 2 คู่ขนาน (Parallel System) เพื่อลดโอกาสในการเกิดปัญหาข้างต้น สอดคล้องกับข้อเสนอของ Faungfookitchakan (2020) และ Chuangwongla (2021) และส่วนที่ 2 การบริหารการเลือกตั้ง เช่น กำหนดเขตเลือกตั้ง เวลาเปิดปิดหีบเลือกตั้ง และการรายงานผลการเลือกตั้ง โดยข้อเสนอแนะส่วนนี้สอดคล้องกับการกล่าวถึงปัญหาการจัดการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 ของ iLaw (2023) จึงกล่าวได้ว่า หากมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนนี้ร่วมด้วย ก็จะเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพด้านการเลือกตั้งต่อไป

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า ข้อเสนอแนะนี้มุ่งเน้นให้มีการปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ควบคู่ไปกับการยกระดับคุณภาพการจัดการเลือกตั้งเพื่อแก้ไขความท้าทายและยกระดับคุณภาพการเลือกตั้งของประชาชน

ข้อเสนอแนะที่ 2 ควรมีการปรับแก้ไข พ.ร.ป. รัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560

ตามผลการประเมินและวิเคราะห์ความท้าทายด้านที่ 2 พหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วม ตัวชี้วัด ข1 ข2 และข3 ได้ชี้ว่า พ.ร.ป.พรรคการเมือง พ.ศ. 2560 เป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การลดทอนโอกาสในการจัดตั้งและรักษาเสถียรภาพของพรรคการเมือง ซึ่งนำไปสู่การลดระดับของสิทธิทางการเมืองและคุณภาพประชาธิปไตยในระดับมหภาค (Boonrueang & Phra Anothai Kataponyo (Aunruen), 2021) จึงควรมีข้อปรับแก้ไข พ.ร.ป.พรรคการเมือง พ.ศ. 2560 โดยกรณี

แห่งการยุบพรรคการเมืองต้องเป็นเฉพาะเหตุที่รุนแรงเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Wuttigarn, Kunharsai & Lurang (2021) และ Noochaikaew (2022)

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะนี้มุ่งเน้นให้มีการปรับแก้ไขกรณีแห่งการยุบพรรคการเมือง ตาม พ.ร.บ.พรรคการเมือง พ.ศ. 2560 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบพรรคการเมืองไทย ส่งเสริมการแข่งขันทางการเมืองอย่างเป็นธรรม และคุ้มครองสิทธิทางการเมืองของประชาชนภายใต้หลักประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะที่ 3 ควรมีการแก้ไขปัญหาทุจริต

ตามผลการประเมินและวิเคราะห์ความท้าทายด้านที่ 3 กลไกการทำงานของรัฐบาล ตัวชี้วัด ค2 และค3 ชี้ว่า ไม่ปรากฏพัฒนาการด้านการป้องกันการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีการดำเนินการอย่างจริงจัง และลดระดับวัฒนธรรมบางประการที่หล่อเลี้ยงให้การทุจริตยังสามารถเติบโตขึ้นได้ (Freedom House, 2024; 2025) ผ่านการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง มีการกระจายอำนาจ และมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน เพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบอำนาจรัฐ พร้อมทั้งสร้างกลไกบูรณาการด้านการตรวจสอบเพื่อสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม (Chitlaoarporn, 2024; Sattarat, Girdwichai, & Sophontada, 2021)

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะนี้มุ่งเน้นให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกันและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เพื่อสร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและลดโอกาสการทุจริต

สรุปผลการศึกษา

สิทธิทางการเมือง มีเป้าหมายเพื่อปกป้องและคุ้มครองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามครรลองประชาธิปไตย ทั้งยังเป็นสาระสำคัญของกติกา

ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นรัฐภาคี ด้วยวิธีภาคยานุวัติ และมีการบังคับใช้มามากกว่า 28 ปี (พ.ศ. 2540 -2568)

ทั้งนี้ แม้ผู้ศึกษาจะได้สำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2568 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2562 ภายหลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 จนถึงปี พ.ศ. 2568 กลับยังปรากฏความท้าทายสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความท้าทายด้านกระบวนการเลือกตั้ง 2) ด้านพหุนิยมทางการเมืองและการมีส่วนร่วม และ 3) ด้านกลไกการทำงานของรัฐบาล ขณะเดียวกัน มีข้อเสนอแนะ 4 ข้อ ดังนี้ 1) ควรมีการปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และส่งเสริมคุณภาพการจัดการเลือกตั้งของประเทศไทย 2) ควรมีการปรับแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 3) ควรมีการส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิทางการเมืองของประชาชนทุกกลุ่ม และ 4) ควรมีการแก้ไขปัญหาทุจริต โดยข้อเสนอแนะเหล่านี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของรัฐภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ทั้งในด้านการเคารพ การคุ้มครอง และการส่งเสริมสิทธิต่อไป

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์สิทธิทางการเมืองในประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้และดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้การคุ้มครองการเคารพ และการส่งเสริมสิทธิทางการเมืองของประชาชนให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพันธกรณีของรัฐภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Akkasri, S. (2024). The Impact of The 2017 Constitution on Thai Politics After The NCPO Thailand's Hybrid Regime following Constitutional Design under NCPO Influence. *Political Science Review*, 10(1), 1–62.
- BBC News Thai. (2020, February 21). Future Forward: Constitutional Court orders party dissolution and bans executives for 10 years. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-51582581>
- Boonrueang, S. & Phra Anothai Kataponyo. (2021). Dissolution of Political Parties: Disqualification of political rights of citizens. *Journal of Buddhistic Sociology*, 6(4), 158–172.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSJ/article/view/246999>
- Butt, A. (2024). International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4856071>
- Chanwutthiwong, W. (2021). *Challenges of Thailand in enforcing international covenant on civil and political rights during general Prayut Chan O Cha's administration A.D 2019-2021* [Independent study]. Retrieved from <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7889/>
- Chatarupa, C. (2022). *Protection of the rights and liberties of citizen journalism in public assembly* [Independent study]. Retrieved from <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/13211/>

- Chitlaoarporn, C. (2024). The Relationship between Bureaucracy and Corruption. *Thai Research and Management Journal*, 5(3), 87-103.
- Chuangwongla, P. (2021). Legal problems and obstacles to the mixed member apportionment system used under the constitution of the Kingdom of Thailand, Buddhist era 2560 (2017) [master's thesis]. Retrieved from <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Piyanan.Chu.pdf>
- Cranston, M. (1983). Are there any human rights? *Daedalus*, 132(1), 36–46. <http://www.jstor.org/stable/20027821>
- Faungfookitchakan, C. (2020). Legal measures on election process of party list member of the house of representatives of Thailand compared with other countries. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(11), 235–251. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/248290>
- Freedom House. (2019). (rep.). *Thailand: Freedom in the World 2019 Country Report*.
- Freedom House. (2020). (rep.). *Thailand: Freedom in the World 2020 Country Report*.
- Freedom House. (2021). *Thailand: Freedom in the World 2021 Country Report*.
- Freedom House. (2022). (rep.). *Thailand: Freedom in the World 2022 Country Report*.

- Freedom House. (2023). (rep.). *Thailand: Freedom in the World 2023 Country Report*.
- Freedom House. (2024). (rep.). *Thailand: Freedom in the World 2024 Country Report*.
- Freedom House. (2025). (rep.). *Thailand: Freedom in the World 2025 Country Report*.
- Gutterman, A. (2023). *What are Human Rights?* Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4320947
- Hernández-Truyol, B. E. (1997). Civil and Political Rights-An Introduction. *University of Miami Inter-American Law Review*, 28(2), 223–230.
- iLaw. (2023). (rep.). *Election 2023: Compilation of Criticisms of the Election Commission's Management*. Retrieved from <https://www.ilaw.or.th/articles/5845>
- Irish Human Rights and Equality Commission. (2015). *Explained Guide to Human Rights Law*.
- Jiawlian, T. (2020). The Problem of the Incompatibilities of Human Right Protection Standards in Thai Law with the International Covenant on Civil and Political Rights: the Case Study of Principle of Presumption of Innocence [master's thesis].

- Jotivanno (Faengboon), C. P., Promgun, S. & Sawatta, S. (2025). Buddhist - Oriented Political Behavior in Exercising the Right to Vote for Members of Parliament among Ethnic Groups in Na Chaluai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Spatial Development and Policy*, 3(2), 83–92.
- Kalemi, R. (2024). Analyzing the Development of Political Rights and Civil Liberties in Albania during the Country's Democratic Transition: A Comparative Assessment from Freedom House Report Data. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, 11(1), 69-75.
- Karr, S. L. (2011). The History of Human Rights from Ancient Times to the Globalization Era. *Journal of World History*, 22(3), 582-585.
- Kendall-Taylor, A., & Frantz, E. (2014). Mimicking Democracy to Prolong Autocracies. *The Washington Quarterly*, 37(4), 71–84.
- Kosonwachirakit, P. & Maniratana, P. K. (2024). Participation of Ethnic Groups to Local Political Development in Kamphaeng Phet Province. *MCU Ubonratchathani Journal of Buddhist Studies (JOBUE)*, 6(3), 241–254.
- Ministry of Foreign Affairs. (2025). *Universal Declaration of Human Rights*.
- Noochaikaw, K. (2022). Dissolution of Political Parties According to the Thai Legal System [Doctoral dissertation].

Office of the National Human Rights Commission of Thailand.

(2015). *Manual on Understanding Civil and Political Rights*.

Wongsanawat Graphic.

Office of the National Human Rights Commission of Thailand.

(2022). (rep.). *Assessment report on Thailand's human rights situation 2021*. Retrieved from

<https://www.nhrc.or.th/index.php/th/situation-assessment-report-thailands-human-rights/94>

Office of the National Human Rights Commission of Thailand.

(2023). (rep.). *Assessment report on Thailand's human rights situation 2022*. Retrieved from

<https://www.nhrc.or.th/index.php/th/situation-assessment-report-thailands-human-rights/92>

Office of the National Human Rights Commission of Thailand.

(2024). (rep.). *Assessment report on Thailand's human rights situation 2023*. Retrieved from

<https://www.nhrc.or.th/index.php/th/situation-assessment-report-thailands-human-rights/10436>

Our World in Data. (2024). (rep.). *Electoral democracy index, 2024*.

Retrieved from <https://ourworldindata.org/grapher/electoral-democracy-index>

Rights and Liberties Protection Department. (2014). *International Covenant on Civil and Political Rights*. Ministry of Justice.

- Sattarat, K., Girdwichai, L., & Sophontada, D. (2021). A Model of Corruption and Factors Leading to Corruption in the Public Sector. *Journal of Buddhist Anthropology*, 6(1), 300–314.
- Şener, M. B. (2021). A Review of the Meaning and Importance of the Universal Declaration of Human Rights. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 15-25.
- Sinthipong, U. (2018). *Human rights* (6th ed.). Winyuchon.
- Sugmak, K. (2016). Obligations under International law on human rights. *Sripatum Chonburi Academic Journal*, 12(3), 1–11.
- Suriya, N. (1994). *Human rights*. Winyuchon.
- Thaewananarumitkul, P. (2024). Problems with the 'One-Ballot' Electoral System of the 2017 Constitution and Electoral Management: A Study from the General Election in 2019 and the Reversion Back to the 'Two Ballots System' for the General Election in 2023. *Thammasat Law Journal*, 53(1), 1–40.
- Thai PBS. (2024, August 7). Full Constitutional Court Ruling on Move Forward Party Dissolution. *Thai PBS News*. Retrieved from <https://www.thaipbs.or.th/news/content/342836>
- Transparency International. (2024). (rep.). *Corruption Perceptions Index*.
- U.S. Embassy and Consulate in Thailand. (2021). (rep.). *Thailand 2021 Human Rights Report*.
- U.S. Embassy and Consulate in Thailand. (2022). (rep.). *Thailand 2022 Human Rights Report*.

- U.S. Embassy and Consulate in Thailand. (2023). (rep.). Thailand
2023 Human Rights Report.
- United Nations. (2024). Introduction to Human Rights and Elections.
Retrieved from <https://unric.org/en/introduction-to-human-rights-and-elections/>
- United Nations. (2025). International Covenant on Civil and Political
Rights. Retrieved from
https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?chapter=4&clang=_en&mtdsg_no=iv-4&src=ind
- Worrakulchaisri, I., Sowkasem, A. & Suyaprom, S. (2024). Political
participation of ethnic people in general election at Fang
district, Chiang Mai province. *Journal of Interdisciplinary
Innovation Review*, 7(2), 41–53.
- Wuttigarm, W. Kunharsai, B. & Lurang, R. (2021). The Dissolution of
Political Parties by the Constitutional Court by the Majority
Vote. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social
Sciences*, 4(2), 622–634.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนในการเตรียมบทความ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ข้อมูลทั่วไป

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สัทธิมุขยชน และจิตตปัญญา ซึ่งกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

ประเภทบทความที่เปิดรับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานวิชาการ ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยของผู้เขียนที่ได้มีการดำเนินการวิจัยด้วยตนเองหรือคณะวิจัย

2. บทความวิชาการ (Academic Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานที่เกิดจากการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมทางวิชาการ มีการสังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ เน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ ๆ ในเชิงวิชาการของผู้เขียน

3. บทความพิเศษ (Special Article)

เป็นบทความที่แสดงข้อมูลและผลงานเชิงวิชาการ ที่มีข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจเป็นพิเศษ

4. บทแนะนำหนังสือ (Book Recommendation)

เป็นบทความที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ มีการแนะนำเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

5. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เป็นบทความที่มีการให้ข้อคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือ และมีการประเมินคุณค่าของหนังสือที่ผู้เขียนสนใจ

องค์ประกอบของบทความ

บทความวิจัย ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทอภิปราย บทวิจารณ์ และสรุป) และเอกสารอ้างอิง

บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทวิจารณ์ และสรุป) เอกสารอ้างอิง

กระบวนการพิจารณาบทความวารสาร

1. ผู้เขียนทำการส่งบทความผ่านทางระบบออนไลน์ โดยส่งบทความได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความของผู้เขียนแล้ว กองบรรณาธิการจะทำการพิจารณาตรวจสอบบทความในเบื้องต้นทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบบทความ ว่าเป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนดหรือไม่ หากมีปรับแก้ในเบื้องต้นก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้ต่อไป

3. หากบทความผ่านการพิจารณาตรวจสอบในเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการแล้ว กองบรรณาธิการก็จะทำการส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้น เพื่อให้ประเมินคุณภาพ โดยทำการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินจำนวน 3 ท่านต่อ 1 บทความ ซึ่งการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒินั้น ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความแต่อย่างใด และผู้เขียนบทความก็จะไม่ทราบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเช่นกัน (Double - blinded)

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ และแจ้งผลกลับมายังกองบรรณาธิการเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการก็จะพิจารณาตรวจสอบผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อที่จะทำการแจ้งผลการประเมินในภาพรวมทั้งหมดให้ผู้เขียนบทความทราบต่อไป

4.1 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ไม่ผ่าน” กองบรรณาธิการจะทำการแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ และถือว่าสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาบทความนั้น

4.2 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ผ่าน” และควรมีการปรับแก้เพิ่มเติม กองบรรณาธิการก็จะทำการแจ้งให้ผู้เขียนทราบพร้อมกับให้ผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการต่อไป

5. เมื่อผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการแล้ว ก็จะต้องส่งบทความฉบับแก้ไขผ่านทางระบบอีกครั้ง

6. กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบบทความฉบับแก้ไขของผู้เขียน

6.1 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้ยังไม่เรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้เพิ่มเติมจนกว่าบทความจะมีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์

6.2 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้มีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะทำการตอบรับการตีพิมพ์โดยการออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์ให้ผู้เขียนต่อไป

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับแก้ความถูกต้องของข้อมูล หรือการจัดรูปแบบบทความเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนด และกองบรรณาธิการสามารถที่จะปฏิเสธการพิจารณา หรือปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความได้ในทุกขั้นตอนหากเห็นสมควร

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา อย่างไรก็ตาม กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ คัดลอก หรือเผยแพร่ แต่ขอให้อ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

รายละเอียดการจัดรูปแบบบทความ

1. **ขนาดกระดาษ** ตั้งค่าหน้ากระดาษเป็นขนาด A5 และกำหนดขอบกระดาษ บน ล่าง ซ้าย และขวา ด้านละ 2.0 ซม.
2. **จำนวนหน้าบทความ** ไม่เกิน 30 หน้า
3. **ฟอนต์** กำหนดให้ใช้รูปแบบตัวอักษร (Font) TH SarabunPSK ทั้งหมด
4. **ชื่อเรื่อง** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 18 pt ตัวหนา โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง
5. **ชื่อผู้เขียน** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 15 pt ตัวหนาและตัวเอียง โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง พร้อมทำการอ้างอิงข้อมูลผู้เขียนในส่วนของ Footnote ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดย Footnote กำหนดขนาดฟอนต์ 10 pt
6. **บทคัดย่อ** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า
7. **คำสำคัญ** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt
8. **เนื้อหา** เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ซึ่งเนื้อหาจะต้องเขียนให้เป็นไปตามโครงสร้างของการเขียนบทความ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า
9. **หมายเลขหน้า** ทำการใส่หมายเลขหน้าไว้มุมล่างขวา ขนาดฟอนต์ 10 pt
10. **ตารางหรือภาพประกอบ** ข้อมูลในตารางหรือภาพประกอบจะต้องมีความคมชัด ขนาดฟอนต์สามารถปรับลดลงได้ตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรปรับให้น้อยกว่าขนาด 10 pt
11. **เอกสารอ้างอิง** ระบบอ้างอิงให้ใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ขนาดฟอนต์ 15 pt กรณีมีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความ

การเขียนเอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษากำหนดให้มีการเขียนเอกสารอ้างอิงโดยใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่มีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

1. หนังสือ/ตำรา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์). สำนักพิมพ์.

Hauss, C. (2010). *International Conflict Resolution* (2nd Ed).
A&C Black.

Clarke, T., & Peterson, T. R. (2015). *Environmental Conflict Management*. Sage Publications.

2. บทความวารสารวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า
บทความ.

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),
ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์, เลขหน้าบทความ). สำนักพิมพ์.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38 Perspectives on motivation* (p. 237-288). University of Nebraska Press.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับวิทยานิพนธ์). ชื่อมหาวิทยาลัย/
สถาบัน.

Whandee, W. (2018). *Factors Affecting the Effectiveness of Academic Journal Administration in Thailand* (Master Thesis). Prince of Songkla University.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สำนักพิมพ์.

Whandee, W., Preecha, N., & Khunwishit, S. (2019). *The Analysis of Thesis Publishing Ability of PSU Graduate Programs and Factors Affecting the Choices that Graduate Students Choose for Getting Their Thesis Published* (Research Report). Prince of Songkla University.

6. เอกสารออนไลน์/เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. Retrieved วันที่สืบค้น, from
<http://www.xxxxxxxxxx>

Fishbein, E. (2020). *Refugees Cling to Hope of Resettlement, Even as World Slams Doors*. Retrieved June 19, 2022, from
<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/16/refugees-cling-to-hope-of-resettlement-even-as-doors-close>

7. เอกสารจากการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม (เลขหน้าบทความ). สถานที่ประชุม.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (p. 85-110). Murdoch University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาไทย

กรณีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นงานภาษาไทย จะต้องทำการปรับการเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น โดยทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยปี ค.ศ.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น งานของ บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ จากปี พ.ศ. 2563 โดยทำการเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วยวงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana (2020)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Chaijaroenwatana, 2020)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษโดยใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น, อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2563). *การจัดการความขัดแย้ง: ความรู้เบื้องต้น และกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ทำการปรับเป็น

Chaijaroenwatana, B. (2020). *Conflict Management: Basic Understanding & Case Studies* (2nd Ed). Prince of Songkla University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น แล้วตามด้วยปี ค.ศ.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque โดยทำการเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วยวงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana and Haque (2017)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Haque & Chaijaroenwatana, 2017)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

ให้ทำการใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น. อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque จากบทความวารสารวิชาการ โดยทำการอ้างอิงท้ายบทความ ดังนี้

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาประเมินคุณภาพบทความ และเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาจึงได้กำหนดจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามบทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ และผู้พิมพ์ ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่กลั่นกรองและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีการพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์ของบทความนั้น ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์
3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยรายชื่อและข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและผู้พิมพ์ให้ทราบซึ่งกันและกัน
4. บรรณาธิการต้องพิจารณาบทความด้วยความเป็นกลาง บนฐานของเหตุผลทางวิชาการ ไม่มีอคติหรือเหตุผลส่วนตัวในการพิจารณาและตัดสินบทความของผู้พิมพ์
5. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความหรือผู้พิมพ์
6. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาอย่างเคร่งครัด และไม่นำบทความไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานหรือบางส่วนของผลงานตนเอง

7. ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและกองบรรณาธิการ รวมถึงมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและกองบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่ตนเองประเมินให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความควรประเมินบทความในศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ในเนื้อหาของบทความที่ได้รับให้ประเมินอย่างถ่องแท้ มีการประเมิน วิพากษ์ วิวิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการปรับปรุงบทความ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้รับให้ประเมิน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของเนื้อหาบทความเป็นหลัก โดยปราศจากอคติในการประเมินบทความ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องพิจารณาประเมินบทความตามกรอบระยะเวลาที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. หากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความที่ได้รับให้ประเมินนั้น ควรจะแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบทันที

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษานั้น จะต้องไม่เคยได้รับการเผยแพร่ในแหล่งใดมาก่อน และ/หรือไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารวิชาการหรือการประชุมวิชาการอื่นใด
2. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมานั้นจะต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาของผู้นิพนธ์หรือคณะผู้นิพนธ์เอง หากมีการอ้างอิงในเนื้อหา ต้องจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความด้วย
3. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความนั้นจริง
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่รายงานความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการศึกษานั้น
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนดอย่างเคร่งครัด
6. ผู้นิพนธ์ควรระบุแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย รวมถึงผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

CPSJ

Conflict and Peace Studies Journal

Editorial of Conflict and Peace Studies Journal

Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University

15 Karnjanavanich Rd., Hatyai, Songkhla 90110, Thailand

Tel.: 0 7428 9450

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu